

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΚΩΣΤΑ ΤΣΕΤΗ	: Κύπρος (ποίημα)	Σελ. 1
Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	: Τό έν Βουργαρελίω παλαιόν Φρούριόν Τσούκα	» 2
ΜΑΡΙΚΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ	: Δημοτικά τραγούδια τής Ήπειρου	» 4
ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΩΤΣΗ	: Γεώργιος Μόστρας	» 7
ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΑΧΑΡΗ	: Πώς ἐγένετο ἡ προσάρτησις τής Ἄρτης	» 9
ΧΡΙΣΤ. ΚΟΝΤΟΧΡΙΣΤΟΥ	: Ἄπό τὰ Ἱστορικά καί Λαογραφικά ἀρ- χεῖα τής Ἄρτης	» 12
ΤΑΚΗ ΒΑΦΙΑ	: Τό Ἐρασιτεχνικό Θέατρο στήν Ἄρτα	» 18
ΓΙΩΡΓΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ	: Ἄντίκρυ στό Δαίμονα (Διήγημα)	» 22
ΓΙΩΡΓΟΥ Σ. ΑΝΑΛΟΓΙΔΗ	: Ἄνάγκη νά κρατήσουμε τίς παραδόσεις	» 31
ΓΙΑΝΝΗ ΔΑΛΛΑ	: Σέ μιὰ γυναικα κρεολή (ποίημα μεταφρ.)	» 36
»	: Εἰς τόν ADOLPHE GAIFFE (ποίημα μεταφρ.)	» 37
ΑΛΦΑ	: Μιχαήλ Περάνδης	» 38
ΚΩΣΤΑ ΤΣΕΤΗ	: SINE NOMINE, Βαθειά μου ἔγα δάκρυ (ποίημ.)	» 42
ΜΑΡΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ	: Ἡ ἀνοιξη, Κί ἤρδες, Χαρά καί πόνο (ποίημ.)	» 43
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΕΥΤΑΞΙΑ	: Μιχαήλ Ράπτης (νεκρολογία)	» 44
ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ — ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ — ΕΙΔΗΣΕΙΣ		» 46

ΣΚΥΦΛΟΣ

ΕΤΟΣ 1ον

ΑΡΤΑ — ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1955

ΤΕΥΧΟΣ 2ον

Εκδότης: Μουσικοφιλολογικός Σύλλογος Ἄρτης ὁ «Σκουφῆς» — Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς — Ὑπεύθυνος Συντάξεως: Τάκης Βαφιάς.

ΚΩΣΤΑ ΤΣΕΤΗ

ΚΥΠΡΟΣ

Ἀντιβοοῦν τὰ πέλαγα Κύπρος λεβεντογέννα
στὴν ἱερὴ κραυγὴ σου!

Τὰ λάβαρα ξανέμισε πού τάχει ἀγκασμένα
ὀλάκερ' ἢ φυλήσου

κι' ὀλόρθη, ριξοῦ μ' ἀνοιχτὰ τὰ στήθεια σ' Ἀμαζόνα
γιὰ τὸ τρανὸ σου χρέος

κι' ἂν πέσης γιὰ τὴν λευτεριά, θά εἶναι στὸν ἀγῶνα
ὁ θάνατος ὠραῖος!

Κύπρος! Κι' ἂν σκλάβα σὲ κρατοῦν σατράπες Ἀρλεκίνοι
βαρυαλυσσοδεμένη,

οἱ φλόγες σου φωτίσανε, πελώριο καμίνι

ἔλη τὴν οἰκουμένη,

μαζὶ καὶ τοὺς ἀλύτρωτους πού σ' ἔχουν φυλαχτὸ τους
κρυφὸ, Ἑλληνομάνα

κι' ὦρα τὴν ὦρα καρτεροῦν μέ σένα, τὸν δικὸ τους
νὰ κρούσουνε παιάνα!

Ἀντιβοοῦν τὰ πέλαγα! Τοῦ ἔθνους μας ἡ μοῖρα,
πόθοι προγονικοί

κι' ἀπ' τοὺς αἰῶνες μιά φωνὴ σάν Ἀπολλῶνια Λύρα
θεῖα, προφητικὴ,

π' ἀνάθρεψαν καὶ θέριεψαν τόσοις τρανοῦς καημοῦς σου
μιά προσμονὴ κρυφὴ,

θριαμβικὸ τὸ μήνυμα στέλλουν τοῦ Λυτρωμοῦ σου,

ὦ, Κύπρος ἀδελφή!

Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΤΟ ΕΝ ΒΟΥΡΓΑΡΕΛΙΩ ΠΑΛΙΟΝ ΦΡΟΥΡΙΟΝ "ΤΣΙΟΥΚΑ"

Εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας πρὸς νότον καὶ ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας ὄρθουται λόφος κωνοειδῆς καὶ ἀπότομος κορυφούμενος εἰς μικρὸν ἐπίπεδον 230 βημάτων, ὡς ἔγγυστα μήκους καὶ 40 πλάτους, γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τσιοῦκα». Ὁ λόφος οὗτος στηρίζει τοὺς πόδας του ἐπὶ τῆς ἐπιμήκουσ κοιλιάδος Παλαιοχωρίου—Παλαιοκατούνου καὶ μεμονομένος ὢν περιζώνεται ὑπὸ δύο χεϊμάρρων, δεσπάζει δ' ἀπόσης τῆς κοιλιάδος καὶ ὅλων τῶν πρὸς αὐτὴν διςβάσεων. Ἡ ἐκ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ θέα ἐκτείνεται πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος. Εἶναι γὰρ ὄντι περίβλεπτος σκοπιά καταλληλοτάτη δι' ὄχυρόν φρούριον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τούτου σώζονται σωρῆι εἰρειπίων δύο κτιρίων. Τὰ κτίρια ταῦτα ἦσαν ὀκδομημένα ἐκ κοινῶν μαύρων λίθων μετ' ἀναμεμιγμένου μετὰ τετριμμένην κεράμου (κοινῶς κορασάνι), ἐστεγαζόντο δὲ διὰ κεράμων, ὡς εἶναι κατάδηλον ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν συντριμμάτων αὐτῶν τῶν κατεσπαρμένων καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ λόφου.

Τι ἀράγε νὰ ἦσαν τὰ οικοδομήματα ταῦτα; Ναοὶ ἢ οἰκήματα φρουρᾶς τίνος καὶ ποίας ἐποχῆς; Τὸ πρὸς βορρᾶν κτίριον ἦτο ἐκτισμένον ἐντὸς φυσικῆς πιθανώτερον ἢ λαξευτῆς κοιλότητος τῆς βραχῶδους κορυφῆς, ἔχον εἰσοδὸν ἐκ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς. Ἐν τῷ κτιρίῳ τούτῳ ἀνασκαφάντες οἱ περιόικοι πρὸς ἀνεύρεσιν ὑποτιθεμένου θησαυροῦ ἀνεύρουν δύο μεγάλους πῖθους συντριμμένων καὶ σκευῆν οἰκιακῆς χρήσεως, ὡς πυροστιὰ κ.λ.π., ἐξ οὗ συμπερίνει τις ὅτι πρόκειται περὶ κατοικίας φρουρᾶς καὶ οὐχὶ ναοῦ. Ἄν κρίνωμεν ἐκ τῆς οικοδομικῆς ὕλης πειθόμεθα ὅτι τὰ κτίρια ταῦτα εἶναι ἐποχῆς Ρωμαϊκῆς ἢ Βυζαντινῆς ἢ Φραγκικῆς, τὸ πιθανώτερον δ' εἶναι, ὅτι ἐχρησιμοποιήθησαν διαδοχικῶς καθ' ὅλας τὰς περιόδους ταύτας.

Ἡ παράδοσις ἐπιμένει οὖτις εἰς τὴν «Τσιοῦκα» ἦτο «Βασιλείου» καὶ ὅτι εἰς τὸ «κᾶστρο» τῆς ἔμενε βασιληᾶς. Ὁ βασιλεὺς μάλιστα αὐτός εἶχε καὶ γερὸ δαξάρι, τούσον, ὥστε τοξεύσας ἐκ τοῦ ἀνακτόρου τοὺς εἰς

τὴν πρὸς δυσμᾶς λοφοσειρᾶν λύκον διερχόμενον, τὸν ἐφόρευεν καὶ ἔκτοτε ἡ θέσις αὐτῆ ὀνομάζεται «Στὸ λύκο σκοτωμένο». Ἡ παράδοσις ἐντελῶς φαντασιώδης βεβαίως, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημεῖων (3 χιλιόμετρα περίπου).

Οἱ χωρικοὶ ἀνασκαπτοντες τοὺς ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ λόφου ἀγροὺς τῶν εὐρίσκουσιν ἀντίκειμενα οἰκιακῆς χρήσεως, ὡς τεμάχια κεραμίων δοχείων, πῖθων, νομίσματα κ.λ.π. Ἀτυχῶς ἡ καχυποψία καὶ πονηρία τῶν χωρικῶν συντελεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς χεῖρας μας οὐδὲν τῶν νομισμάτων τούτων. Μόνον ἓν τοιοῦτον, πωληθέν ἀντὶ δραχμῆς παρά χωρικοῦ εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ Δημ. Στόγια ἐμποροῦ ἐν Ἄρτι πρὸ εἰκοσαετίας. Ἦτο χαλκῶν, ἀκανονίστου σχήματος καὶ πάχους καὶ ἔφευρον ἐπὶ τῆς μιάς ὀψιως πηγασσον περωτῶν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας κεφαλῆν με κόμην οὐλῆν καὶ παρ' αὐτὴν κάτι παρεμφερές πρὸς δόρυ. Ἡ κεφαλὴ ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ Φιλίππου ἢ Μ. Ἀλεξάνδρου. Γράμματα δὲ δὲν διεκρίνοντο, διότι ἦσαν ἐφθαρμένα.

Ἐποσῶτως εἰς χεῖρας μου περιήλθεν, ἐρθεῖν εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ παρά τοῦ Χαράλ. Περιδρόμου, ἀγαλμάτιόν τι χάλκιον, κοίλον ἑσωτερικῶς, μεγέθους 15 ἑκατοστῶν, πριστῶν πιθανῶς τὸν Ἑρμῆν ἢ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ εἰς στάσιν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Βελβενδέρε. Ἡ οὐλὴ κόμην του περιεβάλλετο διὰ στεφάνου, ἂν μὴ ἦτο τοῦτο ὁ γῦρος πετάσσου. Ἡ σκωρία εἶχε φθίρει σημαντικῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγαλματιδίου τούτου, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔλειπον ὁ δεξιὸς βραχίον ἀποκοπεῖς καὶ ὁ ἄκρως ἀριστερὸς ποῦς. Ἦτο πολὺ καλῆς τέχνης, κλασικῆς δ' ἐποχῆς. Κιτὰ σύστασιν τοῦ φίλου μου Χρ. Λαμπράκη, διδ. φιλολογίας, ἀπέστειλα τοῦτο εἰς τὸν μακαρίτην Λάμπρον, ὅστις ἐξετάσας αὐτὸ μοὶ ἔγραψεν ὅτι οὐδεμίαν σπουδαίαν ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν ἔχει, διότι τοιαῦτα ἀγαλματίδια, εἰδώλια καλούμενα, ἦσαν κοινῆς χρήσεως τὸ πάλαι, ὑπάρχουσι δὲ πλείστα τούτων ἐν τοῖς Μουσείοις. Εἶναι ὁμῶς τοῦτο χαρακ-

τηριστικόν ὑπάρξεως πολιτισμοῦ ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ εὐρέθη, ὡς μοι ἔγραψε, ὑποσχεθεῖς συγχρόνως ὅτι θά μοι τὸ ἐπέστρηψε, χωρὶς δμως νὰ δυνηθῇ νὰ τὸ πράξη ἔνεκα τῆς ἐπελθούσης τότε (1917) πολιτικῆς ἀνωμαλίας καὶ τοῦ βραδύτερον ἐπελθόντιον θανάτου του.

Παρ' ὅλα ταῦτα ἴχνη σαφῆ φρουρίου δὲν φαίνονται οὐδαμοῦ τοῦ λόφου. Μόνον πρὸς τὴν ἀνατολικὴν καὶ μεσημβρινοδυτικὴν κλιτὴν τοῦ λόφου φαίνονται λίθοι τινές κανονικοῦ σχήματος, οὓς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπολάβῃ τις ὡς λείψανα τοῦ τείχους, ὅπερ εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων κάτωθεν τῆς κορυφῆς περιέστεφε τὸν λύφον. Πλὴν αὐτοῦ δευτέρου τείχους, ἀλλ' οὐχὶ συνεχές, οὐδ' ἴχνη πολλὰ σώζονται ἠσφάλιζε τὸ ἐπίπεδον τῆς κορυφῆς, ὅπερ ἤδη ἐπαισθητῶς ἐμειώθη διὰ συνεχῶν καταπτώσεων τοῦ ἐδάφους. Ἡ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀνοδος ἐκτελεῖται σήμερον δυσχερῶς ἐκ τῆς ἀνατολικῆς μόνον πλευρᾶς διὰ μονοπατίου δυσβάτου πλήρους λίθων μαύρων, καταρρευσάνων ἐκ τοῦ ὑπερθεῖν τοίχους ἢ ἀποτελούντων ποτὲ τὴν ἐλικοειδῆ λίθινην κλίμακα, δι' ἧς ἀνήρχετο ἐπ' αὐτῆς.

Τὶ ἦτο λοιπὸν ἐν τῇ «Τσιούκᾳ»;

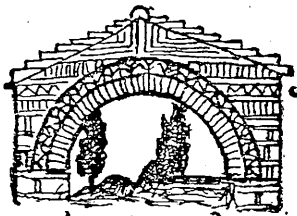
Τὰ σωζόμενα ἐπιείπια, αἱ ἀπ' ἀνίων παρὰ δόσεις τῶν κατοίκων καὶ ἡ γειτνίασις τῆς πόλεως Θεοδωρίας ἧς ἡ θέσις με πολλὰς πιθανότητας δέον νὰ ὀρισθῇ εἰς Πελαιοχώρον, εἴθε ὁ Ναός τῆς «Παναγίας Βελλᾶ», ἄγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ «Τσιούκα» ἦτο ἡ Ἀκρόπολις τῆς Θεοδωρίας ἐπὶ τῶν Ἀθαμανικῶν χρόνων, βραδύτερον δὲ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Θεοδωρίας ἐξηκολούθει νὰ χρησιμοποιηθῆται ὡς στρατηγικόν σημεῖον ὠχυρομένον ὑπὸ τε τῶν Βυ-

ζαντινῶν, Δεστοτῶν Ἡπείρου, Φράγκων, Σλάβων καὶ Ἀλβανῶν δυναστῶν.

Ἡ στρατηγικότης τοῦ φρουρίου τούτου δέον νὰ συσχετισθῇ καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν σωζομένων ἐν τῇ ὀρεινῇ χώρᾳ τῶν Τζουμέρκων ἐρειπίων φρουρίων, φερόντων τὸ ὄνομα «Καστρί». Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι τὸ φρούριον τῆς Τσιούκας ἀντικρύζει μετὰ πολλῶν τοιοῦτων ὀχυρῶν ὡς τὸ Παλιοκαστρί τῆς Μπούγας, ἐνθα καταφανῆ ἴχνη φρουρίου κ.λ.π. Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν συχνὸν κίνδυνον τῶν ἐπιδρομῶν, τῶν Σλαυτικῶν Ἰδιῶς δὲν εἶναι μακρὰν τοῦ πιθανοῦ νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὰ φρούρια ταῦτα πλὴν τοῦ κυρίου τῶν σκοποῦ ἐχρησίμευσον καὶ ὡς σταθμοὶ τηλεγραφικοὶ οὕτως εἰπεῖν (εἶδος ὀπτικοῦ τηλεγράφου), τῆς συνεννοήσεως γιγνομένης διὰ πυρῶν ἐν καιρῷ κινδύνου. Ἐπίσης πολὺ πιθανῶς νὰ ἐχρησίμευσον κατὰ τοὺς Ἡπειρωτικὸς χρόνους καὶ ὡς ἀσφαλῆ ὀρμητήρια πρὸς διενέργειαν ἐπιδρομῶν κατὰ τῶν πέριξ.

Ἐὰν στηριχθῶμεν εἰς τὴν παράδοσιν ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὸν Βυζαντινὸν ναὸν τῆς Παναγίας ἀσφαλῶς συμπεραίνομεν, ὅτι τὸ φρούριον τῆς Τσιούκας ἐχρησίμευσεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Δεσποτάτου καὶ βραδύτερον μέχρι Τουρκοκρατίας, ὡς ἔδρα δυνάστου ἢ τοπάρχου Ἡπειρώτου, Φράγκου, Σλάβου ἢ Ἀλβανοῦ ἢ καὶ ὄλων τούτων, ἐχόντων φρουρὰν ἐξ' 100 ἢ 200 ἀνδρῶν, δι' ἧς ἐκράτουν τῆς περιφερείας.

Ἡ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τούτου, ἐνθα τὰ ἐρείπια τῶν δύο οἰκοδομημάτων ἐνέργεια ἀνασκαφῆς ἴσως φέροι εἰς φῶς σαφεστέρας καὶ ἀσφαλέςτερας εἰδήσεις περὶ τοῦ φρουρίου τῆς «Τσιούκας».

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

Ἡ λαϊκὴ παράδοση καὶ ἡ λαϊκὴ Μοῦσα πλατ' ἵστα Ἀκριτικὰ τραγούδια, στὰ κλέφτικα, στῆς ξενιτιάς, πού δικοὶ μας καὶ ξένοι τὰ θαυμάζουν ἀπὸ τὸ Γάλλο FAURIEL καὶ ὕστερα, ἔχει καὶ τὰ μοιρολόγια, πού παρόμοιά τους σὲ λυρισμὸ, τραγικότητα καὶ πάθος δὲ βρίσκονται στὴν παγκόσμια Λαογραφία. Εἶναι τὰ μοιρολόγια δημιουργήματ' ἀναιδέα. Εἶναι ἐπικήδεια ποιητικὰ αὐτοσχεδιάσματα, πού τὰ γεννάει ὁ πόνος.

Πρῶτη πηγὴ τῶν μοιρολογιῶν ἔρχεται ἡ Μάνη μὲ τὰ μανιάτικα μοιρολόγια, καὶ δευτέρη ἡ Ἡπειρος.

Εἶναι σὲ στίχους τὰ μοιρολόγια ὅπως καὶ τ' ἄλλα Δημοτικά μας τραγούδια. Λέγονται μὲ μελωδία πού εἶναι παραποινιάρικη καὶ ἀργόσυρτη.

Κι' ἂν οἱ Ἑλληνίδες ἔχουν τὸ ποιητικὸ χάρισμα πού εἶναι ἀπαραίτητο νὰ αὐτοσχεδιασθῆ ἓνα μοιρολόγι, δὲν ἔπεται ὅτι τὸ ἔχουν κι' ὄλες τους σὲ βαθμὸ ἐξαιρετικὸ. Εἶναι γνωστὲς οἱ μοιρολογίστρες στὸ χωριὸ καὶ τίς προσκαλοῦν νὰ ἀποχαιρετήσουν τὸν πεθαμένο ἢ ἔρχονται αὐτόκλητες.

Τὰ μοιρολόγια εἶναι τὸ πιὸ πλούσιο τμῆμα μέσα στὴ δημοτικὴ ποίηση τῆς Νέας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τὸ δυσκολώτερο λέγει ὁ FAURIEL. Ἡ γυναῖκα πού τὸ λέει, βοίσκεται σὲ ψυχικὴ ἀναστάτωση καὶ στιγμιαία ὑπερένταση, γι' αὐτὸ, ὅταν πῆγα γιὰ νὰ μοῦ πῆ ἡ μοιρολογίστρα π.χ. τὸ μοιρολόγι τῆς Ἀλβανίας καὶ τοῦ Γράμμου μοῦ εἶπε, δὲν τὸ θυμᾶμαι τώρα καὶ σιγὰ, σιγὰ τὸ θυμῆθητε ἢ τὸ ξανάπασε.

Στὰ μοιρολόγια ξεπηδάει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ὅ,τι πιὸ ἀπόκρυφο ἔχει ὁ ἀνθρώπος.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πιστεύει, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἀναπόφευκτη συνέχεια τῆς ζωῆς μας τῆς πρόσκαιρης. Ὁ χάρος μὲ τὸ τροχισμένο του μαχαίρι μᾶς περιμένει καὶ ὄλα ὅσα κι' ἂν ἀποκτήσωμε, ἐδῶ θά τ' ἀφήσωμε.

ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Μέ γέλασαν μωρ' τὰ πουλιά. τῆς Ἀνοιξῆς τ' ἀηδόνια.
Μέ γέλασαν καὶ μοῦ εἶπανε πῶς χάρος δὲν μέ παίρνει.
Βάνω φτιάνω τὰ σπίτια μου μὲ μάρμαρο κτισμένα.
Τὰ φτιασα τ' ἀπόφτιασα καὶ τὰχω τελειώσει.
Βάνω στίς πόρτες κρύσταλλα, παρόθυρα ἀσημένια.
Στὸ παραθύρι ἔκατσα τοὺς κάμπους ἀγναντεύω.
Βλέπω τοὺς κάμπους πράσινους καὶ τὰ βουνὰ γαλαζία.

Βλέπω τὸ χάρο πού ἔρχεται στὸ μαῦρο του κοβάλλα.
 Μαῦρος αὐτός, μαῦρα φορεῖ, μαῦρο καὶ τάλογὸ του.
 Φορεῖ καὶ στὸ χεράκι του μαχαίρι τροχισμένο.

(Μοιρολόγι τῆς Ράχης τῆς "Ἄρτας)

Ὁ λαὸς μας δέχεται, ὅτι ὑπάρχει ζωὴ μετὰ τὸ θάνατο, κι' ὁ ἄνθρωπος συνεχίζει, ὅσα ἔκανε στὸν ἀπάνω κόσμο, ἔχει τίς ἀσχολίες καὶ τίς ἀνάγκες πού εἶχε στὴν ἀπάνω ζωὴ.

ΕΝΑ ΠΟΤΑΜΙ ΔΑΚΡΥΑ

Τό τί μὲ τριγυρίζεται ὅλες οἱ πονεμένες;
 "Ὅλες σὰς πόνο ἔχετε, κι' ὅλες καημὸ βαστάτε.
 "Ἄλλη ἔχασε τὸν ἄντρα της, κι' ἄλλη τὸν ἀδερφὸ της,
 κι' ἄλλη πάλι πικρότερη, μᾶνα ἀπὸ τὴν καροτὰ της.
 Νὰ μάσετε τὰ δάκρυα ἔσεις οἱ πονεμένες
 ποτάμι νὰ τὰ κάνετε μορὲς χαροκαμένες.
 Νᾶναι στενὸ, νᾶναι μακρὸ νὰ φθάσ' στὸν κάτω κόσμο,
 γιὰ νὰ νυφτοῦν οἱ ἄνιφτοι, νὰ πιοῦν οἱ διψασμένοι.
 τὰ παλληκάρια τὰ ἄμορφα νερὸ νὰ ξυριστοῦνε,
 Νὰ πάρουν τὰ δασκαλόπαιδα νερὸ γιὰ τοὺς δασκάλους
 νὰ πάρουν νιὲς καὶ νιόνυφες νὰ λούσουν τὰ μαλλιά τους
 νὰ πάρουν κι' νοικοκυρὲς νὰ ζυμωμαγειρέψουν.

(Μοιρολόγι τῶν Χαλκιάδων τῆς "Ἄρτας)

Ἡ παράδοση εἶναι βαρεῖα κληρονομιά. "Ἄς μὴ φαντασθῆ κανεὶς, ὅτι ἡ ποιητικὴ διάθεση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ στέρησε καὶ πάει, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀγῶνες τῶν πᾶπων μας γιὰ τὴ Λευτεριά μας.

Ἀφόρμῃ καὶ αἰτία θέλει ὁ τραγουδιστῆς (ἢ μοιρολογίστρα) γιὰ νὰ τραγουδίση τὰ καινούρια κατορθώματα, ἄξια νὰ μποῦν πλάϊ στὰ παλιὰ.

ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ

Μὴν κλαῖτε τοὺς καλότυχους τοὺς καλοπαιθαμένους
 πού πέθαναν στὰ σπιτία τους καὶ μέσα στοὺς δικούς τους.
 Νὰ κλαῖτε τοὺς κακότυχους, τοὺς ἄδικοσκοτωμένους
 πού ξαπλωθῆκαν στὰ βουνά καὶ στὰ ἄγρια λαγκάδια.
 Στὶς Ἀλβανίας τὰ βουνά, τοῦ Γράμμου τίς ραχοῦλες
 ξαπλώθηκαν λεβέντικα κορμιά ξεδιαλεγμένα.
 Δὲν εἶχαν μᾶνα στὸ πλευρὸ καὶ ἀδερφή στὴν πάντα
 νὰ τοὺς ρωτᾶ πού τοὺς πονεῖ, τὰ μάτια νὰ τοὺς κλείση.
 Δὲν εἶχαν μᾶνα κι' ἀδελφή, τὴ δόλια τους γυναῖκα,
 νὰ δέσουν τίς λαβωματιές νὰ σταματήσ' τὸ αἷμα.
 "Ἄλλους τοὺς φάγαν τὰ θεριά καὶ ἄλλους τὰ κοράκια

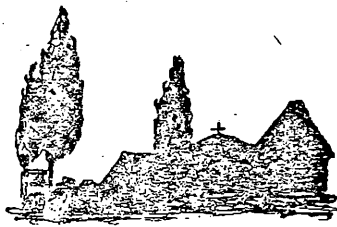
χωρίς λιβάνι καί κερί, χωρίς παπᾶ καί ψάλτη.
Μανοῦλες πῶς περίμενας νά δρῦνε τὰ παιδιά τους,
μαῦρα μαντάτα λάβανε γιά τὰ μονάκριβά τους.
Μανοῦλες κάντε ὑπομονή δέν εἶστε μοναχές σας
Τά 'κλαψε ὁ κόσμος καί ὁ ντουιᾶς, κι' ὅλα τὰ βιλαέτια
τὰ κλαίει κι' Ἑλλάδα μας στίς δάφνες στολισμένα

Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Ἀλβανίας καί τοῦ Γράμμου εἶναι συγχρό-
νως ἔθνικόν, ἠρωϊκὸ καί μοιρολόγι μαζί.

Αὐτὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια προέρχονται ἀπὸ διήγησι ἀγραμμάτων
γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ἀπὸ τὴν Ἄρτα καί τὸν Κάμπο.

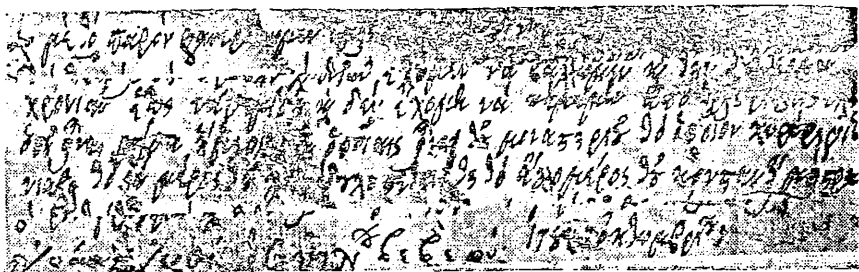
Δέν εἶχα ὄλες τίς ἐκδόσεις τῶν Ἑπειρωτικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν,
ιδίως τοῦ Ἀραβαντινοῦ, Χαισιώτη, ἐκδόσεις τοῦ περασμένου αἰῶνος σπᾶ-
νιες καί δυσεῦρητες.

Πιθανὸν νά εἶναι ἀνέκδοτα τραγούδια τῆς Ἠπείρου.

Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Ο Σ Μ Ο Σ Τ Ρ Α Σ

Τὸ ἱστορικὸ χωριὸ Πέτα ὑπερηφανεύεται ὄχι μόνον διὰ τὴν λαμπρὰν ἱστορίαν ἢ ὁποῖα ἐγράφη μὲ τὰς μάχας τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1821 καὶ τοῦ Ἰουλίου 1822 κατὰ τὰς ὁποίας Ἕλληνες καὶ Φιλέλληνες ἀδελφωμένοι ἐπολέμησαν καὶ ἔπεσαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πατρίδος μας, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα ἀξιωσημείωτα πρόσωπα τὰ ὁποῖα προσέφεραν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα Ἑλληνικὸν ἔθνος. Οἱ σπουδαιότεροι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὁ Γεώργιος Μόστρας προπάππος τοῦ νῦν πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν Λονδίῳ ἔξοχ. Βασιλείου Μόστρας καὶ ὁ Σπυρίδων Παπαγεωργίου. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θ' ἀσχοληθῶ μὲ τὸν Ἐθνικὸν ἀγωνιστὴν Γεώργιον Μόστραν. Πλεῖστα ὄσα κειμήλια σωζόμενα ἕως σήμερον συνθέτουν τὴν Ἐθνικὴν προσωπικότητα τοῦ Γεωργίου Μόστρας ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ ἀρχοντικὸ του εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ χωρίου Πέτα ἢ ὁποῖα καὶ σήμερον ὀνομάζεται «Μοστρεϊκά». Ὁ Γ. Μόστρας ἐκτός τῆς νοικοκυροσύνης του διεπνέετο καὶ ἀπὸ μεγάλο καὶ βαθύ θρησκευτικὸ συναίσθημα.

Εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ χωρίου μας ὑπῆρχεν σημεῖωμα τοῦ Γ. Μόστρας τὸ ὁποῖον πολλάκις εἶχομεν ἀναγνώσει μὲ τοὺς ἐκάστοτε ἀφικνουμένους εἰς Πέτα διαφόρους ξένους. Δυστυχῶς σήμερον τὸ ἱστορικὸν τοῦτο σημεῖωμα δὲν σώζεται διότι ἀγνωστοὶ ἀρχαιοκάποιλοι ἀφήρρισαν τὴν σελίδα ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου. Εὐτυχῶς ὁμως σήμερον εἶναι γνωστὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ σημειώματος, χάρις εἰς τὴν περιγραφὴν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ—Ἀκαδημαϊκοῦ—κ. Ἀναστασίου Ὁρλάνδου δημοσιευμένη εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ (τεῦχος Α, Β 1929).

Τὸ σημεῖωμα ἄ ἀφέρει. — 1771 Ἰουλίου 10 «Τὸ παρὸν ἐβαγγέλιον ἀγοράσθι παρ' ἐμοῦ γιοργίου μόστρα ἀπὸ τοὺς (ἀρβανίτες τὸν κερὸν ὅπου ἐγίρισαν ἀπὸ τὸν μωρέχν ὅπου) ἔφερον ἱερὰ σκέβι καὶ σκλάβους. ἐπίρα καὶ ἐγὼ μέρος ἀπὸ αὐτὰ: Εβαγγέλιον, ἐπιτάφιον, Σταυροὺς καὶ ἄλλα ἱερὰ σκέβι τὰ ὁποῖα τὰ ἀφ' ἔρορα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Γιοργίου εἰς χωρίον τοῦ Πέτα ἰς μνιμόνιόν μου καὶ τον γονέον μου καὶ ἔσαη ἐνθύμιον καὶ ὑπόσχεσιν. Ἴ εβρεθέντες ἱερῖς νὰ μνιμονέβουν τὰ ὀνόματα ὅπου τοὺς ἔδοσα».

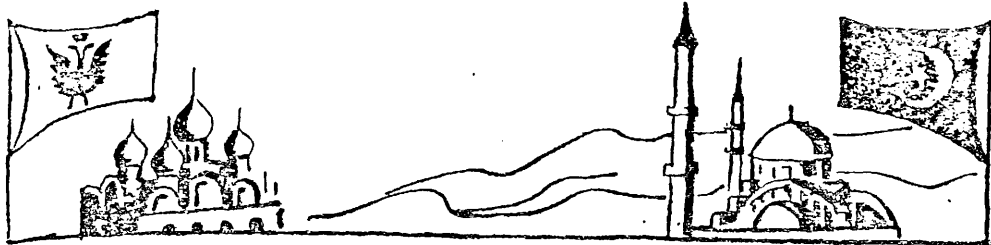
Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Πέτα εἶναι ἀξιόλογον ἔργον τέχνης τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἰδιαιτέρας δὲ προσοχῆς ἀξίος εἶναι, διὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ εἰκονιζόμενον συνδυασμὸν τῶν δύο θεμάτων: τῆς Ἀποκαθηλώσεως καὶ τοῦ θρήνου. Εἰς τὸν χαλασμὸν τοῦ Μωρηὰ τὸ 1765 οἱ Τουρκαλβανοὶ τὸν ἀφῆρσαν ἀπὸ κάποιο Μοναστηρι μαζὶ μὲ ἄλλα ἱερὰ κειμήλια καὶ ὅπως ἢ παράδοσις ἀναφέρει ὁ Γεώργιος Μόστρας ἠγόρασεν τὸν ἱερὸν ἐπιτάφιον κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐπιδρομέων, ἀπὸ τουρκαλβανὸν ὁ ὁποῖος τὸν εἶχεν ἐστρωμένον κάτωθι τῆς σέλας τοῦ ἀλόγου του, ἐναντι σεβαστοῦ ποσοῦ καὶ τὸν ἐδώρησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου.

Ἐπίσης ἡ κάμπανα τοῦ χωρίου μας φέρει τὸ ὄνομα ὡς δωρητοῦ τοῦ Γ. Μόστρα.

Εἰς τὰ χρόνια τῆς Τυρανίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, Ὁ Γ. Μόστρας μὲ τὸν Πεσλῆ καὶ τὸν Μπαλαμάραν ἐκλήθησαν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ νὰ παρουσιάσθουν ἐνώπιόν του εἰς Ἰωάννινα Ὁ Μόστρας ἀντιληφθεὶς τὰς προθέσεις τοῦ τυράννου εἶπεν εἰς τοὺς ἄλλους δύο συγχωριανούς του. — Ὁ Ἀλῆς δὲν μᾶς θέλη γιὰ καλὸ-Σπίτι φτιάχνω καὶ ἄλλο ἀλλὰ κόκκα δὲν βάζω ἄλλη. Καὶ ἔφυγε μὲ τὴν οἰκογένειάν του διὰ τὴν Κέρκυραν, ἐνῶ ὁ Μπαλαμάρας διὰ τὸν Ἀσπροπότατον, πλησίον τοῦ χωρίου Αὐλάκι, ὅπου σήμερον ὑπάρχει ὁ Συνοικισμὸς Μπαλαμαρεῖκα. Εἰς ἐκδίκησιν ὁ Ἀλῆς διέταξε νὰ ἀποτεφρωθῇ τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Μόστρα καὶ ἕως πρότινων ἐτῶν ἐσώζετο ἡ μεγάλη θολωτὴ εἴσοδος τοῦ Ἀρχοντικοῦ. Μὲ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἀνήσυχη ψυχὴ τοῦ Μόστρα δὲν ἐπαναπαύετο. Περνᾷ εἰς τὴν Ἠπειρον ἔρχεται εἰς τὸ Πέτα καὶ κατατάσσεται εἰς τὸ σῶμα τοῦ Γώγου Μπακόλα. Ἐκεῖ γνωρίζεται μὲ τὸν Μακρυγιάννη, ὁ ὁποῖος καταδιωγμένος ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐγκαταλείπει τὴν Ἄρταν καὶ ἔρχεται εἰς Πέτα. Ἐκτοτε ἀρχίζει ἡ ἐθνικὴ δράσις τῶν δύο ἡρώων τῆς ἐλευθερίας, οἵτινες καὶ συνεδέθησαν δι' ἀδελφικῆς φιλίας. Ἐλαβον ἀμφοτέρωι μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821, κατὰ τὴν ὁποίαν 370 ἄτακτοι ὑπὸ τὸν Γ. Μπακόλα ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους ἕως τὰ πρόθυρα τῆς Ἄρτης. Τότε ἐβγήκε καὶ τὸ γνωστὸ—Ὁπου Μπακόλας ἐκεῖ καὶ Νίκη.—

Ὁ Μακρυγιάννης εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ γιὰ τὸν Μόστρα ὅτι ὀφείλει πολλὰ ἡ πατρίδα στὸν μάρμα Γεωργάκη τὸν «Μόστρα». Ἡ Α' ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις τοῦ ἀνέθεσε νὰ πωλήσῃ τὰ Τουρκικὰ κτήματα εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ αὐτὸς ἔφερεν ἐντίμως εἰς πέρας τὴν ἀνάταθεισαν ἐντολήν. Παρέδωκεν ὅλο τὸ χρῆμα εἰς τὴν Κυβέρνησιν χωρὶς καμμίαν κατάχρησιν. Ὅταν ἐγένετο ἡ ἀπελευθέρωσις, μαζὶ μὲ τὸν Μακρυγιάννην ἐξελέγησαν βουλευταὶ εἰς τὰς Πάτρας. Εἰς τὴν βουλήν, ὅπως καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἠγωνίσθησαν μὲ τὸν Μακρυγιάννην σθεναρῶς διὰ τὴν κατοχύρωσιν τοῦ Συντάγματος.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΠ' ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ
ΠΩΣ ΕΓΕΝΕΤΟ Η ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

Π Ρ Ο Σ

Τὸ Περιοδικὸν ὁ “ ΣΚΟΥΦΑΣ ,,

ΕΝΤΑΥΘΑ

Σὰς ἐσωκλείω μερικά ἀντίγραφα ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ τότε Ρωσικοῦ Ὑποπροξενείου ἐν Ἀρτῇ σχετικὰ μὲ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀρτῆς κατὰ τὴν 24ην Ἰουνίου 1881 τὰ ὁποῖα νομίζω ὅτι μποροῦν νὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸ ἔγκριτον περιοδικό σας.

Ἄρτα τῆ 10—8—55

Ι. ΖΑΧΑΡΗΣ

Τὰ ἱστορικά ταῦτα ἔγγραφα περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν τῇ ὡς ἄνω ἐπιστολῇ τοῦ Συμπολίτου μας δημοσιεύομεν εὐθὺς κατωτέρω κατὰ τὴν σειράν πού τὰ τοποθετεῖ ὁ ἐπιστολογράφος μας.

* *

No 32

Προξενεῖον Ρωσίας Ἰωάννινα

Ἄρτα τῆ 22 Μαΐου 1881

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐκλαμπρότητι ὅτι χθὲς τηλεγραφικῶς ἠγγέλθη τῷ Καϊμακάμη ἡ τῆς Ἀρτῆς μέχρι γεφύρας παραχώρησις εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατὰ συνέπειαν αἰτεῖται κατάλογος τῶν ἐν τῷ ὄριῳ τούτῳ δημοσίων κτημάτων σὺν τῇ παραγγελίᾳ ἵνα ταξιθετηθῶσι τ' ἀρχεῖα ἐν κιβωτίοις καὶ γίνωσι οἱ λογαριασμοὶ τῶν καθυστερουμένων φόρων καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀπῆλθον δὲ νύκτωρ σήμερον ἐντεῦθεν τὰ ἐπίφοβα δύο τάγματα Γκέγκιδων.

Ἡ εἶδησις αὕτη ἐτάραξε τοὺς Ὀθωμανοὺς οἵτινες συνελθόντες συσκέπτονται τί νὰ πράξωσι φαίνεται ὅμως ὑπεριοχύσασα ἡ ἰδέα τοῦ νὰ μείνωσι πρὸς τὸ παρὸν, ἀποστέλλοντες μόνον τὰς οἰκογενείων καὶ μάλιστα ἤρχισαν πρὸς τοῦτο ξένοι τινὲς ὑπάλληλοι καὶ στρατιωτικοὶ καὶ ὁ Καϊμακάμης καίτοι ἐντόπιος σκοπεύει νὰ μείνη καὶ διανοεῖται τὴν προσεχῆ

ἀποστολὴν τῆς οἰκογενείας του μετὰ τινῶν συγγενῶν του εἰς Κωνοταντινούπολιν.

Τινὲς τούτων ἐζήτησαν καὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μὴ ἔχων ὑμετέρας ὁδηγίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀπέσχον νὰ δώσω αὐτοῖς συμβουλὰς ρητὰς ἐπιπροσθέσας μόνον ὅτι ἀφοῦ κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἐν ταῖς ἐφημερίαι ἀναφερομένης συνθήκης ἢ παραδόσις θὰ ἐπιτελεσθῇ ἐν τῇ ὄψει Ἐπιτρόπων τῶν μεγάλων Δυνάμεων καὶ διὰ τοιούτων ὄρων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβῶσιν ὅσα αὐτοὶ ὑποπεύουσιν ἴσως παραλόγως ὅτι θὰ πάθωσι.

Ἐν τούτοις ἐξ Ἑλλάδος ἀγγέλλεται ὅτι ἡ παράδοσις τῶν ἐκχωρηθέντων μερῶν Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας ἀρξεται λίαν προσεχῶς ἐκ Πόυνης καὶ Ἄρτης. Παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα ἵνα μὲ καθοδηγήσῃ ἐν καιρῷ δέοντι περὶ τῆς στάσεως τῆς θέσεώς μου κατὰ τε τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἔλευσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐνθάδε.

* *

Ἄριθ. 42

Προξενεῖον Ρωσίας Ἰωάννινα

Ἄρτα τῇ 21 Ἰουνίου 1881

Ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω τὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 τρέχοντος μηνὸς ὑπ' ἀριθμὸν 169 ὑμετέραν μὲ τῆς ὁποίας τὸ ἐμπεριεχόμενον θέλω συμμορφωθῇ ἐν καιρῷ δέοντι. Ἐν τούτοις ἀναφέρω ὅτι χθὲς τὸ δεῖλι ἀφίχθη ἐνταῦθα ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τοιαύτη ὑποδεχθεῖσα παρὰ τοῦ λαοῦ μὲν ἐνθουσιωδῶς ἐκ δὲ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς διὰ τῶν συνήθων τιμῶν, ἦτοι συνόδευόμενοι παρὰ Κιρκασίων καὶ Σοβαρίδων προὔπαντηθέντες ἐν τῇ Γεφύρᾳ παρὰ λόχου Τζανταρμάδων τοῦ Καϊμακάμη Ἄρτης καὶ τινῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ...

Οἱ ἡμέτεροι συνταγματάρχαι προστρέξαντες ἀφίχθησαν μίαν ὥραν πρὸ τῶν ἄλλων συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν Καβασιδῶν τοῦ ὑποπροξενείου οὓς εἶχον ἀποστείλῃ μετὰ τῶν ἵππων μου εἰς προὔπαντησίν των ἐν Σαλαχώρᾳ μένουσι δὲ παρ' ἐμοί.

Οἱ Ἄγγλοι εἰσὶν οἱ πλειότεροι τῶν ἄλλων πληρεξουσίων προϊστάται δὲ αὐτῶν Ἄγγλος Στρατηγός, καθὼς καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁ Ὑποστράτηγος Σαπουντζάκης. Ἀνυπομόγως οἱ κ. κ. Ἐπίτροποι ἀναμένουσι τὸν Χιδαζέτ Πασσᾶν ὅπως ἀρξονται τῶν ἐργασιῶν των, ὡς δὲ ὑποθέτουσιν ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος θὰ εἰσέλθουν τὰ Ἑλληνικὰ Στρατεύματα ἂν τὰ πράγματα βαδίσωσι τὸν τακτικὸν δρόμον των. Ἡ πόλις εἶχε προετημάσει πρὸς ὑποδοχὴν των Τράπεζαν ἀλλ' οἱ κ.κ. οὗτοι λαβόντες τὴν πρόσκλησιν ἀπεποιήθησαν ὡς μὴ συμβιβαζομένην μὲ τὴν ἀποστολὴν των. Οἱ ἡμέτεροι Συνταγματάρχαι φιλόξενοῦνται παρ' ἐμοί δὲν θὰ λείψω δὲ νὰ τοὺς περιποιηθῶ ὅσον ἐνεσθι πλειότερον, δίδων αὐτοῖς τὰς αἰτουμένας τυπικὰς πλη-

ροφορίας. Πολύ πιθανόν, ως μοῦ εἶπον νὰ διέλθωσι τῶν Ἰωαννίνων ὅταν τελειώσωσι τὴν ἐνταῦθα ἐργασίαν των.

Ἐνῶ οὖν ταῦτα συμβαίνουσι δὲν ἔλλειψαν καὶ τὰς ἡμέρας ταύτας αἱ στρατιωτικαὶ ἄρχαι νὰ μετακομίζωσι καὶ αὖθις πολεμοφόδια ἐν τε τῷ φρουρίῳ καὶ λοιπαῖς θέσεσιν φέραντες καὶ τάγμα στρατοῦ ἐκ Πρεβέζης ὄπου καὶ τὴν Πούνταν καὶ αὖθις ὄπλισαν καὶ τὴν ὁποίαν, ὡς μοῦ εἶπον οἱ ἡμέτεροι ὑπεσχέθησαν ἐν Πρεβέζῃ νὰ παραδώσωσιν ἀμέσως ὡς παραδοθῇ ἡ Ἄρτα.

* *

No 43

Πρὸς τὸν Πρόξενον τῆς Ρωσίας Ἰωάννινα

Ἄρτα τῇ 22 Ἰουνίου 1881

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω τῇ ὑμετέρα Ἐκλαμπρότητι ὅτι χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔφθισεν ἐνταῦθα ὁ ἀναμενόμενος Μουσίρης Ἰδαγέτ Πασσᾶς ὑποδεχθεὶς διὰ τῶν συνήθων τιμῶν. Τὴν ἐξοχότητά του μόλις φθάσασαν ἐπεσκέφθη ἡ ἐνταῦθα διεθνὴς Ἐπιτροπὴ ἵνα κανονισθῇ τὰ τῆς ἐνταῦθα ἀποστολῆς της. Σήμερον λοιπὸν καὶ ψεῖς συνελθόντες ἤργασθησαν ἐπὶ τοῦ τῷ καὶ ἤρξατο ἡ ἐκ νέου ἐκκένωσις τοῦ φρουρίου καὶ λοιπῶν μερῶν. Μανθάνω αὖριον τὸ ἑσπέρας θὰ παραδοθῇ τοῖς Ἑλλησι τὸ χωρίον Δημαριὸ καὶ ἀκολούθως φθάνοντος μεθύριον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀναμενομένου δευτέρου Ὄθωμανοῦ Πληρεξουσίου Βελῆ Ρίζα Πασσᾶ καὶ τινων ἄλλων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἐπιτελείου θὰ προχωρήσωσι καὶ εἰς τὰ λοιπά μέρη, καθ' ἃ δὲ βεβαιοῦται τὴν Πέμπτην θὰ εἰσέλθωσιν ἐνταῦθα τὰ Ἑλληνικὰ Στρατεύματα ἀποχωροῦντων τῶν ὀθωμανῶν πέραν τῆς γεφύρας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ φαίνεται πρὸς τὸ παρὸν εὐχαριστημένη ἐκ τῆς προθυμίας τοῦ Ἰδαγέτ Πασσᾶ. Αὖριον φθάνωσι καὶ οἱ ἐλλείποντες Εὐρωπαῖοι Πληρεξούσιοι ἦτοι εἰς Γάλλος ἀντισυνταγματάρχης, εἰς Αὐστριακὸς καὶ εἰς Ἕλλην.

* *

No 45

Προξενεῖον Ρωσίας Ἰωάννινα

No 46

Πρεσβείαν Ρωσικὴν Ἀθήνας

Ἄρτα τῇ 24 Ἰουνίου 1881

Σήμερον ἀπεχώρησαν τὰ ὀθωμανικὰ Στρατεύματα καὶ αἱ Ἄρχαι ἅπασαι καὶ κατελήφθη ἡ πόλις παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐν πλήρει τάξει κατὰ τὰ ἀποφασισθέντα παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς.

ΑΠΟ ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

Συνεχιζομεν ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους τὴν δημοσίευσιν μερικῶν ἀκόμη ἀνεκδότων χειρογράφων καὶ ἐγγράφων τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, σχετικῶν μὲ τὴν Ἄρτα. Ἐν συνεχείᾳ ἀναδημοσιεύομεν ἀξιοσημειώτα τινὰ ἱστορικὰ χειρόγραφα καὶ τέλος δὲ σημειοῦμεν ὀλίγα ἀπὸ τὰ ἀξιόλογα λαογραφικὰ τοῦ τόπου μας.

Ἐκ τῶν χειρογράφων: "Ἐγγραφοὺν 5.

(Διαταγὴ ἐξώσεως, Διοικητικὴ ἀποβολὴ).

αλήπασα

(ὕπογραφή)

(σφραγίδα)

ηψηλοτατου

ορησμός τοῦ ἐνδοξοτάτου ποληχρονημένου.
ησελόγουσου καπετάν κωνσταντί ¹ σου δίνω τινήδισι, ὁ καμπος.. εχη εναν κισελα ² πουλημενον, του γούμενου απο τι σκουλκοκαριά, βλεποντας το μπουγιωρτίμου ³ νά διόξης τούς σουμερίταις ⁴ απο τον κισιλά του γουμενου... ηνε καθολικα ης τιν εξωσηα του μαναστηριου σκουληκαριας εως τον εονα τον απαντα... και νά πατήση μέσα τζιβάπη ⁵ δεν μου διδεις.. τὰ ταπια των σπαιδῶν ⁶ δεχεστε το χέριτου οχη αλου 1793

Ἄπριλιου 15 Ἰωάννηνα.

- 1.— πρόκειται περὶ ἐπιστολῆς τοῦ Ἄλῃ Πασιᾶ πρὸς τὸν ἐξ Ἄνω Καλεντίνης ἀρματωλὸ τοῦ Ραδοβυζίου Κωνσταντὴ Κωτσήλα.
- 2.— λιβάδει, βοσκότοπος.
- 3.— διαταγή.
- 4.— τούς κατοίκους τοῦ χωρίου Σουμεροῦ ἢ Μεσοπύργου.
- 5.— λόγος τιμῆς, δηλ. ἀλοιώτικα θὰ μοῦ κοπῆ τὸ κεφάλι.
- 6.— τὰ συμβόλαια τῶν εἰσπρακτόρων

"Εγγραφον 6.

(Πράξις φορολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπιβολὴ Κεφαλ. φόρου).

Χα ρ α τ ζ ό χ α ρ τ ο ν . 7

(Φωτοτυπία ὑπ' ἀριθ. 6 ἐγγράφου)

Περιφέρεια Ἰωαννίνων, Νομαρχία Ἄρτης
Τμ. Βρύσεως, χωρίον Μοναστήριον . . .

Εἰς τὸ ἄνω χωρίον, κατοικοῦντες ραγιαδες 12 σύμφωνα μὲ τὸ βιβλίον ζώντων ἀτόμων (τεφτέρνουφούζ), τὸ ἔτος 1269 ° θά πληρώσουν κεφαλικὴν φορολογίαν (χαράτσι) γρόσια 360 εἰς τρεῖς δόσεις, ἐντός 8 μηνῶν, καὶ τὸ παρὸν θά ἰσχύη μέχρις οὗτου ὁ ταξιπράκτωρ (εἰσπράκτωρ) θά πάη ἄλλο χαρτί. ὑπογράφεται τὸ παρὸν ἀπὸ τὸ (Μετζλίσιεν) Νομαρχικὸν 9μελές Συμβούλιον.

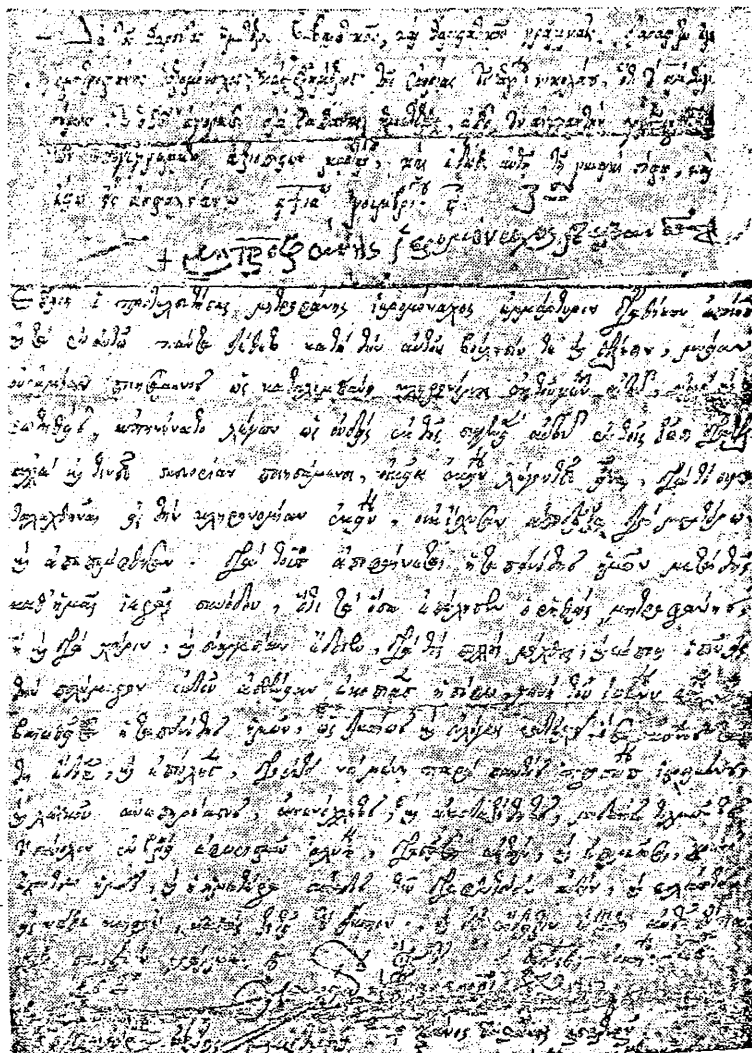
Ὁ Ρωμηὸς ἀζάς (Σύμβουλος δηλ.), ὁ τουρκὸς ἀζάς, ὁ Μουντήρης, ὁ Δεσπότης, ὁ Γραμματεὺς, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Μουντήρη, ὁ εἰσπράκτωρ ὁ τουρκὸς Σύμβουλος (ἀζάς) Ἀχμέτ Σερίφ, ὁ ἔφορος Μεχμέτ Σαΐκ.

- ὅπως τὸ μετέφρασεν ὁ Καθηγητὴς κ. Κυρ. Σιδερόπουλος.
- τουρκικὸν ἔτος

”Εγγραφο 7.

(’Επίσημος διαθήκη)

Τὸ 1711 ὁ Μητροφάνης, ἐφημέριος τῆς ἐν Ἄρτῃ ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου συνέταξε ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων Συνοδικῶν ἐπίσημον διαθήκην, δι’ ἧς ὀρίζει: (†... ὅτι τὸ ἀμπέλιόν μου, τὸ ὅποιον ἀγόρασα διὰ δαπάνης ἡμετέρας, ἀπὸ τὸν ἀνεφαντὴν χρῆστον τοῦ πῶνουμον σγούρου, τὸ ὄν εἰς τὸν μέγαν λάκκον, τὸ ἔδωσα οἰκιοθε-

Φωτοτυπία τῶν
ὕπ’ ἀριθ.
7 καὶ 8
χειρογράφων

λῶς καὶ ἀβιάστως εἰς τὴν σφῶν, γυναίκαν τοῦ Ἰωάννη κάλου, νὰ εἶναι καὶ νὰ λογιζῆται ἰδιόκτης ἀπόκτημα, διὰ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ κυβέρνησιν, ὅπου ἔκαμεν εἰς ἐμὲ χρόνους ἰκανοῦς ἀσθενῆ ὄντα καὶ

συνεχῶς ὑπὸ τῆς χειραλγίας, ποδαλγίας καὶ ἄλλων ποικίλων νοσήματων πιεζόμενον, καὶ κατατριχόμενον, καὶ μὴ ἔχοντα καὶ διὰ χρημάτων ἢ δι' ἄλλης τινὸς εὐχαριστίας νὰ τὴν εὐχαριστήσω. Τοίνυν μετὰ τὴν ἡμετέραν ἀποβίωσιν, νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τὸ τὸ ἀμπέλιόν μου τῆς ρηθείσης γυναικὸς σόφως... ὡς ἤθελε βουληθῆ ἤ χρήσασθαι αὐτῷ, μηδενὸς ἐναντιουμένου αὐτῇ, ἅπ' ὅτε τῆς ἐκ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦς ἀλλοτρίους, ἢ ζητοῦντος λαβεῖν ὅ,τι παρ' αὐτῆς. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν.....καὶ ἐδώθη αὐτῇ τῇ γυναικὶ σόφῳ καὶ ἔστω εἰς ἀσφάλειαν. ἄΤια_ω νοεμβριῶ στη .

Μητροφάνης ἱερομόναχος βεβαιῶ

Δημήτριος ἱερεὺς

ὁ οἰκονόμος Ἄρτης βεβαιῶ

ἀναστάσιος ὁ σακελλάριος ἄρτης μαρτιρῶ [καὶ ἕτεροι 6]

Μετὰ μῆνας, ἀπέθανεν ὁ μητροφάνης, καὶ τρίτοι διεξεδίκουν τὸ ἀμπέλιον ὡς κληρονόμοι αὐτοῦ ἐξ' αἵματος δῆθεν, ὅτε ἡ Σόφω ροσέφυγεν εἰς τὸ ἀρμόδιον συνοδικὸν Δικαστήριον, ὅπερ ἐπεκύρωσεν τὴν διαθήκην ἐκδόσαν τὴν ὡς ἀκολουθῶς ἀπόφασιν:

Ἔγγραφον 8.

(22 Ἰουνίου 1712 ἐν Ἄρτῃ)

† Ἐπειδὴ ὁ προτελευτήσας, μητροφάνης ἱερομόναχος ἐμμάρτυρον διαθήκην ἐποίησεν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα διέθετο κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν τε καὶ θέλησιν, μῆναν οὐδεμίαν ποιησάμενος ὡς καταλιμπάνων κληρονόμους ἐκτοῦ γένους αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ἐρωτηθεὶς, ἀπεφάνητο λέγων, ὡς οὐδεὶς ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἐν τοῖς ζῶσι διατελεῖ, ἀλλὰ καίτινας εἰς σκευορίαν ποιησάμενοι, οἰκειοὶ ἐκείνου λέγουσιν εἶναι, διὰ τὸ συγκαταλεχθῆναι εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνου, οὐκ ἔχουσιν ἀποδείξεις, διὰ μαρτύρων, καὶ ἀπέπεμφθησαν. Διὰ τοῦτο, ἀποφαίνεται ἡ ταπεινότης ἡμῶν μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς συνόδου, ὅτι τὰ ὅσα ἐπώλησεν ὁ ρηθεὶς, μητροφάνης, ἢ καὶ διὰ χάριν καὶ εὐεργεσίαν ἔδωσεν, διὰ τοῦς πολλοὺς μόχθους, καὶ κόπους ὅπου εἰς τὴν πολύμερον αὐτοῦ ἀσθένειαν ἐκοπίασεν ἢ σόφῳ, γυγῇ τοῦ Ἰωάννου κάλου, βεβαιωθείσα ἢ ταπεινότης ἡμῶν, ὡς δικαίως καὶ εὐλόγως κατέχει, ὅσα ἐκείνος ταύτη ἔδωκε, καὶ ἐπώλησε δι' ὃ ὀρίζε, νὰ μὴν, παράπαντὸς προσώπου ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ, ἀνεπηρέαστον, ἀνενόχλητον, καὶ ἀκαταζήτητον. μηδενὸς τολμῶντος, τὸ σύνολον, ἐντελῶς, ἀφωρισμοῦ ἀλύτου, διασεῖσαι αὐτὴν καὶ ἐπηρεᾶσαι, χρέος ἔχοντες ἡμεῖς καὶ ἡ ἡμετέρα σύνοδος, τοῦ διαφεντεύειν αὐτὴν, καὶ φυλάττειν, εἰς κάθε καιρὸν, καθ' ὡς ζητεῖ τὸ δίκαιον, καὶ εἰς ἐνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ τὸ παρὸν συνοδικὸν γράμμα :

ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης (μονογραφὴ τοῦ Δεσπότη)

βεβαιοῖ

ὁ οἰκονόμος ἄρτης μαρτυρῶ

ἀναστάσιος ὁ σακελλάριος ἄρτης μαρτυρῶ

ἀποστόλης σακέλιος μαρτυρῶ
 δημήτριος ράπτης ὁ λογοθέτης ὄρκης μαρτυρῶ
 Ἰωάννης γούσιος ὁ πρωτονοτάριος μαρτυρῶ
 νικόλαος ἀνδρώνης μαρτυρῶ
 ἀντώνιος κοθώνης μαρτυρῶ
 μάνος κοθώνης μαρτυρῶ
 δημήτριος ἱερέυς, ὁ ὑπομνηματογράφων μαρτυρῶ
 Ἰωάννης Ἱερεύς πάλλης μαρτυρῶ
 ἀποστόλης ψάλτης μαρτυρῶ.

Ἔγγραφο 9

(Ἐκ τοῦ Κώδικος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἄρτης ἀπόφασις διαζυγίου)

Ἐν Ἄρτῃ τῇ 19 Σβρίου 1861

Ἐν τῇ κατὰ Μαΐον τρέχοντος ἔ. περιόδου τοῦ σεβ(του) ἡμῶν Κυριάρχου, ἐν τῇ εἰς τό χωρίον Ἠησιόστα ἀφίξει αὐτοῦ, παρουσιασθεῖσα ἡ Μαρία Α. Π. παρεπονέθη κατὰ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς Γ.Α.Α. Γ., ὅτι συζευχθεῖσα μετ' αὐτοῦ πρὸ 4 ἐτῶν, δὲν συνευρέθη, ὡς μὴ δυναμένου ἐκπληρῶσαι τὰ ἀνδρικά του καθήκοντα. Προσκληθεῖς παρὰ τῆς Σεβασμιότητος, τοῦ καταθέσῃ ὅτι πραγματικῶς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἐγνώρισε τὴν σύζυγόν του, ἐπειδὴ ὁμῶς καὶ διατεινόμενος ὅτι εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν, νὰ συνευασθῇ μετ' αὐτῆς, ἐζήτησε τὴν γυναῖκα του, ὑπεχρεώθη νὰ δώσῃ ἔγγραφο ὑποσχετικόν, φέρον χρονολογίαν 25 Μαΐου 1851 δι' οὗ ἐκτίθεται ἐν ὑπογράφῳ καὶ ἐμμαρτύρῳ ὅτι ἂν παραλαμβάνων καὶ ταύτην τὴν φεράν τὴν σύζυγόν του, δὲν δύναται ἐντός δέκα ἡμερῶν νὰ συνευρηθῇ μεθ' αὐτῆς, νὰ διαζευγνύεται καὶ πληρῶνῃ συγχρόνως τὰ τοῦ διαζυγίου ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα. Ἐκτοτε τριῶν περιπέου μηνῶν παρελθόντων, καθ' ὃ διάστημα ἡ διαζευχθεῖσα Μαρία διέμενε συνοικοῦσα παρὰ τῷ ἀνδρὶ τῆς, παρουσιάσθη καὶ ἀδθις ἡ διαζευχθεῖσα Μαρία παραπονούμενη ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δὲν εὐρέθη μετ' αὐτῆς, καὶ ὅτι ἄχρι τοῦδε μένει παρθένος καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐξητήσατο τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν κατὰ τὸ ἔγγραφόν του διαζευξίν τῆς.

Κατὰ συνείπειαν, εἰς τὴν ἀγωγὴν ταύτης προσκληθεῖς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ ἐρωτηθεῖς, ἀπεφάνθη ὅτι ἐγνώρισε ταύτην διὰ σύζυγόν του καὶ ὅτι αὕτη ψεύδεται. Διὸ καὶ ἐδέησεν ἵνα γίνηται ἐπισήμως διὰ τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἡ ἀκόλουθος ἔρευνα καὶ ἀνάκρισις πρὸς ἐξέλεγγιν τῆς ἀληθείας, διὰ τὰ περαιτέρω ἀμφοτέρων ὄθεν τῶν ἐνδιαφερομένων προσώπων τοῦ τε ἀνδρός δηλ. καὶ τῆς γυναικὸς παρουσιασθέντων συνάμα, διεκοινώθη τῷ ἀνδρὶ ἡ ἀγωγὴ τῆς γυναικὸς του.

Τούτου δὲ ἀρνούμενου, τὴν τῆς γυναικὸς του κατάθεσιν, ἀπεφασίσθη πρότερον, νὰ κάμῃ οὗτος ὄρκον ὅτι συνευρέθη μετ' αὐτῆς, μετὰ δὲ τὸν ὄρκον, ὑπεχρεώθη νὰ δώσῃ καὶ ἔγγραφο δι' οὗ παραδέχεται νὰ τεθῇ ὑπὸ αὐτοψίαν δύο ἀποδεγμένων μαιῶν, ὠρισθησομένων καὶ ἂν αὗται ἀποφανθῶσι ὅτι ἡ Μαρία ὑπάρχει ἀδιακώρετος τότε αὐτὸς νὰ ὑφίσταται ὅσα διὰ τοῦ προτέρου τοῦ ἐγγράφου

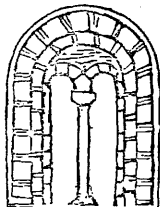
παρεδέχθη.

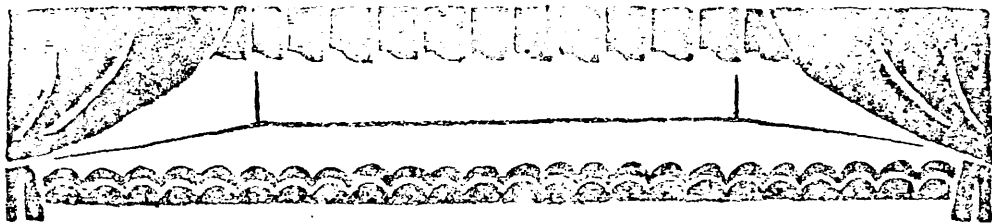
Καί τόν μὲν ὄρκον ἐδέχθη νὰ κάμη, τὸ δὲ ἔγγραφον νὰ ὑπογράψῃ δὲν παρεδέχθη. Παρουσιασθέντος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, προσεκλήθη ῥηθεῖς ἀνὴρ νὰ κάμῃ ὄρκον. Ἀλλὰ ἐπὶ μίαν ὥραν διαστάζων καὶ ἀμφिताλαντευόμενος, κατέθεσεν ὅτι καὶ τὸν ὄρκον δὲν κάνει λέγων ὅτι ἂν μὲ θέλῃ ἡ γυναῖκα μου νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ σπίτι. Ἐρώτησε δὲ καὶ τὴν γυναῖκα του, ἂν τοῦ βάλῃ αὐτὴ τὸν ὄρκον, καὶ αὐτὴ τοῦ ἀπεκρίθη. Ἄν μὲ ἐγνώρισες διὰ γυναῖκα σου κάμε τον, πλὴν καὶ πάλιν δὲν ἐτόλθησεν, ἀλλὰ ταῦτα νὰ λέγῃ ἐπαναλάμβανε: Τούτων γενομένων ἐδέησεν ἵνα διακοπῇ ἡ δίκη καὶ ἡ κόρη νὰ μὴ τεθῇ ὑπὸ αὐτοψίαν. (Ἐδόθη δὲ καὶ τὸ διαζύγιον, σύμφωνα μὲ τὸν ἐκκλησιαστικὸν νόμον, ὑπὸ τοῦ ἐκκλ. δικαστηρίου).

Μ. Γαριτζίδης, μαρτυρῶ
Γερ. Καραπάνος, μαρτυρῶ
Γερ. Ρίζος, μαρτυρῶ κ,λ.π.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΝΤΟΧΡΙΣΤΟΣ

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ).

ΤΑΚΗ ΒΑΦΙΑ

ΤΟ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΑΡΤΑ

Ο πνευματικός και καλλιτεχνικός καρπός που βλάστησε με την ίδρυση του Δραματικού Συλλόγου Ἄρτης στά 1903 από τό Σοφοκλή Κατσαδήμα και με τί παραστάσεις του 1911 δέν πήγε χαμένος. Καί ἔπειτα από κάμποσα χρόνια διαν πλέον ἐσίγησε τό πολεμικό ἐμβατήριο και τό τραχύ σάλπισμά του διαδέχθηκε ἡ Ἐθνική γαλήνη, ἀρχίζει μία νέα θεατρική περίοδος γιά τήν Ἄρτα. Στά 1923 τό καλοκαίρι ἕνας ὄμιλος ἀπό νέους δίνει στόν κήπο του Εὐαγγ. Γαρουφαλιᾶ που τούς παραχωρήθηκε δωρεάν δέκα παραστάσεις με τή «Γκόλφω» τούς «Δύο Λοχίους» και μερικές μονόπρακτες κωμωδίες (Ζητείται ὑπηρετής, Κοκκαλάκι τῆς νυχτερίδας κλπ.) τόν ὄμιλο ἀποτελοῦσαν ὁ Μουντιούρης, ὁ Γεώρ. Στίπας, ὁ Θωμάς Μαστορίνης και μερικά προσφυγόπουλα που ἐκεῖνο τό χρόνο ἦρθαν στήν Ἄρτα, και ἄλλα παιδιά.

Στά 1926 ὁ Γυμνασιάρχης Γρηγορόπουλος ἀνεβάζει με μαθητάς του Γυμνασίου τόν Οἰδίποδα τύραννο. Τό ἔργο ἀνεβάστηκε μία Κυριακή ἀπόγευμα τόν Ἰούνιο σέ σκηνή που στήθηκε σέ μία γωνία του παλαιού Γυμναστηρίου (ἐκεῖ που εἶναι σήμερα τό προσάυλιο του Αου Δημ. Σχολείου) και στήν ἴδια θέση που πρό 25 ἐτῶν ὁ Σοφ. Κατσαδήμας εἶχε στήσει

τή σκηνή του Δραματικού Συλλόγου Ἄρτης. Ἡ ἐπιτυχία του ἔργου ἦταν μεγάλη και οἱ πῖο πολλοί Ἄρτινοι που πρώτη φορά ἔτυχε νά παρακολουθήσουν ἀρχαία τραγωδία ἔφυγαν ἐνθουσιασμένοι. Τούς κύριους ρόλους ἔπαιξαν ὁ Δημ. Κατσαδήμας (Οἰδipους), ἡ Κ. Λούτζη (Ἰοκάστη), ὁ Σόλ. Κοτσαρίδας (Κρέων), ὁ Μ. Ράπτης (κορυφαῖος) κ.ἄ.

Τήν ἄλλη χρονιά μία ὁμάδα μαθητῶν ἀπό τούς Νώντα Κουβαρά, Ἡλ. Χουλιόρα, Χρ. Λάμπρο, Σ. Ρήγα κλπ. δίδουν στό Κινηματοθέατρο Ἄττικῶ (ἐκεῖ που εἶναι σήμερα τό Ξενοδοχεῖον Ἄνεσις) Θεατρική παράσταση.

Στά 1927 τόν Ἰούνιο ὁ Γυμνασιάρχης Στεργίου ἀνεβάζει τήν Ἄντιγόνη του Σοφοκλή σέ ὑπαίθρια σκηνή που στήθηκε στό πίσω μέρος του Κινηματοθέατρου «Ὀρφεύς». Ἡ Φιφ. Κωνσταντίνου, Τίτσα Ἀμπελογιάννη, ὁ Ἄπ. Παπανικολάου κλπ. ποι ἔπαιξαν τούς πρώτους ρόλους ἀφῆσαν καλήν ἐντύπωση.

Ἦστερα ἀπό τρία χρόνια ὁ ἴδιος Γυμνασιάρχης ἀνεβάζει στόν Ὀρφέα τήν «Ἠλέκτρα» του Σοφοκλή. Οὐδέμαί τόν καλόν μας Γυμνασιάρχη πόσο τόν εἶχε κουράσει τό ἀνέβασμα τῆς Ἠλέκτρας που ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπό ὄλες τίς τραγωδίες τοῦ

Σοφοκλή. Ἦθελε νὰ μεταδώσῃ στὴν πλατεία ὅλη τὴν τραγικότητα τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ καὶ τὸ πέτυχε. Στους κυρίους ρόλους πῆραν μέρος ἡ Πόπη Ματσούκα (Ἡλέκτρα), Ἀνὴ Γώγου (Χρυσόθεμις), Φ. Στατηράς (Αἰγισθος) κλπ.

Τὴν ἄλλη χρονιά στὰ 1933 ὁ Γυμνασιάρχης μας ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία πού εἶχαν οἱ δύο προηρούμενες τραγωδίες, ξαναεβάζει τὴν «Ἀντιγόνη» στὸν Ὀρφέα. Τὰ χορικά μέ μουσική τοῦ Ἰωάν. Σακελαριδῆ, ἐκτελέσθηκαν ἀπὸ ὀρχήστρα πού τὴ διηύθυνε ὁ Δημ. Παπαϊωάννου καὶ ἀποδόθηκαν φωνητικά ἀπὸ τὴν Ἄννα Ἀγαθῆ (Ἀντιγόνη) καὶ τὸ χορὸ. Στους ἄλλους ρόλους ἔπαιξαν ὁ Γεώργιος Ἰζώριτζης (Κρέων), ὁ Χασ. Σαλοῦρος (Αἰμῶν), ἡ Λιλὴ Παπαδοπούλου (Ἰσμήνη), ἡ Αὐγὴ Θάνου (Εὐρυδίκη) κλπ.

Μετὰ ἀπὸ ἓνα χρόνο στὰ 1934 ὁ Καθηγητῆς Σέρρης πού ἦταν τότε καὶ πρόεδρος τοῦ «Σκουφᾶ» ἀποφασίζει νὰ ἀνεβάσῃ τὸν «Πρωτομάστορα» πού ἦταν ἓνα θέμα πού ἐνδιέφερε ἰδιαίτερα τοὺς Ἀρτινοὺς, διότι γιὰ πρώτη φορὰ θὰ ἔβλεπαν στὸ θέατρο μιὰ ἱστορία πού τόσο τὴν ζαίρουν καὶ τόσο τὴν ἔχουν ζήσει.

Φέρνει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὸ κείμενο τῆς ὄπερας τοῦ Καλόμοιρη.

Τέσσερες μῆνες καθημερινῆς μελέτης χρειάστηκαν γιὰ νὰ μελετήσουν καὶ νὰ μάθουν τὰ παιδιά τὸ δύσκολα κουμάτια. Τὸ ἔργο ἀνέβηκε τὴν Ἰούνιο στὸ Θέατρο Ὀρφεὺς καὶ ἔλαβον μέρος ἡ Ἄννα Ἀγαθῆ (Σμαράγδα), ὁ Ν. Μωσαΐτης, ὁ Γιάννης Ἀγαθῆς, ἡ Ἐλ. Κατσαούνη κ.λ.π. πού κράτησαν καλὰ τοὺς δύσκολους ρόλους των. Τὴ μεγάλη ὀρχήστρα διηύθυνε ὁ μαέστρος Δ. Παπαϊωάννου. Τὰ σκηνικά ἐπιλοτέηνησε ὁ ζωγράφος Κ. Παπαφωτίου. Ἡ χορογραφία τοῦ ἔργου ἦταν τοῦ Γ. Παλάτζα.

Ἀπὸ τὰ 1934 ὡς τὰ 1939 δὲν ἔχομε καμιά ντόπια θεατρικὴ ἐκδήλω-

ση. Τὸ Γενάρη ὁμως τοῦ 1939 ὁ Σκουφᾶς ἀνεβάζει τ' ἀρραβωνίσματα τοῦ Μπόγρη στὸ Θέατρο Τιτάνια πού μετέδωσαν μιὰ ἐντονη πνευματικὴ καὶ αἰσθητικὴ συγκίνηση σιὸν τόπο. Πρώτη Θεατρικὴ ἐκδήλωση τοῦ Σκουφᾶ. Τὸ ἔργο ἐσκηνοθέτησε ὁ σημερινὸς Δήμαρχος Ἰωάν. Παπαβασιλείου πού ἦταν τότε ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου καὶ τὸ ἐσκηνογράφησε ὁ ὑποφαινόμενος. Οἱ πρωταγωνισταὶ Ν. Διαμαντῆς, Γρ. Βαφιάς, Ἀ. Καμποροῦζου, Μ. Στάθη, ἀδελφοὶ Ἀλιβερτῆ, Βασ. Τρουμπούκης, Τ. Τσατσαρώνη, Χρ. Κατσαρός, Σ. Μαζαράκη, κ.λ.π. στάθηκαν καὶ κράτησαν τοὺς ρόλους τῶν σὲ καλλιτεχνικὸ ἐπίπεδο.

Στὴν περίοδο τῆς κατοχῆς ἀπὸ τὴ σκηνὴ τοῦ Ὀρφεῶς δόθηκαν ἑὺο ἐπιθεωρήσεις. Ἡ πρώτη ἦταν ἡ «Ἀρτινιά τοῦ 1942.» Τὰ νούμερα πολιτισμένα καὶ καλοβαλμένα γράφτηκαν ἀπὸ τὸ Γρ. Βαφιά. Ἡ σκηνογραφία καὶ σκηνοθεσία ἔγινε ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο. Στὴν ἐπιθεώρηση πῆραν μέρος ἡ Μαρ. καὶ Ἐλ. Γκινάκα, ἡ Π. Χριστίδη, ἡ Ἐρμ. Μπανιά ἡ Φρ. Ἰατριδῆ, ἡ Π. Μπούτβα καὶ οἱ Γρ. Βαφιάς, Ἀχ. Τζουβάλας, Ἀλ. Ἰατριδῆς, Λ. Παπακίτσος κλπ. πού σκόρπισαν μὲ τὸ παίζειμό τους τὴ χαρὰ καὶ τὸ κέφι στὴν πλατεία. Τὴν ὀρχήστρα διηύθυνε ὁ Μαέστρος Μπούλκος.

Ἡ Ἀρτινιά παίχθηκε μιὰ ὀλόκληρη βδομάδα φαινόμενο γιὰ μιὰ τὸσο μικρὴ ἐπαρχία ὡς τὴν Ἄρτα. Κι' σὺτὸ χάρις στὰ ὠραία καὶ πολιτισμένα της νούμερα καὶ στὸ τραγουδάκι ἡ Ἀρτινιά (γραμμένο ἀπὸ τὸν Ἐλ. Ἀντωνίου) πού τὸ τραγουδοῦσε ἡ Νίτσα Γκινάκα καὶ πού τραγουδιέται ἀκόμα ἀπὸ τοὺς Ἀρτινοὺς. Παραθέτω τὸ ρεφραῖν τῆς Ἀρτινιάς.

Νὰ ἐδῶ ἡ μικρὴ Ἀρτινιά
πού στολίζεται μὲ τσαχιπινιά
εἶναι πάντα ναζοῦ πεταχτή

καί πεθαίνει γιά λάγνο φιλή
θέ νά πεί στον καθένα μέ νάζι
τό καί τό χωρίς φράγκο νά πάρει
καί σιό γλέντι μέ μιὰ ἄς ριχτούμε
καί τραγούδια πολλά θά οἶσ ποῦμε.

Ἡ δεύτερη ἐπιθεώρηση ὑόθηκε τό Μάη τοῦ 43. Σ' αὐτή πήραν μέρος ἡ Ἄγ. Κομπορόζου, ἡ Ρίτα Ταχου, ἡ Γιούλια Ρίζου, ὁ Κ. Κομπορόζος, ὁ Ν. Ρίζος, ὁ Ἄν. Τοῆτης, ὁ Π. Κογιαντῆς κλπ. πού σκόρπισαν ἀφθονο τό γέλιο μέ τό καλό τους παίξιμο

Μετά τήν ἀπελευθέρωση τό Μάη τοῦ 1945, τό Σῶμα Προσώπων ἀνεβάζει στον Ὀρφέα τήν ἐπιθεώρηση « Ντόπιο Πράμα. » Τά σκημικά με πολύ γούστο καμωμένα ἔνιναν ἀπό τόν ἐρασιτέχνη Σ. Πανῆ, Στήν ἐπιθεώρηση λάβανε μέρος ἡ Βούλα Τόλη, Ἑρμ. Ζάγκλη, Ἑλένη Στάμου καί ὁ Νίκος Ρίζος, Τάσος Τσέτης, Τάκης Χριστιδης, κ.λ.π.

Περᾶει ἕνας χρόνος χωρίς καμμία θεατρική κίνηση καί τόν Γενόρη τοῦ 46 ἡ ΕΘ--ΝΞ ἀνεβάζει στον Ὀρφέα τό τρίπρακτο δράμα τοῦ Μιμη Σιαμούλη « Ἐνῶ περνοῦν τά χρόνια » μέ σκηνοθεσία τοῦ Ν. Γκοῦμα καί σκηνογραφία τοῦ Σ. Πανῆ. Λάβανε μέρος ἡ Κική Χατζηϊωάννου, Ἑλένη Στάμου καί ὁ Μ. Στάμούλης, Εὐκλ. Κωτσάκης, Νίκος Μητοάνης, Στάθ. Λάζος, κ.λ.π.

Τήν ἴδια χρονιά ὁ Σύλλογος Σκουφᾶς γιορτάζοντας τά 50 χρόνια τοῦ Συλλόγου ἀνεβάζει τόν Ἀπρίλη « Τό Γεφύρι τῆς Ἄρτας » τοῦ Θεοτοκά σ' ὁ θέατρο Ὀρφεύς Τό ἔργο παροσιόστηκε εὐπρόσωπο χάρις στίς φρονιίδες τοῦ σημερινοῦ Δημάρχου καί τότε προέδρου τοῦ Σκουφᾶ Ἰωάν Παπῶβασιλείου πού τό ἐσκηνοθέτησε, στήν πολυτιμώτατη συμβουλή τοῦ Κ. Παπαφωτίου πού τό ἐσκηνογράφησε. τῆς Εὐγ. Παπαϊωάννου πού ἔγραψε τή μουσική, σ' ὁ μαστο Παπαϊωάννου πού διηύθυνε τήν ὀρχήστρα καί

σ' ὁ Γεώργιο Παλάτζα πού ἐχορογραφοῦσε τό ἔργο. Σ' ὁ ἔργο ἔλοβαν μέρος ἡ Εὐτυχία Παποβασιλείου (Σμαράγδα) Λουκά, Τσέτης (Πρωτομοστρος) ἡ Ἑφ. Ἀρκουδαρη, Νανά Κολίου, Λ. Κονιογεώργου, ὁ Ἄρης Γαλανός (Λυρορης) Πέτρος Παπανικολάου, Γρηγ. Κονιογιάννης κλπ. πού κράτησαν καλά τό βαρῦ τους ρόλο.

Στίς ἀρχές Μαΐου ἕνα ἄλλο Σωματεῖο ὁ « Παναμβρακικός Ἀθλητικός Ὀμιλος » ἀνεβάζει ἀπό τή σκηνη τοῦ Ὀρφεύς τό « Στροβόξυλο » τοῦ Δ. Ψαθά κατὰ σκηνοθεσία τοῦ Γρ. Βαφιᾶ. Οἱ πρωταγωνισταί του Ἑρμ. Μπανιά, Νίνα Τσιλιγιάννη, Γρ. Βαφιᾶς καί Δημ. Τσίρος σκόρπισαν καί μετέδωσαν στή πλατεία τό Χιοῦμορ τοῦ εὐθυμογράφου μας.

Στά 1947* στίς 30 Μαΐου οἱ Πρόσκοποι ἀνεβάζουν τούς « Φοιτητάς » τοῦ Ξενοπούλου σ' ὁ θέατρο Ὀρφεύς. Τό ἐσκηνοθέτησε ὁ ἀρχηγός τῶν προκόπων Γεώργ. Βασταρούχας καί τό ἐσκηνογράφησε ὁ ὑποφαινόμενος Τά κύρια πρόσωπα τοῦ ἔργου ἔποιξαν ἡ Βασ. Σπύρου, Ἄντ. Τζούβα, Μαρ. Διαμάντη, ὁ Β. Γκογκάκης, Δ. Σφαλτός, Ἰ. Τόλης, Σπ. Κουτσογιάννης κλπ. Ἡ Ἑφημερίδα « Ἐλεύθερος Λόγος » τῆς Ἄριτας γράφει « ὅλα τά σποδιό καί τά κορίτσια ἔπαιξαν ἀνάλογα μέ τήν ἡλικία τους καί ἄφησαν ἀγασθῆ ἐνώπιον ».

Ἐπειτα ἀπό ἕνα χρόνον στή σκηνη τῆς Στρατιωτικῆς Λέσχης οἱ πρόσκοποι πάλι ἀνεβάζουν τό λαϊκό ἔργο τοῦ Κορομηλά « Ὁ Ἀγαπητικός τῆς Βοσκοπούλας » μέ σκηνοθεσία τοῦ Γεωγ. Βασταρούχα. Ἐλαβαν μέρος ἡ Β. Σπύρου, Β. Γκογκάκης, Σ. Κουτσογιάννης κλπ.

Τόν Ὀκτώβρη τοῦ τοῦ 1950 ὁ Σκουφᾶς ξανανεβάζει « Τ' Ἀρραβωνιάσματα » τοῦ Μπόγγρη στή Στρ. Λέσχη μέ σκηνοθεσία καί σκηνογραφίες τοῦ ὑποφαινομένου. Ἐλαβαν μέρος ἡ Ναυσ. Λιαροκάπη, Ἑφ. Σπύρου, Ρένα Πετροπούλου, Μαρ. Διαμάντη καί

ὁ Λάκης Τοάκαλος, Α. Στρατής, Ἀδελφοὶ Μανοπούλου, Ἀδελφοὶ Τόλη κλπ.

Τὸν Φλεβάρη τοῦ 1952 τὸ «Φιλόπτωχο Ταμεῖο Ἄρτας» ξανανεβοῦσε τὸ Γεφύρι τῆς Ἄρτας στὸν Ὀρφέα κατὰ σκηνοθεσίαν τῆς Εὐγ. Παπαϊωάννου. Ἔλαβαν μέρος ἡ Ἰλιάννα Κεχαγιᾶ, Καίτη Τσολιᾶ, Β. Γκογκάκης, Ν. Ἀλιβερτής ἀδελ. Ἀλιβερτή κλπ. Ὁ καθηγητὴς Γ. Παπαγεωργίου γράφει στὴν «Ἑπειρωτικὴ Ἔστια», «Τετοιεὶς προσπάθειες λυτρωτικῆς, τετοιεὶς ψυχικῆς ἀνατάσεως μέσα στὸ βωδρκό τῆς ὑλοφροσύνης, πού μᾶς πνίγει σήμερα, εἶναι φαινόμενο παρήγορο πού τιμαεὶ καὶ τὰ ἄτομα καὶ τὸν τόπο».

Στις 8 τοῦ Γενάρη τοῦ 1953 ὁ Σύλλογος Σκουφᾶς ἀνεβάζει στὸ Κινηματοθέατρο Ὀρφεύς τὸν «Οἰδίποδα Τύραννο» τοῦ Σοφοκλῆ σὲ μετάφραση τοῦ Φώτη Πολίτη κατὰ σκηνοθεσίαν καὶ σκηνογραφίαν τοῦ ὑποφαινομένου. Ἡ κ. Παπαϊωάννου στὸν «Ἐλ. Λόγος» γράφει. «Ὁ Μουσικοφιλολογικὸς Σύλλογος μᾶς χάρισε τὴν περασμένη Πέμπτη δύο ὥρες αἰσθητικῆς ἀπόλαυσης, δύο ὥρες ψυχικῆς ἑξαρσης, δύο ὥρες βιθύτατης συγκίνησης καὶ ψυχικῆς ἀνάτασης πρὸς ὅτι ὥραϊο δημιουργήσε ποτὲ ὁ ἄνθρωπος ἀφ' οἴτου ὑπῆξεν. . . Καὶ πῶς κάτω συγκιρῶ καὶ θαυμάζω τὸ Σύλλογο «Σκουφᾶς» γιὰ τὴν ὥραϊα του ἔμπνευση καὶ ὅλους ὄσους ἐργάστηκαν γιὰ τὴν μεγάλη αὐτὴ ἐπιτυχία τῆς καλλιτεχνικῆς μυσταγωγίας» Στὴν ἐορηνεία τοῦ Οἰδίποδα ἔλαβαν μέρος ὁ Ἄν. Στρατής (Οἰδίπους), Βούλα Γεωργιάκη (Ἰσκάστη), Β. Βρατιστάς (Κρέων), Τάκης Κεφάλας, Τάκης Σμέρος, Θ. Νιοῦρος, Ἡ. Τατσόπουλος, Κοζ. Ἀλιβερτής, Γιάν. Παπανικολάου κλπ. Τὴ μουσικὴ ὑπόκρουση τοῦ Οἰδίποδα τὴν ἔγραψε ὁ Μασέτρος Δ. Παπαϊωάννου πού διηύθυνε τὴν ορχήστρα.

Ἐπειτα ἀπὸ δύο χρόνιά τὸν Ἀ-

πρίλη τοῦ 55 ὁ «Σκουφᾶς» ἀνεβάζει στὸν Ὀρφέα «Τὸ Μυσικὸ τῆς Κοντέσσας Βαλέραινας» τοῦ Ξενοπούλου μὲ σκηνοθεσίαν καὶ σκηνογραφίαν τοῦ ὑποφαινομένου. Ὁ «Ἑπειρωτικὸς Ἀγών» γράφει «Ἡ ἐντύπωσις τὴν ὁμοίαν ἀφήκε ἡ παράστασις ὑπῆρξεν ἀρίστη ὑπερβαίνουσα κατὰ πᾶσι τὰ πλαίσια μιᾶς παραστάσεως ἐρρασιτεχνῶν. Οἰνεαροὶ ἠθοποιοὶ πράγματι καὶ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔργου, ἔπαιξαν μὲ πραγματικὸ ταλέντο καὶ «ἀέρα ἠθοποιου», ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ τῆς σκηνῆς. Στὸ ἔργο πῆραν μέρος ἡ Ν. Σπύρου (Κοντέσσα Βαλέραινα), Ρένα Πετροπούλου, Ἄλ. Τόσκα καὶ οἱ Σ. Ζαρκαλῆς (Μανώλης Βαλέρης) Γ. Χαλκιάς καὶ Ἰω. Δημοθόδωρος.

Τὰ τέσσερα τελευταῖα ἔργα ἔπειτα ἀπὸ τὴν μεγάλη ἐπιτυχία πού σημείωσαν στὴν Ἄρτα, ὁ Σύλλογος Σκουφᾶς καὶ τὸ Φιλόπτωχο Ταμεῖο ἀπεφάσισαν καὶ τ' ἀνέβασαν καὶ στὰ Γιάννενα στὸ Στρατιωτικὸ Θέατρο, ὅπου καθὼς φαίνεται ἀπὸ τίς κριτικὰς πού παραπάνω ἀναφέρω, ἐρμηνεύθησαν μὲ μεγάλη ἐπιτυχία.

Στὴ ντόπια θεατρικὴ κίνηση τῆς Ἄρτας πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν πολύτιμη συμβουλὴ τῶν μαθητικῶν παραστάσεων τῶν Γυμνασίων καὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων πού σὲ διάφορες ἐποχὲς χάρισαν ἰδιαίτερα στὸ παιδί τὴν χαρὰ καὶ τὸ γέλιο.

Πενήντα καὶ πλέον χρόνια. Μία θεατρικὴ κίνηση πού τὴ διάρκειά της σπάνια ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν ἄλλες πόλεις Μισὸς αἰῶνας γόνιμος γιὰ τὸν τόπο μας πού διψᾷ γιὰ καλλιτεχνικὰ κατακτήσεις.

Ἐκεῖνο ὅμως πού πρέπει νὰ γίνῃ εἶναι ἡ ἴδρυση ἑνὸς μονίμου θεατρικοῦ ὀμίλου πού νὰ συμπεριληφθοῦν ὅλα τὰ ταλέντα τοῦ τόπου μας.

Ἔτσι καὶ αἰσθητικῆς στιγμῆς πού λείπουν ἀπὸ τὴν πόλιν μας θὰ μᾶς χαρίζουν καὶ ἡ τέχνη καλύτερα θὰ ἐξυπηρετεῖται. Καὶ τὸ ἐλπίζουμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΑΝΤΙΚΡΥ ΣΤΟ ΔΑΙΜΟΝΑ

«Είναι διαόλοι οι καλαμαρόδες»

Στρατηγός Μακρυγιάννης

Έδώ και κάμποσες μέρες, είχα την έντύπωση πώς μιά σκιά με παρακολουθούσε αδιάκοπα. Σά γύριζα δέν έβλεπα τίποτε. Όμως ή παρουσία της στην ψυχή μου, ήταν καταθλιπτική. Και τό χειρότερο ήταν ότι με είχε φέρει σέ μιά κατάσταση τέλειου έκνευρισμού. Έτσι πού πριν πέντε μέρες, στην Ταβέρνα « Σίντι Μπαράνι » του Παρακώστα, πού είχε υπηρετήσει σά φαντάρος στίο Έγγλέζικο «AFRICA CORPUS», έσπασα μ' ένα ποτήρι στά καλά καθούμενα τό κεφάλι του φίλου μου Λεωνίδα, μέχρι σημείου πού έπαθε διάσειση έγ κεφάλου ο άνθρωπος, γιατί τόλμησε νά έκφρασει πάνω στίο κρασί προσβλητικά γιά μιά γειτονοπούλα μου, τή Μαίρη, πού τόσο πολύ έκτιμούσα. Έγστερα από τό έπισόδιο αυτό, πικρά μετανοιωμένος-δέν έχω κακή καρδιά- έπαψα νά γράφω τό έργο μου πού βρίσκονταν πρós τό τέλος, άν κι' είχα αναλάβει ώρισμένες ύπο χρεώσεις άπέναντι στους έκδότες μου, νά τους παραδώσω δηλαδή τό έργο μου, σ' ώρισμένο χρονικό διάστημα.

Κι' αυτό, γιατί ή ιδέα—τί χειρότερο ύπάρχει στίον Άνθρωπο από τήν ιδέα;—ότι με παρακολουθούσε μιά άόρατη σκιά κι' ότι είχα άδικήσει ένα καλό φίλο, με είχαν φέρει

σέ τέτοιο σημείο ψυχικής κατάθλιψης, πού με άχρήστευε δλότελα.

Απόψε όμως είμαι άποφασισμένος νά έργαστώ. Στό κάτω—κάτω τής γραφής, όλοι είμαστε σκιές σ' αυτό τόν κόσμο και δέν κάνουμε τίποτε άλλο, παρά νά παρακολουθούμε ο ένας τόν άλλο, με έπίβουλες διαθέσεις. Κι' ο φίλος πού τόλμησε νά θίξη τή γειτονοπούλα, έκανε βέβαια πολύ άσχημα και μάλιστα τή στιγμή πού έγώ ύστερα από πολλές άγρύπνιες, πήρα τήν «στερράν» όπως θά έγραφαν καιτά παλιά φύλλα από φαση, νά τήν προσιτεύω—χωρίς τό κορίτσινά ξερη τίποτε σέ κάθε ζήτημα.

Πέρασα λοιπόν από τό «Σίντι Μπαράνι». Μετά τό φαγητό ήπια και δύο-τρια ποτηράκια, έτσι γιά νά ένισχυθώ ή έμπνευση, πού τώρα στίο τέλος του έργου παράξενα είχε στερέψει, μέχρι σημείο πού δέν ήξερα πώς νά τελειώσω—είναι άλήθεια πώς τό οινόπνευμα σου φτερώνει τή σκέψη;—και γραμμή γιά τό σπίτι. Βέβαια ήταν παραμονή Πρωτοχρονιάς. Μά έγώ δέν είχα καιρό γιά γλέντι. Είμαι και τύπος λίγο ιδιόρρυθμος. Δέν μ' άρέσουν αυτά. Άλλωστε ήταν μιά νύχτα τρομερή. Βροχή, άέρας, άστραπές και βροντές. Πού άλλου νά πäs παρά στίο δωμάτιό σου κι' εκεί ήσυχά νά περιμένης νά περάση ή μπό-

ρα: Σάν ἔφτοσα κλειδώσα τὴν πόρτα καὶ γραμμὴ γιὰ τὸ συρτάρι. "Ἐβγάλα τα χειρόγραφα καὶ στρώθηκα στὴ δουλειά. Προχωροῦσα καλὰ Δὲν εἶχε περᾶσει οὔτε μιᾷ ὥρα, ὅταν ἀκουσα ξαφνικὰ χτύπους στὴν πόρτα. Στὴν ἀρχὴ δὲ μίλησα Ποιὸς διάολος, ἔρχεται τέτοια ὥρα νὰ μέ ἀνησυχῶ; "Ἐπειδὴ ὁμως τὰ χτυπήματα συνεχίζονταν μὲ ἐπιμονή, σηκώθηκα Ἄπό μιὰ παλιὰ ὄμως ἀστική συνήθεια δὲ ἀνοιξα ἀμέσως. Πλησίασα καὶ φώναξα μὲ κάποια ὀργή.

— Ποιὸς εἶναι; Τί θέλετε;

Μιὰ γλυκειὰ κι' ἀπαλὴ φωνὴ μοῦ ἀπάντησε.

— Ἀνοιχτε μου Κύριε, ἂν ἔχετε τὴν καλωσύνη. Ἡ μπόρα μὲ πρόλαβε στὸ δρόμο. Μπόρεῖτε νὰ μὲ φιλοξενησετε γιὰ λίγο; Μιὰ δεσποινίς, θὰ σᾶς εὐγνωμονῶ γι' αὐτό.

Στάθηκα ἔκπληκτος καὶ σκεφτικός. Ἄλλὰ εἶναι νὰ διστάσῃς ὅταν μιὰ δεσποινίδα σὲ παρακαλεῖ νύχτα καὶ τί βραδυὰ—νὰ τὴ φιλοξενήσῃς ἔστω καὶ γιὰ λίγο; Μὲ κάποια ὕπουλη καὶ κρυφὴ προμονή, ἀνοιξα μὲ χέρι σταθερὸ τὴν πόρτα. Πονηρὰ λόγισ βγήκαν ἀπ' τὸ στόμα μου.

— Περᾶστε δεσποινίς μου Μεγάλῃ μου τιμῇ νὰ σᾶς φιλοξενήσω....

Μεῖνετε ὅσο θέλετε.

Μπήκε μὲ σταθερὸ βῆμα καὶ χαμηλωμένα μάτια. Στὸ λίγο φῶς τοῦ ἠλεκτρικοῦ μου—Περίεργο. Τώρα βρῆκε τὴν ὥρα νὰ χαμηλώσῃ κι' αὐτό; Ἄπο τὴν θύελλα ὡς φαίνεται—μπόρεσα νὰ δῶ ἓνα κουκλίτικο πρόσωπο κι' ἓνα λυγερὸ κορμί. Φοροῦσε ἓνα χρωματιστὸ μαντήλι στὸ κέφαλι πού τῆς σκέπαζε σχεδὸν τὰ μάτια, μακρὸ παλτό καὶ λασιχένιες μπότες. Βέβαια μοῦ χαλοῦσε τὴ δουλειά. Στὸ διάολο ὁμως κι' ἡ δουλειὰ κι' οἱ ἐκδόσεις "Ἐδῶ.

Εὐτυχῆς, τῆς πρόσφερα κάθισμα. Τὸ πήρε μὲ μῆρες εὐχαριστίες καὶ δικαιολογίες γιὰ τὴν ἐνόχληση. Πῆγε καὶ κάθησε ντροπαλῆ, στὴν πῖο σοτεινὴ γωνιά. Μακρὰ μου.

Μὴ ξέροντας πῶς νὰ πιάσω κουβέντα, ἀρχίσα μὲ τὸν καιρὸ. Στὸ τέλος ρώτησα.

— Πῶς τέτοια βραδυὰ στὸ δρόμο δεσποινίς;

Μοῦ εἶπε μιὰ Ἱστορία. Λίγο περιεργὴ ἀλήθεια.

Τί μὲ μέλλει ὁμως; Φτάνε πού ἡ ἀγαπητὴ τῆς πορουσία θερμαίνει ἀπὸψε τὴν ὄντοτήτά μου καὶ τὸ δωμάτιο ὀλόκληρο.

Μὴ μπορώντας νὰ κρατήσω τὴ συζήτηση, σάν τοὺς ἀνθρώπους πού δὲν ἔχουν μὀρφωση καὶ πνεῦμα—Σχόλια σὲ βάρος γνωστῶν ἀποκλείονταν. Μόλις γνωριστήκαμε—ἐπανσλάμβανα διαρκῶς τὶς συνηθισμένες κουτάμαρες. Γιὰ τὸν καιρὸ γιὰ τὰ Οἰκονομικά καὶ τὰ τοιαῦτα.

Εὐτυχῶς πού ὁ καιρὸς σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία μου γινόταν ὄλο καὶ χειρότερος. Γιὰ νὰ καλύψω τὸ ῥηχό μου πνεῦμα—ἦταν πολὺ ἔξυπνη—καὶ τὶς πονηρὲς σκέψεις πού ἀρχισαν νὰ μὲ τυραννοῦν καὶ ταυτόχρονα νὰ φανῶ σοβαρὸς κι ἀνώτερος ἄντρας, εἶπα μὲ γλυκύτατο ὕφος.

— Νὰ μὲ συγχωρῆτε. Ἐγὼ θὰ ἀσχοληθῶ λίγο μὲ τὰ χερτιά μου.

— Ἐλεύθερα, ἀπάντησε. Θὰ λυπηθῶ πολὺ ἂν γίνω αἰτία νὰ καθυστερήσετε.

— Τὸ ὄνομά σας παρακαλῶ; ρώτησα. —Ἐστρέλλα, ἀπάντησε.

Πῆρα αὐτοθρόμβος; κι ἔκανα πῶς γράφω. Ἀρες—μᾶρες κουκουάρες. Τὸ μυαλό μου ἦταν πάντα ἐκεῖ. Καὶ πράγμα παράξενο. Τὸ δωμάτιο ἦθε μιὰ ἀλλόκοτη βαρεῖα μυρουδιά. Μὲ τὴν ὥρα ἡ ἀναπνοή μου γινόταν δύσκολη. "Ἐνα στεφάνι σιδερένιο μοῦ ἔσφιγγε τὸ κρανίο, "Ἐρριχνα κρυφῆς ματιές στὸ κορίτσι. Ἦταν ἀκίνητο στὴ θέσση του, μὲ μάτια πάντα χαμηλωμένα. Τυχαῖα πρόσεξα πῶς δὲν σχηματίζε σκιά στὸ φῶς. Μὰ γιὰ σκιᾶς γυναικῶν θὰ σκοτιζώμαστε τώρα; Δὲν αἰσθανόμουν καλὰ. "Ἐκανα ὁμως πῶς γράφω.

Σὲ μιὰ στιγμὴ σκέφτηκα πῶς δὲν

της πρόσφερα τίποτε. Ὁ νοῦς μου πήγε ἀμέσως σ' ἓνα μπουκάλι ἐκλεκτοῦ κρασιοῦ, δώρου μιᾶς ξασδέρφης μου. Πολὺ ἀργότερα σκέφτηκα πῶς δὲν ἦταν ἡ εὐγένεια μόνο πού μ' ἔκανε ν' ἀνοίξω τὸ ἐκλεκτὸ κρασί ἀλλὰ κι' ἡ ἀνάγκη πού εἶχα ὁ ἴδιος ἀπὸ ἓνα δυνατὸ ποτό. Ἔτρεμα ὄλος ἀπὸ ἓνα παράξενο οὐγκρυσό.

Γιόμισα δυὸ ποτήρια καὶ τῆς πρόσφερα τὸ ἓνα. Τῆς πρόσφερα καὶ τὸ γάρο. Τὸ πήρε. Καθῶς ἔβγαλα τὰ σπύρια ν' ἀνάψω, μοῦσπρωξε ἀπαλά τὸ χέρι γυρίζοντας τὸ πρόσωπο ἀλλοῦ.

— Εὐχαριστῶ. Ἀργότερα εἶπε

Τῆ στιγμή πού γύριζα στοῦ τραπέζι μου, ἀνοίξε ξαφνικά τὸ παράθυρο κι' ἓνα κῦμα παγωμένου ἀγέρα ὥρμησε μέσα. Τὸ ἠλεκτρικὸ ἄρχισε νὰ κουνιέται καὶ τὸ φῶς τρεμόσβυνε. Ἔτρεξα νὰ κλείσω τὸ παράθυρο, μὰ πρὶν κάνω δυὸ βήματα, καθελῶθηκα στὴ θέση μου. Τὰ μάτια μου ἐντελῶς τυχαῖα καὶ γιὰ πρώτη φορά, συναντήθηκαν μὲ τὰ μάτια τῆς κοπέλλας.

Παντοδύναμη Θεέ. Τὶ μάτια ἦταν ἐκεῖνα. Δυὸ μάτια ἄγρια, γιομάτα σῖμα, μάτια λυσοσμένονο λύκου. Τὰ πόδια μου κόπηκαν. Γύρισα ἀμέσως κι' ἔπεσα ζωντανὸς νεκρὸς στοῦ κάθισμά μου. Κι' εἶναι περίεργο πῶς κατάφερα—ἴσως γιὰ νὰ πάρω κουράγιο—νὰ πῶ τὸ κρασί μου ἀμέσως. Δὲν μποροῦσα νὰ σκεφτώ. Οὐτε νὰ μιλήσω. Ὅταν ἡ κοπέλλα μὲ τὰ τρομερὰ μάτια σηκώθηκε καὶ μὲ πλησίασε. Πῆρε τὴ μπουκάλια ποῦχα πᾶνω στοῦ τραπέζι μου κι' ἄρχισε μ' ἓνα φρικτὸ χαμόγελο νὰ γεμίζη τὸ ποτήρι μου.

— Πιές, φίλε, εἶπε. Πιές, νὰ συνέρθης. Δὲν εἶσαι καθόλου καλά...

Τώρα πιά δὲν ἔκρυβε τὰ μάτια της.

Τὶ νὰ πῆς.... Τὶ νὰ κάνω ὁμως. Κατέβασα ὄλο τὸ ποτήρι καὶ τόλμησα νὰ παρατηρήσω.

— Ἐσεῖς ὁμως δὲν πίνετε.

Ἐνα γέλιο τρομακτικὸ πού μὲ οὐγκρυσε ὀλόκληρο ἀκούστηκε. Ἡ κοπέλλα ἔφερε τὸ ποτήρι πού κρατοῦσε ἀκόμα, στοῦ στοῦμα της. Κι' ὕστερα καρφώνοντάς με μὲ κείνα τὰ τρομερὰ μάτια, εἶπε μὲ τριγγλὴ φωνή.

— Τὸ κρασί σας εἶναι πανάθλιο. — Εἶναι τὸ παλιότερο καὶ καλύτερο κρασί τῆς χώρας εἶπα ταπεινά. Σήκωσε τὸ λυγρὸ κορμί της καὶ μοῦπε σὲ ὕφος ἔσχατης περιφρόνησης.

— Μόνο τὰ κρασιά τοῦ Ρῆνου ἀξίζουν. Κι' ἂν θέλῃς νὰ νοιώσης τὴ ζωὴ νὰ πίνῃς μόνον ἀπ' αὐτά.

— Τέτοια κρασιά τραύλισα δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ βρεθοῦν. Κ' ἀκόμη δυσκολότερο ἀπόψε. Κι' εἶχα τὸ θάρρος νὰ τὴν κυττάξω κατάματα.

Πῆρε ἓνα ὕφος περιπαιχτικὸ. Ἐσκυψε κοντά στ' αὐτὶ μου καὶ μ' οὐπέσιγανά.

— Ἄν θέλῃς, μπορῶ ἀπόψε νὰ σοῦ προσφέρω τὰ καλύτερα κρασιά τοῦ κόσμου.

Κατάλοβσα πῶς μὲ κορόϊδευε. Γιὰ ν' ἀποφύγω ὁμως τὴ βρωμερὴ πνοὴ τῆς πού μοῦ ἔκοβε τὴν ἀναπνοή, εἶπα.

— Ναι, ἀλλὰ ποῦ θὰ τὰ βρῆς; Ἐχῆς μαζί σου;

Δὲν ἀπάντησε. Ἐβγαλε ἀπ' τὸ παλιτὸ της ἓνα ματικᾶπι. Βάλλθηκε μ' αὐτὸ τὸ ἐργαλεῖο ν' ἀνοίξη μιὰ τρύπα στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ. Ξαφνικὰ σταμάτησε. Ἐρριξε τὰ μάτια της σ' ἓνα ἀγαλμάτιο, ποῦταν πᾶνω στοῦ γραφείου μου.

— Δὲν εἶναι καλὰ αὐτοῦ, εἶπε. Τὸ πήρε καὶ τὸ πέταξε κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι μου. Ὑστερα συνέχισε τὴ δουλειὰ της.

Ἦταν ἓνα ἀγαλμάτιο χάλκινο, μεγάλης ἀξίας, ἑνὸς ξεχωριστοῦ Ρωμαίου Γλύπτη. Παρίστανε ἓνα συγγραφέα στοῦ γραφείου του ἀπέναντί του ἓνα δαίμονα. Ἐφερε τὴν ἐπιγραφὴ «Ἀντίκρου στοῦ δαίμονα».

Ἄνοιγε συνέχεια τρύπες ἢ ἔστρέλλα καὶ τῆς βούλωνε μὲ λίγο κερὶ πού εἶχε μαζί της. Μ' ὅλη τὴ ζάλη

μου παρακολουθούσα προσεκτικά.

— Σάν τέλειωσε, είπα θριαμβευτικά.
— Αυτά εδω, είναι κρασιά του Ρήγνου. Μόνο ή πρώτη τρῦπα είναι για νέκταρ. τὸ κρασί τῶν Ἑλλήνων θεῶν. Διάλεξε καὶ μίλα.

Βέβαιος πὼς ἔλεγε ψέματα εἶπα.
— Προτιμῶ ξανθὸ τοῦ Ρήγνου.

— Κι' ἐγὼ νέκταρ, ἀπάντησε
"Ὅτι εἶδα, δὲν θὰ μπορέσω ποτὲ νὰ τὸ πιστέψω. Ἦταν φανερὸ πὼς μπαιναμε πιά σὲ ὑπερφυσικούς κόσμους, καθώς τράβηξε τὸ κερὶ πού βούλωνε τίς τρῦπες ἄρχισαν νὰ τρέχουν ὠραία κρασιά. Πῆρε τὰ ποτήρια μας καὶ τὰ γέμιζε συνέχεια. Πίναμε τὰ μαγικά κρασιά, τσουγγρίζοντας, χωρὶς νὰ χορταίνουμε. Κάτι σάν εὐθυμία μ' ἔπιασε. Καί... Μυστήριον. Μοῦ πέρασε σάν ἀτοραπή ἀπὸ τὸ νοῦ πὼς κάπου διάβασα κάτι ἀνάλογο. Μὰ δὲν μποροῦσα νὰ θυμηθῶ, ποῦ ἀκριβῶς...

Ἄπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο ἔφθαν οἱ μακρνοὶ διαβολικοὶ ἤχοι, μιᾶς παράξενα τρελλῆς τζαζ Ἀπέναντί μου τὸ καλαντάρι ἔδειχνε τὴν τελευταία μέρα τοῦ χρόνου.

Εἶπα χωρὶς νὰ σκεφθῶ.

— Ὁμοῖο ρεβελιὸν ἀπόψε.

Ἦ Ἐστ' ἔλλα ἀρχισε νὰ βουλώωνη πάλι τίς τρῦπες μὲ τὸ κρασί.

-- Δὲν σ' ἄρέσει κι' ὄλας, εἶπε αὐστηρά.

"Ὑστερα κυττάζοντάς με μὲ οἶνοπας, πορφυροβαφεῖς, φλεγόμενους ὀφθαλμούς, ρώτησε ἑσφικτικά.

— Ἀγαπᾶς τὴ Λογοτέχνη;

— Φυσικά, εἶπα. Ἀλλοιῶς δὲν θὰ μὲ συναντούσατε ποτέ....

— Εἶμαι εὐτυχομένη γιὰ τὴ γνωριμία μας, εἶπε ἀπλᾶ, ἀγαπῶ κι' ἐγὼ τοὺς Λογοτέχνες. Μάλιστα ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ κάνω παρέα μὲ τὸ Ντιστογιέφσκη, τὸν Οὐέμπστερ, τὸ Γκαῖτε, τὸ Βύρωνα.

ἌΑ .. Ὅλα κι' ὄλα. Αὐτὸ ἦταν ψέμα.

— Τί λέτε εἶπα, ὄλοι αὐτοὶ εἶναι νεκροὶ ἀπὸ καιρὸ. Μὲ κοροϊδεύετε;

Σὰς ζάλισε τὸ κρασί:

— Συγνώμην εἶπε. Ἦθελα νὰ πῶ, πὼς συχνὰ διαβάζω τὰ βιβλία τους. Κι' ὅταν διαβάξης τὴ σκέψη ἑνὸς νέου συγγραφέα ἀδιάφορο, εἶναι σάμπως νὰ κάνης παρέα μαζί του. Μὲ τὸ πνεῦμα του φυσικά.

Οὐέμπστερ, σκέφτηκε. Γκαῖτε... Τὸ μυαλὸ μου καθάρισε ἀμέσως. Σηκώθηκα ἀπάνω καὶ μόν ἀστοραπή ὤρμησα στὴ Βιβλιοθήκην μου. Ἄρπαξα τὸ «Φάουστ». Καὶ τί σὸμπρωση. Πρὶν ἀρχίσω νὰ τὸν ξεφυλλίζω, τὸ βιβλίον ἀνοιξε μόνο του στὴ σκηνὴ πού καὶ ξένοι στὴν ταβέρνα Ἀούερμπαχ στὴ Λειψία, ἔβγαζαν κρασί ἀπὸ τὸ τραπέζι μιᾶς τρελλοπαρέας. Μόλις πρόφτασα νὰ καταλάβω περὶ τίνος πρόκειται, καὶ τὸ βιβλίον ξέφυγε ἀπ' τὰ χέρια μου. Τὰ μάτια της καθῶς μὲ κύτταζαν μὲ ὄργην κι' ἠ φανερὴ πνοὴ της πού ἔρχονταν πάνω ἀπ' τὸν ὄμο μου, μαζὺ μὲ τὴν ἀπαίσια ἀποκάλυψη, λίγο ἔλειψε νὰ μὲ στείλουν στὸν τάφο. Πῆρε τὸ σπέρτα πού ἦταν στὸ γραφεῖο μου κι' ἔβαλε γρηγορα-γρηγορα φωτιά στὸ «Φάουστ». — Παλιοβιβλίον, εἶπε. Δὲν σοῦ κάνουν καλὸ τέτοια βιβλία.

Γολάζεις, ἀπίθανα λαμπρὸς φλόγας, πετάχτηκαν ἀπ' τὸν καιόμενον «Φάουστ». Ἔβλεπα μὲ βαθεῖα θλίψη τὸ πνεῦμα τοῦ «Ὀλύμπιου» νὰ γίνεται στάχτη ἀπὸ ἀνόσια χέρια. Ἐνας ξώφρενος θυμὸς μὲ συνεπῆρε. Μὰ συγκρατήθηκα ἀπὸ ὑπολογισμὸ. Εἶναι κανένας νευρικός δπουτοῦ περνᾶει. Γιὰ ν' ἀπαλῆρω τὴ σκηνή, πῆρα μάλιστα καλόκαρδο ὕφος. Εἶπα.

— Θὰ παίξουμε μ' ἀνοιχτὰ χαρτιά. Κάτω τὰ χαρτιά σας. Ποιὰ εἶστε σεῖς; Ποιὸς εἶστε σεῖς; Καὶ τί θέλετε ἀπὸ μένα;

Λικνίστηκε μπρὸς πίσω, γελώντας τὸ σαρκαστικὸ γέλιο της.

Κι' εἶπε μὲ κάποια ἔπαρση.

— Ὁμοῖα Νά, ποιὸς εἶμ' ἐγὼ.

Ἄγγιξε ἀπαλὰ τὸ πρόσωπο μὲ τὸ μικρὸ δάχτυλο τοῦ χεριοῦ. Μιὰ λεπτότατη μεταξένια μάσκα, ἀπὸ δια-

φανο καουτσούκ, έφυγε από τό πρόσωπο. Τράβηξε άπ' τό κεφάλι τό μαντήλι κι' έβγαλε μέ γρήγορες κινήσεις τό παλτό και τό φουστονι.

Ήταν ό ίδιος, όλόφτυστος, μέ μαυρομέταξη φανταχτερή στολή κι' ένα μικρό λευκό δίκρανο στή ζώνη του. Δέν είχα γελαστή. Τράβηξε γρήγορα τις μπότες του και τό διχσλω τό καισκίσιό του πόδι, παρέσυρε κάθε άμφιβολία. Πράγματι. Ήτον αυτός. Καλά τό σκέφτηκα έγώ μόλις άντίκρυσσα αυτά τά μάτια. Στο σιγήθος του έφερνε ένα κόκκινο Δ άνεστραμμένο.

Γιά νά κρύψω τόν τρόπο μου και νά τόν καλοπάρω, είπα γρήγορα.

— Σύμφωνανοι, 'Αλλά τί ζητάς από μένα;

— Πολύ λίγα πράγματα 'Απάντησε. Θέλω νά μέ πάρης μαζί σου στή Μικρά 'Ασία...

— Μά πώς μπορώ, είπα κατάπληκτος, άφού έγώ μένω εδώ;

— Δέν έχει σημασία, είπε. Ταξιδεύει όμως τό πνεύμα σου εκεί, μέσα άπ' αυτά τά χαρτιά. "Εδειξε μέ μια μεγαλόπρεπη κίνηση τά χειρόγραφα μου και συνέχισε,

— Θα γίνουν ένα ώραίο βιβλίο, άν έσύ τό θελήσης...

Κι' ένα ώραίο βιβλίο μπορεί νά σου φέρη δόξα, πλούτη, πολιτική δύναμη, ώραίες γυναικες. Τι λές;

Μέ κύτταξε μέ άγωνία. Τόν ένδιφερε ή άπάντησή μου.

Λογάριαζε τη γνώμη μου. Κατανικώντας τη δειλία μου σέ μια κατάσταση ψυχοπαθητικού υπερωρεσμού, φώναξα γεννοίτα.

— Μακρυά από μένα... Μακρυά... Δέν είμαι Φάουστ έγώ. Μακρυά... 'Εγώ...

Μέ κύτταξε μέ κακία.

— 'Αρνείσαι; είπε. 'Αρνείσαι;

— Πρίγκηπα του 'Ερέβους είπα. είμαι δυστυχώς άναγκασμένος ν' όρνηθώ. Πρέπει.

— Δέν άπαντώ σ' αυτό τό «πρέπει». Ποιός είναι αυτός πού φκιάνει «πρέ

πει» για τή ζωή των ανθρώπων; Κι' έπειτα τί Πρίγκηπα και Πρίγκηπα βιέ φαλακρογέρακα; Είπε μέ όση. Ποιός σάς είπε, πώς έγώ είμαι Πριγκίπας; 'Απλούστατα είμαι ένας ίδιος λόγος έπαναστάτης. Και πω νά ρίξω μια τάξη ανθρώπων, πού έκμεταλλεύονται αίώνες τήν έξουσία και καμώνονται πώς είναι λευκοί κι' έχουν στις πλάτες φιερά.

— Συγχωρήστε με είπα. Μά δέν ξέρω πώς νά σάς λέω.

— Νά μέ λές είπε άμέσως, συνόδεφο και 'Αρκαντάση. "Ωστε άρνείσαι;

— 'Αρνούμαι, είπα. Αύτή είναι ή τελευταία λέξη μου.

— Καλώς, είπε ό σύντροφος. Πληοίσασε στο τραπέζι μου κι' άρπαξε τά χαρτιά μου. "Αρχισε νά τά πειθή ένσ, ένα, στον άερα. "Ωρμησα νά τόν έμποδίσω, Μέ μια μικρή κίνηση του χεριού του, μέ τίναξε μακρυά. "Εβλεπα νά καταστρέφη όλύπητα τό έργο μου, πού κάλυπτε όλη μου τή ζωή. Μά πράγμα περίεργο. Τά χειρόγραφα—πάνω από ένα τό κόλλες—έν έπεφταν στο δάτωμα. "Εμεναν στον άερα. Και σέ λίγο άρχισαν νά κουνιούνται όλα μαζί, προς κάθε διεύθυνση σαν νά χόρευαν.

Σιγά—σιγά έχαναν τό χρώμα τους. Κι' όσο αυτά γίνονταν λευκότερα, τόσο τό δωμάτιο έπαιρνε ένα βαθυγόλαζο κυματιστό χρώμα, λές και τά μόρια της μελάνης πούφταν άπ' εκεί. σίωρούνταν μέσα στο δωμάτιο. Κατόπληκτος τότε διαπίστωσα πώς δέν ήμυσταν μόνοι, Οί "Ηρωές τών χειρογράφων μου άοχισαν φεύγοντας άπ' τό χαρτί, νά μεισαχηματίζονται στον άερα και νά πείρουν ύλική ύπόσταση. Οί ιδέες του έργου μου πιασμένες στο χαρτί μέ τόσο κόπο, πλάνα τώρα λευκοφόρα πουλιά, όμοια περιστέρια του Πικασσό, πετούσαν γύρω μου.

Πέει. Τό κατέστρεψε τό έργο. 'Η άτίσχυση λύσσα μου κι' ή σέναη κίνηση των χειρογράφων και των ιδέων μου στον άερα, τσάκισαν τή ήδη

ἀσκετὰ κλονισμένον νεῦρα μου καὶ μ' ἐκμηδένισαν μέσα σέ λίγα λεπτά. Ἐμοιάζα τώρ' μέ τούς σοβαροὺς ἀνθρώπους, πού γιά ν' ἀντιδράσουν σέ μιὰ μεγάλη συμφορά πού τούς ἐβῆκε, γίνονται γελοῖοι οἱ ἴδιοι καὶ γελοιοποιοῦν τὰ πάντα. Ἦταν ἡ ἀντίδρασή μου στόν κίνδυνο νά τρελλάθῃ.

Μή ξέροντας πιά τί κάνω, ἄρχισα νά τραγουδῶ μιὰ παλιά Ἀθηναϊκὴ κοντάδα.

Ἔνα κορίτσι εἰς τό λαιμό του
Εἶχε κρεμάσει χρυσὸ σταυρὸν ...

Δὲν πρόφτασα νά τελειώσω τὴν φράση καὶ μιὰ βαρύγδουπη ἀνάστροφη ἀπὸ σιδερένιο χέρι στό ἀνόητο στόμα μου, ἔκανε ν' ἀστρόψῃ τὸ δαμάτιο δλόκλῃρο. Το κεφάλι μου ἀνακατεύτηκε, σὰ νά δέχτηκε βόμβες μεγάλου διαμετρήματος καὶ τὸ φῶς τοῦ ἠλεκτρικοῦ μοῦ φάτηκε ν' ἀλλάξῃ χρώματα. Ταλαντεύτηκα λίγο ἀνὰ πρὸς νά κλάψω ὅπως ἤθελα ἢ ὄχι.

Ὁ ἀνθρώπος πολλές φορές βρίσκεται κάτῳ ἀπὸ μπερδεμένα συναισθήματα. Καὶ μὴ μπορώντας ἐκείνη τὴ στιγμή νά τα ξεμπλέξω, γέλασα μὲ πρόσωπο κατακίτρινο ἀπὸ ὄργη. Ἦμουν μιὰ γελαστὴν νεκρικὴ μάσκα.

Ἡ μορφή μου φαίνεται ἐφείδρουει τὸ σὺντροφο. Ἀπάντησε μὲ ὀρμητικὸ γέλιο στό γέλιο μου. Ξαναγελάσα σέ ψηλὸ τόνο. Μέσα στὰ γελιά, μιὰ σκέψη ἐπίμονη κορφώθηκε στό μυαλό μου. Τώρα γελοῦσα σκόπιμα. Ἀπὸ γέλιο σὲ γέλιο φθάσαμε σέ πλήρη ἔνταση, στὴν κορυφὴ τῆς κλίμακας. Τὸ δωμάτιο ἀντιχοῦσε ἀπὸ τὰ ζωῶδη, τὰ ἠλιθία, τὰ ἀνίσόρροπα γέλοια μας. Ἐτριζαν τὰ τζάμια καὶ τὸ δωμάτιο συγκλονίζονταν σάν νῆμασταν ἰὸ ἐπίκεντρο σεισμοῦ. Συγκεντρώθηκα λίγο. Αὐτόματα ἡ ἐπίμονη σκέψη ἔγινε σχέδιο. Δὲν ἔχασα καρδὸ. Καὶ σέ μιὰ στιγμή πού σβυσμένος στὰ γέλοια ἀκούμπησα τὸ κεφάλι στὸν τοῖχο, ὠομησα ταχύς σάν ἀνεμος καὶ μ' ἀπελπισμένη ἀποφασιστικότητα καβῶλλησα τὸ πέρβάζι τοῦ

ἀνοιχτοῦ παράθυρου. Ἦμαν ἔτοιμος νά πηδήσω, ὅταν δυὸ στιβαρὰ χεῖρια, ὅμοιοι πελώριοι γερανοί, μ' ἄρπαξαν ἀπ' τὸ γιακᾶ καὶ τούς ὤμους καὶ ἀξιολύπητα ἄθυρμα μέ σήκωσαν ψηλά κι' ὕστερα μ' ἔφεραν στὸ κάθισμά μου. Ἦμουν ἓνα κουρέλι ἀπ' τὸ ναυαγιο τοῦ σχεδίου.

Ὁ συνάδερφος στάθηκε στὸ κέντρο τοῦ δωμάτιου σκεπτικὸς. Κάτι σκάρωνε. Μὲ κύταξε λοξά.

— Ζευξέκη, εἶπε.

Πλησίασε μ' ἀθόρυβα πηδήματα στὸν τοῖχο, ποῦταν κρεμασμένη ἡ παλιά κιθάρα μου. Τὴν ξεκρέμασε καὶ τὴν κούρδιε στὸ γόνατο.

— Παῖξε, τῆς εἶπε. Κάτι ἀλεγκρέτιο.

Ἡ κιθάρα ἄρχισε νά παίξῃ μόνη της. Ὑστερα τῆς ἔδωσε μιὰ, ἀπαλά, στὸν ἀέρα. Ἡ κιθάρα ἀνάμεσα σ' ἓνα κόντρα — ποῦντο ἔβγαλε φτερά. Φτερούγιζε πρὶζοντας πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας.

Ὁ συνάδερφος λύγισε καὶ χτύπησε τίς παλάμες στὸ πάτωμα κι' ἀναμεταξύ τους, ἔκανε δυὸ πηδήματα κι' ἄρχισε.

— Ὅπα... ἀκούστηκε ἡ φωνὴ ἑνὸς ἠρώα μου στρατηγοῦ, μὲ μεγάλη σιολή.

Εἶχε κομψές ἀέρινες κινήσεις κι' ἓνα αἰνιγματικὸ χαμόγελο. Ἄλλου εἶδους χορευτῆς. Στὸ κέντρο αὐτὸς καὶ γύρω του τὰ χειρόγραφα μου, οἱ ἠρωές μου καὶ οἱ ἰδέες μου, χαλοῦσαν κόσμο.

Ἄεαφνα, ἓνας χρυσοστόλιτος Ποίγκηπας ἠρώας μου, στάθηκε κι' εἶπε δειχνοντάς με στὸν Ἀρκαντοση, — Ν' ἀρῆθῃ κι' αὐτός.

Ὁ σὺντροφος στράφηκε καὶ φώναξε στὴ φτερωτὴ κιθάρα.

— Παῖξε κάτι, πιδ γρήγορα. Ἦταν ὅτι ἤθελε. Ἐβγαλε κραυγὴ ἀγαλλίασης, βγήκε ἀπ' τὸ χορὸ καὶ μ' ἔπιασε ἀπ' τὸ χέρι.

— Ἐλα, εἶπε. Ἦξερα πὼς ἀνὰ μὲν σ' αὐτὸ τὸ χορὸ τοῦ θανάτου, δὲν θὰ βγῶ ζωντανός. Ἀρνήθηκα.

— Δέ μπορώ, είπα
Χλευαστικά γέλοια άκούστηκαν.
Κι' όλοι φώναξαν.
— Μπορείς ..

"Εφερνα ένα σωρό δικαιολογίες. Μά σέ κάθε άρνησή μου, ό σύντροφος έκανε σαν μαέστρος παμπόνηρης όρχηστρας, μιá κίνηση στους άλλους κι' όλοι μαζύ ξεφώνιζαν ένα άμείλικτό, ένα έφιαλτικό, ένα άποιορόπαιο ένα φρικώδες, ένα άπελπιστικό «μπορείς», πού σφυροκτοπούσε σκληρότατα τις μήνιγγές μου και πού ή ήχώ του ψηλού δωματίου πολλαπλασίαζε. Μέ πείραξε πού μέ πρόδιναν κι' οι ιδέες μου. Κι' όμως έγώ ό καυμένος είχα μοχθήσει νά τις κάνω όσο παρνεϊ τίμιες, εύγενικές. 'Αλλ' έισιείναι. "Όσο εύγενέστερες τις φκιάνεις, τόσο περισσότερο θά προδοθής και θά ύποφέρης έξ αίτίας τους. Στο τέλος ήρθαν όλοι και μέ παρέσυραν στο χορό. Σ' ένα χορό άγριο, πρωτόγονο, άνυπέρβλητο, μά και τόσο έκφραστικό.

Χαρτιά, ήρωες, ιδέες, κιθάρα, έγώ κι' ό σύντροφος, όλα, χόρευαν. Σέ λίγο προστέθηκαν καθρέφτες, έπιπλα βιβλία. 'Απ' τ' άνοιχτό πορτάθυρο έφτανε τ' άπείσιον σφύριγμα του άνεμου πού ύψωνονταν. Ταυτόχρονα ή βροχή δυνάμωνε. Βλέπαμε τις γαλάζιες φωτεινές γλώσσες, πούσκιζαν τόν όρίζοντα στο βάθος.

Τά μουντζουρωμένο από μελάνη πρόσωπά μας, φάνταζαν άπείσιον. Τά άγρια πηδηματά μας, οι βραχνές κραυγές μας, οι βλαστήμιες μας, έδιναν κάτι τρομερότερο άπ' τή ζωή της ζούγκλας. 'Απ' τή ζωή μανιακών σέ άσυλο. 'Απ' τήν έπίσημη γιορτή κορυβάντων. 'Απ' τήν έφοδο βασιβουζούκων.

Στριφογουρίζαμε μυστηριακά, σωστοί μανιασμένοι μπρεχταςήδες Δερβίσηδες. Κάτι τέτοιο είχα δη ήνα βράδυ—άλλά σέ πολύ πιό ώχρη εικόνα—στούς βοημικούς δρυμεύς σ' ώρα τε-

λετής τών όπαδών μιās άρχαίας θρησκείας. Δέν ήταν συνηθισμένος χορός σύτος. Ήταν χορός του Σατανά. Μοιάζαμε όλοι σαν άποφώλια τέρατα. σαν πρεσβευτές άπίθανης κόλασης, σα δημιουργήματα διασταύρωσης ύαινος και λυγκός. Χορεύαμε συνέχεια, τρελλά χωρίς άνόση Τώρα τά κειιά άπ' τό ταλαντευόμενο τραπέζι έφυγαν κι' άρχισαν τά κρασιά νά χύνωνται στο πάτωμα. 'Εκεί σμίγονταν τά κρασιά του Ρήνου και τό νέκταρ του 'Όλυμπου. Τό μίγμα αύτό, σιγά σιγά, γέμιζε τό δωμάτιο. Άνέβαινε. Τσαλαβουτούσαμε μέσα σ' αύτό και τεράστιες πιτσιλίες πετάγονταν στα ρούχα και τά πρόσωπά μας. Οι άναθυμιάσεις του κι' ή κόυρση μουφερναν τρομαχτική ζέση. Τό κρασέσιο μίγμα ανέβαινε. Τώρα έφτανε σχεδόν ώς τά γόνατα. Οι κινήσεις άναγκαστικά γίνονταν πιό άργές. Μά άπίθανα κουραστικές. Κύττωξα τό σύντροφο μήπως πή νά σταμοτήσουμε. Μάντεψε τή σκέψη μου. Και πρόσταξε

— Συνέχεια χορό, Δίχως σταματημό.

'Η φτερωτή κιθάρα έλλαξε σκοπό. Τό δωμάτιο πότε στένευε έτσι πούλεγες πώς θά μάς συνθλίψουν οι τοίχοι και πότε πλάταινε, γινόταν ό πέραντη αίθουσα.

Ξαφνικά, τό μεγάλο έκκρεμές άρχισε νά σημαίνει άπό ψηλά. Οι χτύποι έφταναν όργοί, βορείς, καταθλιπτικοί. Αίώνες μου φάνηκε πώς πέρσαν, όσο νά μετρήσω έδώδεκα. Άπέναντι τό ήμερολόγιο έδειχνε τήν πρώτη του καινούργιου χρόνου.

'Ο «Συνάδερφος» μέ κύτταξε σιά μάτια και φώνασε.

— Χρόνια πολλά φίλοι. Εύτυχισμένος ό καινούργιος.

Και σέ στυλ έξαισιου τερματοφύλακα πού άποκρούει μέ γροθιά, έκανε μιá αΐλουροειδή έκτίναξη κι' έσπασε τό ήλεκτρικό γλόμπο. Τι τά θέλετε —μεταξύ μας— παρ' όσα κι'

ἄν ἔγιναν, εἶχε μιὰ χάρη, μιὰ φινέτσα, μιὰ λεβεντία. Δεν στεροῦνταν μεγαλείου.

Μὰ δὲ βυθιστήκαμε σὲ τέλειο σκοτάδι. Τὰ μάτια τοῦ σὺντροφου φωσφορίζαν ἀπαίσια καὶ σκόρπιζαν ἀνταύγειες ρούσες στὸ δωμάτιο. Ἄκουγα τὴ στριγγλὴ φωνὴ τοῦ πού κρατοῦσε τὸ χρόνο τοῦ χοροῦ, καθὼς ἡ φτερωτὴ κιθάρα ἔκλαιγε.

Στὸ λίγο φῶς χτυπούσαμε ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλο καὶ πάνω στὰ ἔπιπλα. Τ' ἀπελπισμένα μάτια μου τὰ πρῶβηξε τώρα κάτι, ἐντελῶς περιέργο. Ἀπέναντί μου, ψηλά στὴ γωνιὰ τοῦ τοίχου, φάνηκε ἕνα μικρὸ φωτεινὸ πλαίσιο Σάν αὐτὰ τῆς τηλεόρασης. Μέσα στὸ πλαίσιο φαίνονταν ἀμυδρὰ μιὰ ἀγχόνη. Ἀπ' τὸ σκοινὶ τῆς κρέμονταν ἕνας ψηλός, ἐπιβλητικὸς ἄντρας, μὲ γυμνὸ στήθος. Ἦταν δεμένες πυρακτωμένες πλάκες στὰ πόδια του κι' εἶχε πολλὰς πληγὰς στὸ στήθος. Ἦταν φανερὸ πὼς βασανίστηκε ἀπάνθρωπα. Γύρω ἀπ' τὸ κεφάλι του ἦταν ἕνας φωτεινὸς κύκλος. Χόρευα στραμμένος πρὸς τὴν πλευρὰ αὐτῆ τοῦ τοίχου, γιὰ νὰ παρακολουθῶ. Τὸ πλαίσιο προχώρησε ἀργά, ἔφτασε στὴν ἄλλη γωνία καὶ χάθηκε. Ἦ ζάλη μου δυνάμωνα κι' ἔνοιωθα ὅλα τὰ ρίγη τῆς γῆς. Κολυμποῦσα στὸν ἰδρωτὰ. Ἐχάνασι γὰ ἰσχυρὰ τὴν αἴσθησιν τοῦ κόσμου, ἐνῶ τὰ πόδια μου κουνιόταν ἀκόμη μηχανικὰ, σ' ἕνα θλιβερὸ ὁμοίωμα χοροῦ. Τὸ κρασένιο μῆγμα ἀνέβαινε..... Ἀπὸ μακριὰ ἀκούστηκε ἡ φωνὴ ἑνὸς Βερατινοῦ κόκκορα. Μακρὸ συρτη, παραπονιέρα. Ἐνας κρότος τρομακτικὸς ἀντήχησε κι' εἶδα τὴ σκεπὴ τοῦ δωματίου νὰ σφεντονίζεται στὸ ἄπειρο. Ἐνὰ σημεῖον ἀπὸ γιγάντιες τυφλὰς νυχτερίδες μὲ χαινίους ματωμένες κόγχες. ὤρμησε μέσα. Στὴν πόρτα ἀκούστηκαν βρυχυθμοὶ θεοῖων κι' ἀνατριχιαστικοὶ συριγμοὶ ἰσθμίων ἐρπετῶν, Ἐκανα μιὰ τελευταία προσπάθεια νὰ κρατήσω συνείδησιν τῶν γύρω, μὰ ἦταν ἀργά

πιά. Μιὰ δυνατὴ ἀπελπισμένη κραυγὴ βγήκε ἀπ' τὸ στόμα μου.

— Βοήθεια... Βοήθεια Ἄη Γιώργη, Ἄη Γιώργη μου.

Μόλις πρόφτασα νὰ δῶ ἀνοιχτὰ τὰ αὐράνια κι' ἕνα κόκκινο σὺννεφο πού μπῆκε στὸ δωμάτιο ἀπ' τὴν ἀνοικτὴ στέγη, κάλυψε τὰ πάντα.

.....
Τίποτε ἄλλο δὲ θυμᾶμαι ὕστερα...
.....

Σὰν ξύπνησα ὁ πρῶτος μῆνας τοῦ καινούργιου χρόνου εἶχε δυό. Ἐνοιωθα νὰ γυρίζω στὸν κόσμον, ὕστερα ἀπὸ ἕνα ἐφιαλτικὸ ταξίδι μὲ νεκροπομπὸ ἄμαξα. Μιὰ πίκρα δυνατὴ ἦταν ἡ πρώτη γεύση τῆς ζωῆς, θρεμμένη ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὴ ἀνάμνησιν. Πέρασε ὦρα, ὥσπου νὰ συνέλθω. Τώρα ἡ μνήμη μου λειτουργοῦσε καλὰ. Κύτταξα στὴ σκεπὴ, στὸ πάτωμα, παντοῦ. Ὅλα ἦταν στὴ θέσιν τους, καθάρᾳ, περιποιημένα.

Μόνον τὸ ἀγαλμάτιο ἔλειπε. Πάνω στὸ τραπέζι μου, εἶδα ἕνα μάτσο χαρτιά. Ἦταν τὰ χειρόγραφα μου. Πολύ περιέργο. Ἐγὼ θυμᾶμαι τὰ χαρτιά ὀλόλευκα νὰ χορεύουν γύρω μου. Ποιὸς ἀνάγκασε τίς ἀντίρτισσες ἰδέες καὶ τοὺς ἀτίτασους ἦρωές μου νὰ ξαναγυρήσουν στὸ χαρτί; Ποιὸς τακτοποίησε τὸ δωμάτιο ὕστερα ἀπὸ κείνον τὸν κατακλυσμὸ;

Ἐξέτασα τὰ χαρτιά. Κατάπληκτος διαπίστωνα πὼς τὸ ἔργο μου ἦταν τελειωμένο. Ἐκλείνει ὑπέροχα. Μὰ ποιὸς λοιπὸν ἔγραψε αὐτὸ τὸ τέλος, π' οὔτε κἀν μποροῦσα νὰ τ' ὀνειρευθῶ τόσο ὠραῖο; Μέγα μυστήριον.

Βάλθηκα νὰ διαβάζω τὰ χειρόγραφα ἀπ' τὴν ἀρχὴ. Καὶ τότε μόνον, τότε κατάλαβα. Στὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου μου εἶχε προστεθῆ κι' ἕνα ἀκόμα. Ἀρπάζα μὲ μανία τὴν πέννα μου γιὰ νὰ τὸ σβύσω. Μὰ μιὰ ὑπέροχη δύναμη μὲ κράτησε.

Διαβάζοντας συνέχεια, ἄρχισα νά καταλαβαίνω πώς τὸ ἔργο μου χωρὶς τὸ πρόσωπο αὐτὸ δυστυχῶς δὲ θᾶχε καμμιά ἀξία...

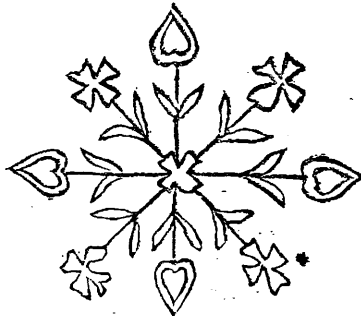
"Ἦμουν ἀκομὴ πολὺ τραγμῆνος. Ἀργότερα γυρνώντας - μετὰ τὸν Ἁγιασμό πού ἔκανα τοῦ δωματίου- στὸν ἥλιο καὶ στὸ φῶς τῆς μέρας γιὰ νὰ πάρω κουράγιο, σκέφτομαν τὸν προστάτη Ἅγιο.

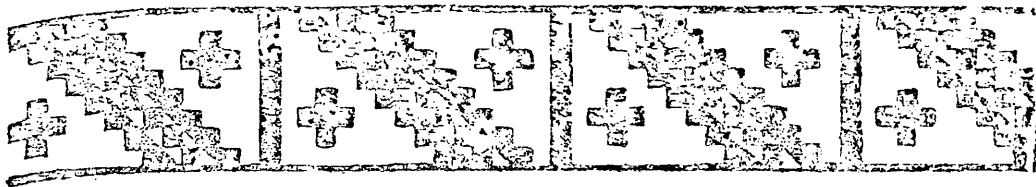
Ἀγόρασα ἀπὸ ἓνα καλὸ κατάστημα μιὰ ἀσημένια μεγάλη εἰκόνα τοῦ Ἀη-Γιώργη τοῦ Ἡπειρώτη καὶ τὴν ἔβαλα ψηλά, στὸ καλύτερο μέρος τῆς πλευρᾶς τοῦ τοίχου, πούχε φανῆ τὸ φωτεινὸ πλαίσιο. Τῆς ἄναψα καὶ μιὰ καντήλα πολὺτιμη. Ὅμως τ' ὁμολογῶ, πὼς πολλές φορές ζητῶ μὲ συντριβὴ συγγνώμῃ ἀπ'

τὸν Ἀη-Γιώργη, πού δὲ σβύνω τὸ νυχτερινὸ ἐπισκέπητ' ἀπ' τὸ ἔργο μου Ἀπ' τὸ ἔργο του. "Ὁχι, γιατί σκέπτομαι νὰ τ' ἄχω καλὰ μαζὶ του. Οὔτε πὼς λέω πονηρά: Πού ξέρεις τί Διάολος γίνεται; Κι' οὔτε πὼς δὲν πιστεύω —μακριὰ ἀπὸ μένα τέτοια βέβηλη σκέψη—στὴν προστασία τοῦ μαρτυρικοῦ Ἁγίου. Ἀφοῦ παιδεῖ ἡπια διαλυμένο σ' ἁγιασμένο νερὸ λίγο χῶμα ἀπ' τὸν τάφο του καὶ σ' αὐτὸν χρωστῶ τὴν πρόσφατη ἀνέλπιστη σωτηρία: Ἀπ' ἐναντίας, γιατί πιστεύω σιτὴ μεγέλη του καρδιά, πού θά συγχωρήσῃ τὴ εὐγνωμοσύνη μου γιὰ ἓνα σκοτεινὸ ξένο πού τοῦ ὀφείλω τόσα πολλὰ κι' ὅμως δὲ θᾶθελα νὰ τὸν ἀντικρύσω ποτέ, μὰ ποτέ πιά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

(Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογή: Θάλασσινὰ Τριαντάφυλλα)

ΓΙΩΡΓΟΥ Σ. ΑΝΑΛΟΓΙΔΗ

ΑΝΑΓΚΗ ΝΑ ΚΡΑΤΗΣΟΥΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

("Έθιμα, κτίσματα, γιορτές, πανηγύρια)

« Έάν ἐπιλάθωμαι σου Ἱερουσαλήμ,
ἐπιλησθεῖη ἡ δεξιὰ μου. Κολληθεῖη ἡ
γλῶσσά μου τῷ λαρυγγί μου, ἔάν μὴ
σοῦ μνησθῶ. Ἐάν μὴ προανατάξωμαι
τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐ-
φροσύνης μου. »

Ψαλμ. Δαυὶδ ρ λ ζ Ἔδ. 5—6

Οἱ γραμμὲς αὐτὲς δὲν διεκδικοῦν τὸν τίτλο μελέτης γιατί τὸ θέμα εἶναι τόσο βαθὺ καὶ πολὺπλευρο, ὅσο ἐξελιμοφνῆς καὶ ἀπὸ μυωπικὸ ἀκόμη εἶναι ἡ ἀλήθεια τῆς ἀνάγκης αὐτῆς.

Οἱ γραμμὲς αὐτὲς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ὁ πόνος ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ καὶ (γιατί νὰ τὸ κρύψουμε) νὰ πεισθῇ. Ἄπειθύνονται γι' αὐτὸ καὶ στὴ λογικὴ καὶ στὸ αἶσθημα. Ἡ ἀνάγκη νὰ κρατήσουμε τίς παραδόσεις ὑπὸ τὴν γενικὴν ἔννοιαν, εἶναι πολλαπλῆ. Εἶναι ἀνάγκη 1) Ἐθνικῆ, 2) Θρησκευτικῆ 3) Τοπικῆ, 4) Κοινωνικῆ 5) Ἀτομικῆ 6) Αἰσθητικῆ. Σχεδὸν ὅλες ἀνακυκλώνονται. Μονομερῆς μελέτη καὶ ἔρευνα μίθς ἀπὸ τίς προαναφερθεῖσες ἀνάγκες θά ἦτο καὶ ἐπίπονος καὶ χωρὶς βεβωτέρη σημασία γιατί ἀπολύτως συνηφαμένες προβάλλουν.

Θά ἀποτολμήσουμε νὰ ἀγγίξουμε ἴστω τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θέματος, βέβαιοι ὅτι αὐτὸ ἀρκεῖ, δίδεται ἄλλωστε ἡ εὐκαιρεία σὲ γενικώτερη ἀναμόχλευση τοῦ θέματος.

Τὸ συμπέρασμα ὄλων τῶν μεγάλων ἐρευνητῶν εἰς τὸ πλατὺ αὐτὸ θέμα εἶναι ὅτι « Λαοὶ ποὺ ἔχασαν τίς παραδόσεις τῶν ἔχασαν γιὰ πάντα τὴν ἀνθρωπιά καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν καὶ δὲν μπορεῖ παρά νὰ σβύσουν ἀργά ἢ γρήγορα γιατί βαθύτατα θά ἔχουν ἐκφυλισθεῖ ». Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ τὸ δικαίωθουν ἀπόλυτα τὰ γεγονότα εἰς τὴν ἀναδρομὴ τῶν καιρῶν. Δέν θά ἀνατρέξουμε ἐδῶ εἰς τίς σελίδες τῆς ἱστορίας, εἶναι τόσο πολλὲς καὶ γεμάτες ἀπὸ τὴν ἀλήθεια αὐτή. Ἡ ὀποιαδήποτε πτώσις εἶναι πάντα μελαγχολικῆ· θ' ἀναφέρουμε ἐδῶ ἀδρὰ παραδείγματα λαῶν ποὺ κατόρθωσαν νὰ ἐπιζήσουν στὸ πείσιμα τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἀντιξοότητων τῶν καιρῶν. Οἱ Κινέζοι μὲ τὸ πλῆθος τῶν προλήψεων καὶ τῶν δυσδαιμονιῶν ἀκόμη, οἱ Βρεττανοὶ μὲ τὴν ἀκλόνητη ἐμμονὴ στὶς παραδόσεις, οἱ Ἰσραηλίται τέλος πύρινη σφραγίδα «στοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές».

Πόση τάχα ἀνθρωπιά καὶ πόσο ἠθικὸ μεγαλεῖο καὶ ἀνάταση δὲν ἔχει ἡ πρόσφατη ἐπιστροφή των εἰς τὴν

γῆν Χαναάν. Ἡ θρησκευτικὴ ἀνάγκη εἶναι φανερὴ ἓνα καὶ μόνο ἀπλὸ ἐρώτημα. Πῶς κατόρθωσε νὰ ἐπιζήσῃ τὸ πλῆθος τῶν θρησκειῶν ποὺ κατὰ βάσιν εἶναι ὅλες ἴδιες μὲ ἴδια σχεδὸν ἠθικὴ καὶ μεταφυσικὴ; Οἱ καθολικοὶ κἀτι ξέρουν περισσότερο ἀπὸ μᾶς ἐπ' αὐτὸ ἐρώτημα αὐτό.

Ὅσο ὅμως πολὺπλευρῆ εἶναι ἡ ἀνάγκη νὰ κρατήσουμε τίς παράδοσεις ἄλλο τόσο ὀξύτερα προβάλλει ἰδιαίτερα στοὺς σημερινούς καιρούς. Στους καιρούς ποὺ τὸ πρακτικὸ ἀντιμάχεται καὶ πλήττει ὄχι τὸ περιττὸ ἀλλὰ καὶ τὸ ὁμορφο πολλὰς φορές. Στὸ γενικὸ ἰσοπέδωμα (θλιβερό γνῶρισμα τῶν καιρῶν) κράτη, κοινῶνιες, ἄνθρωποι, μάχονται καὶ προσπαθοῦν νὰ κρατήσουν γωνιὰς μὲ ὁμορφίαν καὶ αἴσθημα, νὰ κρατήσουν τὸ χρῶμα (COULEUR LOCALE) γιατί μόνον ἔτσι δημιουργοῦν νησιδὲς ἀσφαλείας στὴν ἴδια μας τὴν ψυχὴ καὶ τὸ προνόμιο τοῦ ἰδιόμορφου καὶ ἀρμονικοῦ στὴ Σαχάρα τοῦ αὐστηρὰ τυποποιημένου. Δηλαδή οἱ παράδοσεις εἶναι ὁ κορμὸς καὶ ἡ ρίζα τοῦ δένδρου ποὺ λέγεται Τουρισμός τὰ δὲ Φεστιβάλ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά πληθωρικὰ ἴσως ἄνθη τοῦ δένδρου αὐτοῦ.

Προσωπικὰ πιστεύω ὅτι τὸ μεγαλύτερο κομμάτι τῆς εὐθύνης ἀπέναντι στοῦ ἀνηλέητου γκρέμισμα τῆς ὁμορφίαν τὸ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὄχι οἱ καιροὶ.

Οἱ καιροὶ (ἀξίωμα φυσικὸ καὶ ἀμετάθετο) προχωροῦν. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως τί κάνουν; Ἀσθμαίνοντας προχωροῦν νὰ ἀκολουθήσουν τοὺς καιρούς ἀλλὰ καὶ πολλὰς φορές προσπαθοῦν νὰ τοὺς ξεπεράσουν.

Νὰ τοὺς ξεπεράσουν γιατί πιστεύουν ὅτι ὑπερβάλλοντας αὐτοὶ εἶναι οἱ «φτασμένοι». Πόσο ὅμως τραγικὰ καὶ κωμικὰ μαζὺ πρωτεῖα διεκδικοῦν. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ γράφει τίς γραμμὲς αὐτὲς νομίζω πῶς ὀφείλει μίαν ἐξήγησιν. Ἀνήκει ὄχι μόνον Βιολογικὰ στὴ καινούργια γενεὰ (γιατί αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε) ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα

καὶ ἡ καρδιὰ τοῦ τῆς ἀνήκει. Πιστεύει δὲ ἀκόμη σὰν σὲ θρησκείαν στὸ αἶτημα τῆς ἀλλαγῆς πολλῶν πραγμάτων.

Ὅμως πιστεύει βασικὰ ὅτι εἰς τὴν ἀντινομία (ὅπως κακῶς νομίζεται) τῶν νέων καιρῶν καὶ τῶν παλιῶν συνθηκῶν ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τρόπος συγκερασμοῦ.

Δεχόμεθα τὴ σύμφωνη πορεία μὲ τοὺς καιροὺς ἀλλὰ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος στὴ ξέφρενη δυστυχῶς πορεία τοῦ μεθοδικὰ καὶ ὄχι ἀσθμαίνοντας προχωρῶντας ἔχει ἓνα ὑπέρτατο δικαίωμα καὶ καθῆκον.

Τὸ δικαίωμα νὰ γυρίσῃ πίσω ὄχι μὲ τὸ πόδι, ἀλλὰ μὲ τὸ βλέμμα καὶ τὴν καρδιὰ καὶ νὰ πέρνῃ μαζὺ τοῦ ὅτι ὠραῖο, μεγάλο καὶ ἀγαπητὸ ἀφίνει πίσω του. Ἀλλοίμονο ἔάν αὐτὸ δὲν γίνεται, ἀπαρνιέται τότε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του, ἀπκρινιέται τότε τὴν ἀνθρωπιά καὶ τὴν ψυχικὴ εὐγένεια καὶ μὴ μὲρα κουρασμένος ἀπὸ τὰ πολλὰ καινούργια χωρὶς κἀτι τὸ ζεστὸ καὶ ἀγαπημένον ποὺ θ' ἀποτελῇ τὴν ἄλυσίδα τῆς πορείας τοῦ μὲ χαλαρὰ πειὰ τὴ δύναμη τῆς προσαρμογῆς θ' ἀκολουθεῖ τραγικὸς δεσμώτης καὶ κωμικὸς πιερόττος τοὺς νέους καιρούς.

Ἀτυχῶς οἱ ἐπιλήσιμονες εἶναι οἱ κατὰ κάποιον τρόπο «φτασμένοι».

Ἀτυχῶς γιατί φυσικοὶ αὐτοὶ κοινωνικοὶ ταγοὶ δὲν δίδουν μόνον στὸ λαὸ τὸ σφιλερὸ πειράδειγμα, ἀλλὰ «τρόπῳ, λόγῳ, ἔργῳ» τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ αὐτὸν τοῦ δίδουν τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς αἰσθάνεται ξένους καὶ δημιουργοῦν στὴν εὐαίσθητη καὶ ἀδιαφοροποίητη ψυχὴ τοῦ ὅλους ἐκείνου τοῦ ψυχοτραυματισμοῦ τῶν ὁποίων εἶναι γινωστὰ καὶ θλιβερὰ τὰ ἀποτελέσματα.

Νὰ τὸ γιατί εἶναι ἀνάγκη κοινωνικὴ νὰ διατηρήσουμε καὶ νὰ αὐξήσουμε τὰ σημεῖα ἐπιζῆσιν ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ οἱ παράδοσεις ὑπὸ γενικὴν ἔννοιαν,

Γυμνῆ ὅμως πέρα ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἀνάγκη προβάλλει ἡ ἀτομικὴ ἀνάγκη.

Τὴν ἀνάγκη αὐτὴ μᾶς τὴν δίδει τὸ
σο χαρακτηριστικὰ σ' ἓνα του στίχο
(ἐπαρχιώτης κι' αὐτός) ὁ πρῶν ὑ-
πουργός καὶ σήμερα Ἀκαδημαϊκός
Γ. Ἀθάνας (Ἀθανασιάδης Νόβας).

« Αὐτὴ τὴν ὁμορφὴ ζωὴ, τὴν τα-
πῶχει ἀβασίλευτη χαρὰ κι' ἀγέ-
να ψάλλω σὰν κορυδαλὸς ζηλεύω
προτοῦ πεθάνει μέσα μου ἡ ψυχὴ
τοῦ ἐπαρχιώτη! ».

Τὴν ἴδια βαθύτατη νοστολγία γιὰ
τὰ παλιὰ μᾶς τὴν δίδει καὶ ὁ ἀξέχα-
στος Μίλτος Μαλακάσης στὸ τόσο
ἀνθρώπινο καὶ συγκινητικὸ μοιρολόι
« ἄ ἔλεγα «Τὸ λένε τ' ἀηδονάκια».

Κι' ὕστερα σὰ νὰ μὴ κράτοῦν
[τὴν καλαμάτα στὸ χορὸ
βλαχοῦδες καὶ βλαχοπούλα
Κι' ἐκεῖ πού σιέμαι καὶ λιγῶ καὶ
[στρίβω καὶ νυχοπατῶ
Νὰ μὴ φωνάζουν ὄπουλα!...».

« Ἄ! πῶς χτυπᾶ καμμιὰ φορὰ
[τοῦτ' ἡ καρδιὰ κι' ἀναφτερᾶ,
Καὶ πῶς μ' ἀνάβουν τὰ αἵματα
Σὰ νὰ μ' ἐκεῖ καὶ τραγουδῶ μὲ τὴ
[φλογέρα συνοδιά:
«Τὸ λένε τ' ἀἰδονάκια στὰ κλει-
[σορέματα».

Ἄν ὅλα αὐτὰ τὰ προδώσουμε
ἢ προδοσία μᾶς θὰ εἶναι ἐπαί-
σχυντος θὰ εἶναι χίλιες φορές
πειδ ἔφιαλτικὴ ἀπὸ κάθε προδο-
σία γιατί θὰ ἀφορᾶ τὴν ἴδια μᾶς
τὴν ψυχὴ. « Ἐάν τὸ ἄλλας μωρανθῆ
ἐν τίνι ἀλισθῆσεται ». Λεβεντιά,
χρῶμα, ἀνάμνηση καὶ ὁμορφιά
εἶναι ἢ παραδόσεις. Τὸ νὰ μιλή-
σουμε ἐδῶ γιὰ τὴν αἰσθητικὴ ἀ-
νάγκη τῆς διατηρήσεως τῶν πα-
ραδόσεων εἶναι περιττὸ γιὰ τοὺς
αἰσθαντικὸς ἀνθρώπους, εἶναι
σὰν νὰ μιλάμε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ νὰ
μὴ ἐννοοῦμε τὸ ὀξυγόνο.

Ὁ τόπος ἐτοῦτος, ὁ δικός μᾶς
τόπος, προικίστηκε ἀπὸ τοὺς και-
ροὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους πού ἐ-

φυγαν μαζύ τους, μὲ μιὰ ὑπέρο-
χη κληρονομιά, σὰν ὑπέροχη πού
δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι καὶ
ζηλευτὴ καὶ σὰν ζηλευτὴ εἶναι
χρέος μᾶς βαθὺ καὶ ἀνάγκη νὰ
διαφυλαχτῆ μὲ κάθε τρόπο. Ὁ-
μορφα κτίσμαρα, ὑγιεῖς καὶ λε-
βέντικες παραδόσεις, ἀγνὰ ἦθη
αὐτὴ εἶναι ἡ κληρονομιά μᾶς. Καὶ
συνέπεια τὸ χρέος. Ἰδιαίτερα λοι-
πὸν ἐμεῖς οἱ Ἄρτινοὶ δὲν πρέπει
νὰ ξεκλίνουμε ἀπὸ τὸ χρέος αὐ-
τό. Ἄλλωστε γιὰ νὰ τὸ κρύψου
μὲ βαραίνει τίς πλάτες μᾶς πᾶ-
νω ἀπὸ τὸ χρέος πού πηγάζει
ἀπὸ τὴν ἀνάγκη, τὸ χρέος
πού πηγάζει ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη
κληρονομιά τῶν προπατόρων μᾶς.
Ἡ κληρονομιά διασώζεται στὴ
μορφῆτῆς συνωστῆς κωμικῆς ἀλλά
τόσο χαρακτηριστικῆς ἱστορίας.

Λένε ὅτι ὑπόδουλοι τότε οἱ Ἄρ-
τινοὶ στοὺς Τούρκους κάνοντας
χρῆση μιᾶς εὐνοίας πού ἐδίδετο
σπάνια (δηλαδὴ νὰ εἰσακούονται
εὐμενῶς τὰ αἰτήματὰ των),
ἐπιτροπὴ προκρίτων τῆς πόλε-
ως ὕστερα ἀπὸ μακρὲς συσκέψεις
δὲν ἐζήτησε ὅπως ἦτο εὐνόητον
οὔτε ἐγγυήσεις ἀσφαλείας, οὔτε
μετριασμοὺς ποινῶν καὶ φόρων
ἀλλὰ τὰ ἐξῆς παρακαλῶ χαρακτη-
ριστικὰ αἰτήματα. 1ον) Νὰ τοὺς
ἀφίνουν νὰ βγάζουν τὸ γαϊτανάκι
καὶ νὰ ντύνουντε μασκαράδες τῶν
Ἀπόκρεψ.

2ον) Νὰ χτυπᾶνε τίς καμπάνες
τῆ Μεγάλῃ— Ἐβδομάδα καὶ κυρί-
ως τῆ Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ στὴν
Ἀνάσταση. 3ον) Νὰ βγαίνη ἡ νυφ-
ικὴ πομπὴ μὲ βιολιά ἔξω στοὺς δρό-
μους ὅπως ἦταν τότε τὸ ἔθιμο.

Τώρα τὸ κατὰ πόσον τὰ αἰτήμα-
τα ἔγιναν δεκτὰ, αὐτὸ εἶναι μιὰ
ἄλλη ἱστορία, μάλιστα λένε ὅτι
τελικὰ ἀπὸ φόβο δὲν διετυπώθη-
σαν, ὅμως ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν
τύχη τους τὰ αἰτήματα μένουν
αἰτήματα καὶ μάλιστα τόσο χα-
ρακτηριστικὰ τῆς ψυχολογίας τοῦ

τόπου μας.

Τό δικό μας όμως χρέος, προέχει σέ δύο μορφές. 1ου) Νά κρατήσουμε τὰ παλιά ὁμορφα κτίσματα (ἀφοῦ δέν μπορούμε νά κρατήσουμε τοὺς ἀνθρώπους).

2ου) Νά κρατήσουμε ὄλες τίς ζωντανές καί αἰσθαντικές παραδόσεις πού μᾶς ἐκληροδότησαν οἱ ἄνθρωποι ("Ἔθιμα, γιορτές, πανηγύρια).

Στὴ πρώτη περίπτωση τὸ χρέος μας εἶναι μεγάλο, γιατί τὰ κτίσματα εἶναι πολλά, γιατί τὰ κτίσματα εἶναι περίλαμπρα, γιατί εἶναι μοναδικά. Καί δυστυχῶς ἀπὸ τὸ χρέος αὐτό, ξεκλίναμε τόσο ὥστε νά φτάσουμε καί νά περάσουμε στὰ ὅρια μιᾶς ἀσυγχώρητης εὐθύνης. "Ὅσο γιὰ τὰ ἀντικείμενα λαϊκῆς τέχνης (κεντήματα, σκευὴ διάφορα, ἀρχαιολογικά εὑρήματα) καλλίτερα νά μὴ γίνεταί λόγος Κρατᾶω κι' ἐγὼ γι' αὐτὰ τῆ θλίψη πού μοῦ ἐκμυστηρεύθηκε κάποιος λεβεντόγερος ἀπὸ τὰ χωριά μας, τῆ θλίψη ὅτι τὸ σκουφί του πάλησε τόσο πού νά φοβᾶται πῶς στὴν "Ἄρτα δέν θὰ ὑπάρχουν πειὰ τεχνίτες καί θὰ τὸ στερηθῆ ἔτσι στό τέρμα μιᾶς ζωῆς πού ἄρχισε λεβέντικα μ' αὐτό. "Ὁμως ἡ εὐθύνη εἶναι πολὺ βαρύτερη (γιατί αὐτὸ ἐξαοτᾶται ἀποκλειστικᾶ ἀπὸ ἐμᾶς) ἂν ἀφήσουμε νά χαθοῦν τὰ ἔθιμα, οἱ παραδόσεις, οἱ γιορτές καί τὰ πανηγύρια. Εἶχα τὴν εὐκαιρεία στὸ παρελθόν, νά διαπιστώσω στὴν Ἰταλία, τὸ πόσο ὁ λαὸς αὐτὸς παρ' ὅλο τὸ ἀναμφισβήτητο ἀνέβασμα του δέν ἐξέκλινε καθόλου ἀπ' αὐτές.

Ἐκεῖνο πού ζητοῦμε ἐπαναλαμβάνω εἶναι ὄχι τὸ νά κρατήσουμε ὄλες τίς παραδόσεις, γιατί πολλές εἶναι καί ξεπερασμένες καί ἀσχημες ἀκόμη. Νά κρατήσουμε θέλω τίς Ἑλληνοχριστιανικὲς (καί ὄχι τίς φράγγικες) αὐτές πού ἀπετέ-

λεσαν τὴν κιβωτὸ τῆς διασώσεως τῆς Θρησκείας καί τοῦ Ἔθνους, εἰς τὴν τρικυμία τὸσων ἀντιξόδων καιρῶν καί εἰς τὴν πλημμύρα τὸσων ξένων κυμάτων. Νά κρατήσουμε ἀκόμη τίς βράιες, τίς ἠρωϊκὲς, τίς εὐγενεῖς καί δέχομαι καί θεωρῶ ἐπιβεβλημένο πολλές νά ἀναθεωρηθοῦν καί κυρίως νά προσαρμοσθοῦν στὰ νέα δεδομένα καί στίς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ συγκερασμὸς δηλαδὴ πού προηγούμενα ἀναφέραμε.

Θὰ ἔπρεπε νά σᾶς κουράσω πολὺ καί νά κυκλώσω μελαγχολικά τὴ μνήμη σας μὲ τὸ νά ἀπαριθμῆσω ἐδῶ, ὅτι ὁμορφο ἀφήσαμε καί χάθηκε καί ὅτι ἀκόμη ἀντιμάχεται ἀσθενικᾶ τώρα, γιὰ νά χαθῆ ἀλλοίμονο κι' αὐτὸ αὔριο, "Ὅτι ἀντιμάχεται τὸ μυαλό, τὴν καρδιά καί τὸ χέρι μας πού τὸ δωρήσαμε μὲ τίμημα δῆθεν τὸν πολιτισμὸ στὸ σνομπισμὸ. "Ὅχι, χίλιες φορές ὄχι, πολιτισμὸς δέν εἶναι ὁ σνομπισμὸς. Εἶναι ψέμμα, τραγικὸ ψέμμα τὸ νά πιστεύουμε ὅτι ἀμβλύνεται ὁ πολιτισμὸς ἀπὸ τὴν διατήρηση τῶν παραδόσεων, ὄχι δέν ἀμβλύνεται ἀλλὰ στηρίζεται καί παραμένει ἀκλόνητος γιατί ἡ παράδοσις σὰν ὑλικὸ εἶναι καί στερεὸ καί συνεκτικὸ. Τὸ τι μπορεῖ νά γίνῃ μὲ τὴν προβολὴ τῶν ἐθιμῶν, τῶν γιορτῶν καί τῶν πανηγυριῶν εἶναι ἓνα ἄλλο μεγάλο κεφάλαιο μὲ τὸ ὁποῖο πρέπει νά ἀσχοληθοῦμε.

Χίλια πάντως πράγματα σέ συνδυασμὸ μὲ τὴν ὁμορφὴ φύση τοῦ τόπου μας μποροῦν νά γίνουν, ἐκδηλώσεις πού καλύπτοντας τίς ἀνάγκες πού ἀναφέραμε θὰ χάρισουν καινούργιους φίλους καί χρῆμα στὸ τόπο αὐτό.

"Ὁμως ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία μου θὰ ἦτο ἂν τὸ σημερινὸ πετραδάκι μου ἀνατάρασσε ἔστω τὴν ἐπιφάνεια ἐνὸς τέλματος, ἂν οἱ σκέψεις μου αὐτές, γεννοῦσαν

κάποιες άλλες αδελφές σκέψεις και κάποια απόφαση για την εκπλήρωση ενός χρέους. Πιστεύω ότι υπάρχουν ακόμη σ' αυτή την πόλη άνθρωποι που μπορούν και έχουν και τη δύναμη και την προσωπικότητα και τα εχέγγυα να άγκαλιάσουν αυτό το χρέος και να κρατήσουν γερά παραδόσεις, κτίσματα, γιορτές, έθιμα σ' το πείσμα των καιρών και των νέων συνηθειών.

Τη ναρκωμένη συνείδηση (ας μου επιτραπή ή σκληρή αυτή φράση) έπρεπε να την ξυπνήση τό γεγονός ότι σε τόσες άλλες επαρχιακές πόλεις της Ελλάδος έκλεκτοι άνθρωποι ένωμένοι και αποφασισμένοι δίνουν τον ίδιο όμορφο άγώνα.

«Ο δικός μας άγώνας θα είναι χίλιες φορές πειό όμορφος, για τί χίλιες φορές πειό όμορφο από τη μοίρα είναι αυτό που μάς έταξε να διαφυλάξουμε.

Οί μοίρες λένε πώς κλώθουν τον ιστό μας, τὰ προσωπικά μας νήματα είναι άγνωστα σε έκταση και σε διακυμόνσεις, όμως εκείνο που είναι σχεδόν βέβαιο είναι ότι της οποιασδήποτε λαμπρής τροχιάς έστω, ή αρχή και τό τέρμα είναι ό τόπος αυτός, "Ετσι' ανεξάρτητα από τη βαθύτατη και πολλαπλή ανάγκη έχουμε ακόμη απέναντι της γαλουχίας και της ύστερνης αποθέσεως τό καυτό και εύγενικό χρέος: Να κρατήσουμε γερά τίς παραδόσεις του τόπου αυτού, φλάμπουρο περήφανο στην όρμη των σε πολλά σημεία άρρωστων άνέμων των σημερινών καιρών.

Τό πρώτο σημαντικό βήμα προς τό χρέος αυτό έγινε. Είναι τό περιοδικό «Σκουφάς» που κρατάμε στα χέρια μας

ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΑΝΑΛΟΓΙΔΗΣ

CARLES BAUDELAIRE

ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΡΕΟΛΗ

Σε χώραν άρωματική πού ο ήλιος θωπεύει, μέσ στη
συστάδα δέντρων πορφυρών απ' όπου άνεσα βρέχει
άνια πολλή σιά βλέφαρα τή μνήμη μου διατρέχει
μιά κρεολή, μιά κρεολή με άγνωστα κάλλη. Ζέστη

κι' ώχρα αναλύει τό δέρμα της. Μελανή γόησα κι' έχει
μιά τραχηλιά πού από ύψηλήν έκζήτηση έκορέστη.
Χαμογελά ήσυχαστικά κ' ίσα κυττάζει, ίδές τη:
ψηλή κ' εύλύγιστη σά μιά θεά κυνηγέτις τρέχει.

Κυρία, αν έλθετε στή νέα τής δόξας γη, στίς κοίτες
του Σηκουάνα καί στή χλόη του Λίγηρα, αίθέρια
κι' άξια νά έγκατοικήσετε στ' αρχαία της μαουσωλεία,

θά κάνετε ώστε νά βλαστήσουν στίς βαθύσκοιες σκητες
χιλιά σονέτια των ποιητών καί κάτω απ' τ' άπλανη σας
βλέμματα πιδ ύποταχτικοί κι' από τούς μαύρους θά ήσαν.

Μετ'αφρ. ΓΙΑΝΝΗ ΔΑΛΛΑ

THEODORE DE BANVILLE

ΕΙΣ ΤΟΝ ADOLPHE GAIFFE

Νεαρέ μου χωρίς μελαγχολία,
 σάν ήλιος από τήν ξανθή Ίταλία,
 κράτει καλά τή θεία σου άνοησία.

“Ολα σοφά. Άγαπᾶς τό φαγοπότι,
 τήν όμορφια, τό νέο φθινόπωρο, δ,τι
 σου άρμόζει νά το. Μένει ή ματαιότιη.

Στή σκληρή μοίρα χαμογέλα άκμαίος,
 κι’ όταν ξανάρθει ή άνοιξη νά ναι ξω
 ψηλά τά χείλη μ’ άνθη του άμφορέως.

Κλειδωμένος βαθειά κάτω άπ’ τό χῶμα,
 τί μένει; Νά’ χει άγαπηθει τό σῶμα
 τουλάχιστον δυό τρεις Μαίτους άκόμα.

— Τό άποτέλεσμα νά, νά τά αιτιώδη!
 μάς λέν κάτι μυαλά φαντασιώδη.
 “Ω θε μου! Τ’ άνθη ᾶς δρέψομε τά ευώδη.

Μετάφρ. ΓΙΑΝΝΗ ΔΑΛΛΑ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ

Σ' ένα επιτυχημένο πορτραίτο που έγραψε, πριν δυό χρόνια, για τόν Περάνθη στη έφημερίδα «'Απογευματινή» ένας δημοσιογράφος της 'Αθήνας, τελείωνε με τη φράση: «... Κατά τ' άλλα ένα θαυμάσιο παιδί κι' ένας πολύτιμος φίλος, με μιάν άδυναμία συμπαθητική:

« — Χρυσέ μου, δέν προλαβαίνω, πνίγομαι! ».

Είναι μιá φράση που παγματικά πολύ τήν συνειθίζει ό Μιχ. Περάνθης όταν τόν σταματήσεις στό δρόμο ή όταν του προτείνεις οτιδήποτε που προϋποθέτει άπώλεια χρόνου.

—'Αδύνατον, πνίγομαι!

Πώς νά μήν πνίγεται, που έχει μπλεχτεί σ' έναν πολύμοχθο συγγρα-

φικόν άθλο κι' έννοει ν' ανταποκριθεί σέ μύριες δσες άπαιτήσεις καί τής δημοσιογραφικής του ιδιότητας καί τής λογοτεχνικής του καριέρας!

Καί πάλι, μέσα στην καθαρά δημοσιογραφική του δουλειά, πό σες άλλες του μετέχουν καί τής λογοτεχνίας! Γράφει, πότε έκ περιτροπής, πότε ταυτόχρονα, καί κριτική του κινηματογράφου, του θεάτρου, του βιβλίου. Δημοσιεύει έπιφυλλίδες καί δοκίμια. Δίνει έμιλλες καί «λογοτεχνικά τέταρτα» στόν ραδιοφωνικό μας σταθμό. Δίνει διαλέξεις, τουλάχιστο μιá φορά τό χρόνο, που τόν καλούν νά τις επαναλάβει σέ διάφορα έπαρχιακά κέντρα.

“Ολ' αυτά είναι αρκετά νά γεμίσουν με τό παραπάνω τίς ήμέρες του. Καί θ' άποτελοϋσαν ήδη μιá γόνιμη καί κοπιαστική άπασχόληση. 'Αλλά ό Περάνθης κάθε τόσο μας προσφέρει κι ένα βιβλίο του, με ρυθμόμάλιστα δυό βιβλίων τό χρόνο. Καί βιβλία άπό κείνα που σημαίνουν έξαντλητική κατεργασία, είτε λόγω του ύφους των, είτε λόγω τής φιλολογικής των διορθώσεως, όπως οί μυθιστορηματικές βιογραφίες, που για νά γραφοϋν θέλουν προηγουμένως έρευνες καί μελέτη. Πότε τ' ά προλαβαίνει όλ' αυτά; Καί πώς νά μήν τόν πιστέψεις, όταν σου λέει βιαστικά: — άδύνατον, πνίγομαι;

Είναι άλήθεια πώς τόν έμψυχώνουν ή άντοχή καί ή πίστη. “Ολος όμως αυτός ό μόχθος θά ήταν άνέφικτος άν δέν έφήρμοζεν ένα δικό του προσωπικό σύστημα έργασίας. “Ενα είδος «ραζιοναλιζασιόν» του χρόνου,

πού του επιτρέπει νά τόν έκμεταλλεύεται κατά τόν άποδοτικώτερο τρόπο. Αυτό μαντεύουμε άπ' τίς έξηγήσεις πού είχε τήν καλωσύνη νά μās δώση ό ίδιος ένα κυριακάτικο πρωϊνό πού τόν έπισκεπτώμεθα σπιτί του, σ' ένα γαζοφείτο γεγάτο από βιβλία και λουλούδια. Δηλαδή, τόν χειμώνα πού είναι πιό γόνιμος, ασχολείται μέ τήν τελική έπεξεργασία τών βιβλίων του. Καί τό καλοκαίρι, — πού φυσικό είναι ή ανθρώπινη δραστηριότητα νά χαλαρώνει, — μέ τή συγκέντρωση, τόν έλεγχο και τήν κατάταξη ιστορικού και φιλολογικού ύλικού. Τήν ίδια μέθοδο εφαρμόζει και στή διάρκεια τής ημέρας, χρησιμοποιώντας τό πρωί. Τό άπόγευμα ή τό βράδυ για ειδικές κάθε φορά εργασίες, πού του επιτρέπουν νά υπερπηδά τόν κώματο και νά άποδίδει τό άπαντον τής εργατικότητός του. Έτσι ποτέ ή ποσότητα δέν άποβαίνει εις βάρος τής ποιότητας. Αντιθέτως τό όνομά του άποτελεί έγγύηση ευσυνειδησίας κι' είναι κι' αυτό ένας λόγος πού, όσοι δέν τόν γνωρίζουν προσωπικά, τόν φαντάζονται γέρο ή τουλάχιστον πάνω από τό πενήντα. Έξ άλλου έχουν και μιá δικαιολογία, άφού τ' όνομά του φιγουράρει στα έντυπα έδώ και πολλά χρόνια. Γιατί ό Περάνθης γράφει από παιδί. Έντεκα χρόνων δημοσίευσε τό πρώτο του κείμενο, μιá άνταπόκριση από τήν "Άρτα στήν έφημερίδα «Φωνή του Λαού» για ... ποδοσφαιρικών άγώνων. Τόν επόμενο χρόνο δημοσίευσε τό πρώτο του ποιήμα στό περιοδικό «Παρλάν» και έν συνεχεία πλήθος ποιήματα και πεζοτραγούδα στα παιδικά περιοδικά και τίς τοπικές έφημερίδες. Δεκατριών χρόνων έπιχείρησε νά γράψει ... μυθιστόρημα και δεκαπέντε ... θεατρικό έργο.

Πατρίδα του είναι ή Άρτα, όπου γεννήθηκε τόν Ιούλιο του 1917. Τό πραγματικό του όνομα είναι Μιχαήλ Παπαδόπουλος. Στήν Άρτα τέλειωσε, μέ τόν μεγαλύτερο βαθμό, τό γυμνάσιο, και τόν Σεπτέμβριο του 1934 πήγε στήν Άθήνα,

όπου προσελήφθη στήν έφημερίδα «Έθνος». Μολοντί άκατάρτητος, έδωκε επίσης εξετάσεις στή Νομική Σχολή και ήρθε μεταξύ τών πρώτων τριάντα, από τό σύνολο τών τριών χιλιάδων ύποψηφίων. Βραβεύτηκε για αυτό από τήν Άκαδημία Άθηνών μέ τά «Χρύσα» "Ε π η». Τόν ίδιο χρόνο βραβεύτηκε και σ' ένα λαογραφικό διαγώνισμα τών Ιωαννίνων, ύποβάλλοντας μιá συλλογή πού είχε καταρτίσει ύπομονετικά από μαθητής.

Άπό μαθητής επίσης μάζευεν ιστορικό ύλικό για νά γράψει τήν ιστορία τής ιδιαίτερης πατρίδας του, τής οποίας ό πρώτος τόμος έκυκλοφόρησε πέρυσι τό καλοκαίρι. Τό χρηματικό έπαθλο του διαγωνίσματος ήταν και ή πρώτη άμοιβή του για καλλιτεχνική εργασία, εκτός άν ύπολογίσουμε τά... κέρδη του από μικρά ζωγραφικά έργα (λουλούδια και «σταυρούς», από κείνους πού κρεμούσαν άλλοτε οί παντρεμένοι δίπλα στή στεφανοθήκη τους) και πού τά φιλοτέχνησε 13 χρόνων, ένα καλοκαίρι πού πήγε, καθώς μās πληροφορεί ό ίδιος, νά ξεκαλοκαιριάση στή Μεγαλόχαρη, τό χωριό του πατέρα του.

Η Ήπειρωτική καταγωγή του Περάνθη δέν είναι, νομίζω, χωρίς σημασία. Σ' αυτήν όφείλεται ή ευκίνητη λάψη και ζωηρότητα πού έχουν τα μάτια του, ή «ντομπροσύνη» και ή ειλικρίεια πού τόν διακρίνουν ως άνθρωπο και πρό παντός ή μουσική αίσθηση του γλωσσικού του όργάνου, πού του επιτρέπει νά γράφει μιá γλώσσα πλαστική και ρευστή, μιá γλώσσα πού παραμένει, στή σημερινή γλωσσική άναρχία, ύπόδειγμα, και πού μόνη αυτή θάζιζε μιá ιδιαίτερη μελέτη.

Και για νά επανέλθωμε στα βιογραφικά του τήν άνοιξη του 1939 παρουσιάθηκε νά ύπηρετήσει τήν στρατιωτική του θητεία πρώτα στήν Άρτα κι' από κεί στήν Άλεξανδρούπολη, όπου τόν βρήκεν ή κήρυξη του πόλεμου. Τόν Φεβρουάριο του 1941 άνωμάσθηκε έφ' όρους άνθυπολοχαγός και συνέχισε νά ύπηρετεί στή Μακεδονία. Τόν Άπρίλιο και Μάιο του ίδιου χρόνου έμεινε στή Δράμα ως αιχμάλωτος τών Γερμανών. Οί πολεμικές περιπέτειες τής περιόδου αυτής τροφοδότησαν τό λυρικό του πεζογράφημα «Η Σκληρή Βροχή», ένα βιβλίο

ποιητικής ευαισθησίας και ψυχολογικής ειλικρίνειας, από τα καλύτερα που ένέπνευσεν ο τελευταίος πόλεμος. Ἐπιστρέφοντας στην Ἀθήνα πήρε τὸ πτυχίον τοῦ τῆς Νομικῆς κι' ἔζησε σ' ὄλην τὴν ὀξυτήτα τὸ κατοχικό δρᾶμα. Μὲ τὴν ἀπελευθέρωση βρίσκεται νὰ ὑπηρετῆ πάλι τὴν πατρίδα, τιμηθεὶς μὲ τὸν Πολεμικὸ Σταυρό, κι' αὐτὴ τὴ φορά ἡ θητεία κρατᾷ τέσσερα ὀλόκληρα χρόνια, ὡς τὰ χριστοῦγεννα τοῦ 1948, πού βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὶς συγγραφικὰς του ἀπασχολήσεις. Κι ἀκριβῶς ὡς νᾶθελε νὰ κερδίσῃ τὸν χαμένο καιρὸ, ἀρχίζει ἀμέσως μιὰ γόνιμη προσπάθεια. Τὸ 1949 κυκλοφορεῖ τὰ «Μῆλα τῶν Ἑσπερίδων» μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ πού ἀποτελεῖ τὴ συνέχεια τῶν «Πρωτῶν Τραγυδιῶν» (1937). Ἀκολουθῆ ὁ «Κοσμοκάλωγος» μιὰ μυθιστορηματικὴ βιογραφία τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη, εἶδος πού πρῶτος καλλιέργησε, καὶ μὲ τόση ἐπιτυχία στὸν τόπο μας, κάνοντας ἀρχὴ ἀπὸ τὸν «Τσέλιγκας» (Κ. Κρυστάλλη), πού πρωτοβγήκε τὸ 1943. Ὁ Κρυστάλλης, συμπατριώτης τοῦ Περάνθη, εἶναι ἓνα θέμα ἀπὸ τὰ πλέον ἀγαπητὰ του, ἀφοῦ τοῦ ἀφιέρωσε ὡς τώρα δεκάδες ἄρθρα καὶ διαλέξεις. Ἀκόμα καὶ τὸ πρῶτο—πρῶτο βιβλίον του, πού ἔβγαλε σὲ ἡλικία 19 χρόνων, ἦταν μιὰ ἐκτενὴς μελέτη γιὰ τὸν «Τραγουδιστὴ τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης». Τὸ 1952 ἔδωκε τὸν ὀγκώδη τόμο «Κρυστάλλης—Ἀπαντα» μὲ μιὰ σοφὴ καὶ εὐμέθοδον εἰσαγωγὴν πού τιμᾷ τὴν κριτικὴν τοῦ δεξυνοῖα καὶ τὴν φιλολογικὴν τοῦ εὐσυνειδητοῦ. Τὸν ἴδιον χρόνον κυκλοφόρησε στὴ «Σκληρὴ Βροχὴ» πού ἀναφέραμε παραπάνω, κι ἓνα τρίτο βιβλίον, τὸν «Κοσμοκάλωγος», σὲ δευτέρῃ ἐκδόσει πού κι αὐτὴ σημεῖρα ἐξαντλήθηκε. Τὸ 1953 οἱ μυθιστορηματικὰς βιογραφίας του πλουτίσθηκαν μ' ἓνα ἀκόμη βιβλίον, τελείως εὐρωπαϊκῆς ὕψους καὶ ἀξίας, τὸν «Ἀμαρτωλὸς» (Κ. Καβάφη). Τὸ 1954 ἐξέδωκε τὴ λογοτεχνικὴ ἐκλαίκευση τῆς ἱστορικῆς του διατριβῆς «Ἀμβρακία», ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἄρτας, πού λογαριάζει κάποτε νὰ τὴν συμπληρώσει μὲ δυὸ ἀκόμη τόμους, γιὰ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ τὴν νεώτερην Ἄρτα. Καὶ, τὸν ἴδιον χρόνον, τὴν μεγάλην τριτομὴν «Ποιητικὴ Ἀνθολογία»

τοῦ (1453—1954), μιὰ ἔργασια ἐπίσης ὑποδειγματικὴ καὶ πολυτίμη, μὲ ἄγνωστα στοιχεία, ἀξιολογικὰς ἀνακατατάξεις, αἰσθηματικὰ σχόλια κ.λ.π.

Κι ὄλ' αὐτὰ παράλληλα μὲ τὶς ἄλλες δημοσιογραφικὰς ἀπασχολήσεις του, πού δὲν φαίνεται νᾶχουν ἀπλῶς ἐπαγγελματικὸ χαρακτῆρα, ἀφοῦ καὶ ἡ δημοσιογραφία ἀποτελοῦσε ἓνα ἀπὸ τὰ παιδικὰ του ἐνδιαφέροντα. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, μικρὸς, ἔβγαζε ὁ ἴδιος στὸ σπιτι τοῦ μιὰ χειρόγραφον ἔφημεριδοῦλα πού τὴν ἔλεγε «Ἡ Ἀληθεῖα». κι ἀπ' τὴν ὁποία δὲν ἔλειπε καμμιὰ στήλη ἀπ' ὅσες συνειθίζαν οἱ ἀθηναϊκὰς ἔφημερίδες, διακοσμημένη μὲ δικά του σκίτσα καὶ βινιέτες, μὲ πεζοτράγουδα, σχόλια καὶ... νᾶα τῆς γειτονιάς. 16 χρόνων ἔγραψε μιὰ σατυρικὴν ἔφημερίδα, τὴν «Σιβηρία» πού κυκλοφόρησεν ἐκτάκτως στὴ χορροεπερίδα ἐνὸς φιλολογικοῦ Συλλόγου τῆς Ἄρτας, τοῦ «Μικροῦ Ὀμίλου» Μαθητῆς ἀκόμα ἐπιχειρήσεν νὰ ἐκδώσῃ καὶ δικὴν τοῦ ἔφημερίδα, τὸν «Ἀρτηνὸς», πάλι σατυρικὴν, πού δὲν προχώρησεν ὅμως πέρα ἀπ' τὸ πρῶτον φύλλον τῆς. Τέλος, τελειόφοιτος τοῦ Γυμνασίου, ἐργαζόταν. ἔδω στὴν Ἄρτα ὡς ἀρχισυντάκτης, τῆς τοπικῆς ἔφημερίδας «Ἐλεύθερος Λόγος».

—Καὶ τώρα τί ἐτοιμάζετε ; ρωτοῦμε τὸν κ. Περάνθη.

—Νὰ σὰς πῶ, ὑπάρχουν ἤδη ἐτοιματρία βιβλία. Μιὰ συλλογὴ παιδικῶν παραμυθιῶν, ἓνας τόμος μὲ διαλέξεις καὶ δοκίμια, κι ἓνα ἐρωτικὸ μυθιστόρημα, οἱ «Ἀμφιβολίες». Ἐπίσης σχεδὸν ἐτοιμὸς εἶναι «ὁ Δαίμονας», μιὰ μυθιστορηματικὴ βιογραφία τοῦ Ὀδυσσεῦς Ἀνδρουτσου.

—Δηλαδή ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς λογοτεχνίας μεταφέρεσθε τώρα στὶς μορφὰς τῆς ἱστορίας ;

—Ἦταν ἀνάγκη. Ἡ ἔσωτερικὴ διάρθρωση μιᾶς μυθιστορηματικῆς βιογραφίας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πλούσιον ὕλικόν, πού δὲν ὑπάρχει στὴ μονότονον ζωὴ τῶν λογίων μας, πού ἀφθονεῖ ὅμως στὶς ἱστορικὰς μὲς προσωπικότητες.

—Καὶ ποιῆς σκέπτεστε νὰ ζωντανέψετε ;

—Πολλές. Ἡ ἱστορία μας εἶναι γιὰ τὴ λογοτεχνία ἓνα ἀνεκμετάλλευτο χρυσορυχεῖο. Σὰς ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ τὸν Περικλῆ, τὸν Ἰουλιανό, τὸν Ρήγα Φερραῖο.

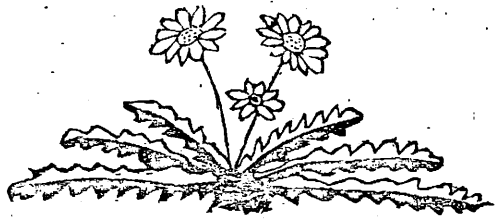
—Καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὴν Ἠπειρο ;

—Ναί, φυσικά. Τὸν Καραϊσκάκη Κι ἓνα ἱστορικὸ μυθιστόρημα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τοῦ 2ου αἰ. Κι ἀκόμα ἓνα μεγάλο μυθιστόρημα, τρίτομο ὑποθέτω, ποὺ ἡ δρᾶση του θὰ καλύπτει

τὴ ζωὴ τῆς Ἄρτας καὶ τῶν βουνῶν τῆς ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα ὡς τὶς μέρες μας, μὲ ἐπίκεντρο γιὰ κάθε τόμο κι' ἓναν πόλεμο : τοῦ 97, τοῦ 12, καὶ τοῦ 40.

Πῶς νὰ μὴ θαυμάζη λοιπὸν κανεὶς τὴν πίστη, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἀξία τοῦ νέου μας λογοτέχνη, ποὺ δικαίως ἐπισύρει τὴν γενικὴ ἐκτίμησιν, καὶ πῶς νὰ μὴν εἶναι βέβαιος, κρίνοντας ἀπὸ τὴν ὡς τώρα προσφορά του, ὅτι πολὺ σύντομα θὰ πραγματοποιήσῃ ὅλα του τὰ σχέδια ;

ΑΛΦΑ

« Τίς οὔτη, ἡ προκύπτουσα ὡς ἡ αὐγή,
ὠραία ὡς ἡ σελήνη, λάμπουσα ὡς ὁ ἥλιος,
τρομερὰ ὡς στράτευμα μὲ σημαίας;

Ἄσμα Ἄσμάτων—κεφ. στ'—ἔδ. 10

ΚΩΣΤΑ ΤΣΕΤΗ

SINE NOMINE

Ἐβγήκε σήμερα ξανά
στο παραθύρι της, γιὰ νὰ
ποτίση τὰ λουλούδια της μὲ τ' ὄριο ποτιστήρι
κι' ἦταν γαρύφαλο σωστό,
πιὸ ὄμορφο, πιὸ πλουμιστό
ἀπ' ὅλα τὰ γαρύφαλα ποῦχε στο παραθύρι!

Κι' ὅπως περνοῦσ' ἀπὸ ἐκεῖ,
ἡ λάμψη της ἡ θεϊκὴ
μέσ' τὰ μαλλιά τὰ ξέπλεγα μου μέθυσσε τὸ νοῦ.
ἔτσι π' ἀκόμη δὲν μπορῶ,
στούς ἄλλους νὰ τ' ἀνιστορῶ,
ἂν εἶδα φεγγοβόλημα τῆς γῆς ἢ τ' οὐρανοῦ!

1948

ΒΑΘΕΙΑ ΜΟΥ ΕΝΑ ΔΑΚΡΥ

Ἀπόψε μελαγχολικὴ ἡ ῥέμβη μὲ τυλίγει
κι' ἔχεις φύγει!...
Σάν αὔρα ἦρθ' ἡ σκέψη μου νὰ σ' ἀποχαιρετήση,
εἶχες δακρῦσει
κι' ἔτσι χλωμὴ, στό μούχρωμα, ἔμοιαζες μ' ἓνα κρίνο
τὸ δειλινὸ ἐκεῖνο!

Ἀπόψε οἱ ἀκρογιαλιές ντύθηκαν κρύα ῥίγη
κι' ἔχεις φύγει!...
Πῶς, ἡ χαρὰ δὲν μπόρεσε, νὰ μὴν φυλλορροήση;
Εἶχες δακρῦσει
κι' ἔκλεισα ἓνα δάκρυ σου βαθεῖά μου κι' ἓνα θρῆνο
τὸ δειλινὸ ἐκεῖνο!...

1949

ΜΑΡΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

ΑΝΟΙΞΗ

Γιά λίγο πάψε νά λυγᾶς καρδιά βαριαστεμένη
κι ἄκου τό θρῦλο τῆς ζωῆς πῶς ξεχειλᾷ τριγύρω.
Θώρα μ' ἀνθούς ἢ πασχαλιά πῶς εἶναι φορτωμένη,
γροῖκα τό ἁλιανοτράγουδο τῆς μέλισσας στό μῦρο.

Θώρα τό κύμα πῶς κυλᾷ κι ἀναπαμό δὲν ἔχει,
τοῦ χρόνου τό ξετύλιγμα στῶν καραβιῶν τὴν πλώρη,
πῶς τρέχει ὁ ἥλιος νά κρυφτῆ, τὴ δροσσαυγὴ νά φέρη
καί τοῦ ἀνέμου τό φιλητό σέ θάλασσες καί ὄρη.

Κι ἀκόμα θώρα στίς πλαγιές πῶς σελαγᾶν τὰ πράτα
καί πῶς τ' ἀηδόνι τῆς φραγῆς θαρρεύτηκε καί κρένει.
Τότες καρδιά θενά ἴστανθῆς νά σοῦ γελᾶν τὰ νιάτα
καί τό τραγούδι τῆς ζωῆς 'κεῖ δά., νά σέ προσμένει.

ΚΙ' ΗΡΘΕΣ

Κι ἦρθες κρυφά
χωρίς μιλιὰ
σάν κάποιο φῶς
στὴν ἔρημιὰ
κι ἦρθες κρυφά
χωρίς μιλιὰ
κι ἕνα λιοφῶς
μέσ τὴν καρδιά.

Καί πᾶς μακριὰ
χωρίς μιλιὰ
σὰ θαμποφῶς
στὴν ἔρημιὰ
καί πᾶς μακριὰ
χωρίς μιλιὰ
κι ἕνας λυγμός
μέσ τὴν καρδιά.

ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΠΟΝΟ

Πουλάκι π' ἀνεμοπετᾶς
ψηλά μέσ τ' ἀκροκλώνι
μὲ τὴ φωνούλα τὴ γλυκιά
πού τὴν καρδιά λιγᾶνει...
πουλί μου, κάτσε πιό κοντά
καί πές το ἔμένα μόνο
πῶς σέ βολεῖ καί τραγουδᾶς
χαρὰ μαζί καί πόνο;

ΜΙΧΑΗΛ ΡΑΠΤΗΣ

Τὸ πρῶτ' στίς 26 τοῦ περασμένου μῆνα, μιὰ θλιβερὴ εἶδηση κυκλοφοροῦσε στὴν πόλη μας κάτω ἀπὸ τούς λυπητεροὺς ἤχους τῆς καμπάνας πού ἔρχονταν νά τὴν ἐπιβεβαιώσουν ἐπίσημα κι' ἀμετακλήτα. Πέθανε ψές στὴν Ἀθήνα ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ συμφορῆση ὁ Δικηγόρος Μιχάλης Ράπτης.

Ἐφυγε τόσο ξαφνικά πού ὁ θάνατός του μένει ἀκόμα σάν ἀπίστευτος, σάν ἀπαροδεχτο γιὰ τὸ νοῦ μας γεγονός. Στὸ δρόμο πού βαδίζεις νομίζεις πὼς θὰ ἴδῃς νά προβάλλῃ ἢ πρόσχαρη κι' εὐγενικὴ μορφῆ του.

Στὸ ἀκροατήριό τοῦ Δικαστηρίου, σὸ ἀκουσμα τῶν βημάτων κάποιου πού ἀνεβαίνει τὴ σκόλα, νομίζεις πὼς εἶναι αὐτός κι' ἔρχεται νά πάρῃ τὴν ἄδεια θέση του στὴ συντροφιά μας.

Τόσο ζωντανῆ, ζεστὴ εἶναι ἀκόμα ἡ παρουσία τῆς προσωπικότητάς του.

Μάταια ξεγελασμένη ἢ μνήμη, παλεύει νά γεμίσῃ τὸ κενό, νά ἐπαναλάβῃ τὸ ἀνεπαναλήπιο.

Ἄλλοίωτο. Ὁ ἀξέχαστος φίλος δέν πρόκειται νά ξαναφανῆ. Μὲ πνευματικὰ προσόντα, μὲ μιὰ θέληση καὶ μιὰ φλόγα γιὰ μάθηση, ἦταν ἓνα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ φτωχόποιδα τοῦ λαοῦ πού ἀνεβαίνουν γιὰ νά γεμίσουν τὰ κενὰ στίς ἡγετικές θέσεις τῆς προηγούμενης γενεᾶς πού φεύγει.

Οἱ σπουδές του, ἡ φοιτητικὴ του ζωὴ, δέν ἦταν ἡ ὥραία, ἡ χαρούμενη καὶ ξένοιαστη ζωὴ τῆς νεότητος. Ἦταν γεμάτη στερήσεις καὶ βιοπάλη. Γιατί παράλληλα μὲ τίς σπουδές, ἦταν ὑποχρεωμένος νά ἐργάζεται γιὰ νά ἐπαρκέσῃ στὰ ὀικονομικά του.

Ἐπάλληλος σὲ συμβολαιογραφεῖο, τότε πού ἀκόμα δέν εἶχε τόσο διαδοθῆ ἡ γραφομηχανὴ κι' ἡ δακτυλογράφος, μ' ἐκείνη τὴν ἐξοίσα καλλιγραφία του, πόσα τάχα θὰ ἀντέγραψε οὐμβόλαια μὲ τελικὸ ἔπαθλο τὰ ἀχώριστα ἀπὸ τὴ φυσιογνωμία του μυωπικὰ γυαλιὰ. Μὲ τίς καλές σπουδές του καὶ τὰ ἐξαιρετικὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικά προσόντα του δέν ἄρνησε νά πετύχῃ καὶ νά ἐπιβληθῆ καὶ σάν ἐπιστήμων καὶ σάν προσωπικότης. Φιλόπνοος μὲ μιὰ ζηλευτὴ ἐπιμέλεια καὶ τάξη, μὲ μιὰ ἔμφυτη ἀξιοπρέπεια κι' ἓναν εὐθύ χαρακτήρα καὶ μὲ μιὰ μέγρις αὐτοθυσίας εὐσυνειδησία σὸ καθῆκον, κατάρθανε νά εἶναι πόντοτε ὄψογος ἀπέναντι ὄλων καὶ στὴ γλώσσα καὶ σιτούς τρόπους, ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν πρὸ σκληρῆ ἀντιδικία κι' ἐκέρδιζε μὲ τὴ συμπεριφορὰ του αὐτῆ, τὴ γενικὴ συμπάθεια κι' ἐκτίμηση.

Τύπος συναισθηματικός, ἐξωτερικευτικός, μὲ μιὰ καρδιὰ γεμάτη ἀπ' ὄλα τὰ δῶρα τῆς εὐγένειας καὶ τῆς καλωσύνης, ἐκέρδιζε ἐύκολα τὴν ἀνάπη καὶ τὴ φίλια τῶν ἀνθρώπων καὶ δημιουργοῦσε μιὰν ἀτμόσφαιρα θερμῆς ἐγκαρδιότητος στίς φιλικές καὶ στίς κοινωνικές του σχέσεις. Εἶχε ἐξ' ἄλλου κι' ἓνα πνεῦμα δροσερό κι' εὐλύγιστο. Τὸ τραγούδι, ἡ ἀπογγελία, τὸ χιούμορ, τὸ ξεπνοάστετο πού δέν τοῦ ἔλειπε ποτέ, ἔκαναν εὐχάριστὴ τὴ συντροφιά του· τὸν ἔκαναν μὲ μιὰ λέξη ἀξιογάπητον καὶ σάν ἄνθρωπο καὶ σάν φίλο.

Μὲ μιὰ ὕψηλὴ ἀντίληψη γιὰ τὸν ποσορισμὸ του καὶ γιὰ τίς ὑποχρεώσεις του σάν ἐπιστήμονα πρὸς τὴ μικρὴ κοινωνία τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του, δέν ἄφησε τομέα πού νά μὴ προσφέρῃ τίς ὑπηρεσίες του μὲ μιὰ προθυμία πού ἤγγιζε τὰ

ὄρια τῆς σπατάλης τῶν περιορισμένων, ἀπὸ τὴν ὀχι καλὴ ὑγείαν του, δυνά
μεῶν του.

Ἡ μακρὰ θητεία του στὴ Γραμματεία τοῦ δικηγορικοῦ Συλλόγου πού μὲ τὴ
γενικὴ ἀναγνώριση τῶν ὑπηρεσιῶν του εἶχε πάρει τὴ μορφή μονιμότητος στὸ
ξέλωμα. Ἡ διοίκηση του Λαϊκοῦ Νοσοκομείου μας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ
τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἀνάπτυξή του, τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ ἡ ἀναμειξή του στὰ
δημοτικὰ μας ζητήματα μὲ ἐνεργὸ συμμετοχὴ του ὡς Προέδρου του δημοτικοῦ
συμβουλίου καὶ ὡς ἀπλοῦ ἀκόμα συμβούλου, διὰν οἱ περιστάσεις τὸ ἀπαι-
τοῦσαν, κι' ἡ μακρὰ ζωογόνος δράση του ὡς Προέδρου στὸν λαμπρὸν Πνευ-
ματικὸν μας Σύλλογο «Σκουφᾶς» τοῦ ἀνάλωσαν πάρα πολλές δυνάμεις.

Ἐπάνω ἀκόμα ἀπὸ τίς ὑποχρεώσεις του αὐτὲς γιὰ τὴν ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐ-
πάγγελμα—αὐτὸ τὸ ἄχαρο καὶ ψυχοφθόρο μέσο ἑνὸς ἰσχυροῦ βιοπορισμοῦ—
εἶχε κι' ἐκεῖνον τὸν ζῆλο γιὰ μιὰ εὐρύτερη πνευματικὴ μόρφωση κι' ἐκεῖ-
νὴ τὴν ἄσβεστη δίψα γιὰ τὴν πνευματικὴ τοῦ αὐτῆ καλλιέργεια πού πρέπει νὰ
συνοδεύῃ κάθε ἐπιστήμονα γιὰ νὰ τὸν δλοκληρώνη σὰν διανοοῦμενον ἄνθρω-
πο καὶ νὰ τὸν διακρίνη ἀπὸ τὸν ἀπλὸν ἐπαγγελματία μιᾶς τέχνης ἢ μιᾶς ἐπι-
στήμης.

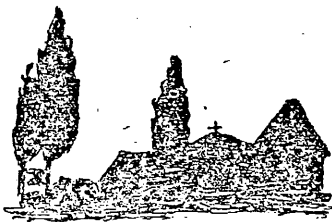
Καὶ ξαφνικὰ στὴν ἀκμὴ τῆς πολὺπλευρης δράσεώς του, σιὰ 47 χρόνια
του, ἡ εὐγενικὴ καρδιά του ἔσπυε νὰ χτυπᾷ ἀφήνοντις ὄρφανές δυὸ κοροῦ
λες νήπια καὶ μιὰ ἀγαπημένη σὺζυγο.

Σὲ κλαῖμε ἀκόμα καὶ θὰ σὲ κλαῖμε πάντοτε ἀξέχαστε φίλε, γιὰ τὸν πρό-
ωρο χαμὸ σου.

Ἄλλ' ἂν εἶναι ἀλήθεια πὼς τῆς σύντομης καὶ πρόσκαιρης αὐτῆς ζωῆς ἡ
μεγαλύτερη ἀξία καὶ ὁ βαθύτερος σκοπὸς, εἶναι κάποια πνευματικὴ καὶ ἠθι-
κὴ τελείωση τοῦ ἀνθρώπου, σίγουρα τὴν εἶχες φθάσει. Καὶ πέραν ἀπ' ὅλους
τούς ἐγκόσμιους λογισμοὺς, ὅταν τὴν ὕστατη στιγμὴ τῆ κορυφαία τοῦ τελευ-
ταίου ἀσπασμοῦ, σὲ ἀντίκρουσα βυθισμένον στὸν γαλήνιον ὕπνο σου, μοῦ θύ-
μισες μὲ μιὰν ἄφραστη συγκίνηση τὸν μεγαλόπρεπο στίχο τοῦ βαθυσατόχαστου
Σικελιανοῦ πὼς ἦσαν σὰν τὸ μεγάλο κι' ὄριμο γιὰ τὸ θερισμὸ στάχυ πού
γέρνει πιά μὲ θεία ἀταραξία.

Ὁ Σκουφᾶς πού μ' αἰώνια εὐγνωμοσύνη σημείωσε στὴν Ἱστορία του τὸ
φωτεινὸ πέρασμά σου ἀπ' αὐτὸν καθὼς καὶ τοῦ κόπους σου καὶ τίς θυσίες σου
γιὰ τὴν πρόοδό του, οἱ συγγενεῖς σου, οἱ συναδέλφοί σου κι' ὅλοι οἱ φίλοι καὶ
συμπολίτες σου, μιὰν δλόψυχη ἀναπέμπομεν εὐχή: Νᾶναι ἐλαφρὸ τὸ χῶμα πού
πού σὲ σκεπάζει κι' ἀμάραντα ἐκεῖ νὰ φυτρώνουν τ' ἄνθη, ὅπως ἀμάραντη θὰ
μείνῃ καὶ στίς καρδιές ὄλων μας ἡ μνήμη Σου.

N. Γ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ

Ο Κ. Κ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

Τό περιοδικό μας στην προσπάθειά του να συγκεντρώσει ό,τι υπάρχει σχετικό με την άγνωστη ιστορία του τόπου μας, ήλθε σε επαφή με τον πρόξενο της Ελλάδος στη Βενετία κ. Κ. Μέρτζιον αντιπροσώπων μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Ο κ. Μέρτζιος προθύμως ανέλαβε να φέρει εις φως διά του περιοδικού μας άγνωστες ιστορικές σελίδες του τόπου μας, παρμένες από πρωτότυπα ιστορικά έγγραφα που βρίσκονται στα αρχεία της Βενετίας.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΚΟΥΦΑ

Ο Σύλλογος Σκουφάς από της 1ης Οκτωβρίου θα θέσει σε λειτουργία τη δανειστική του βιβλιοθήκη. Έπειδή τα οικονομικά του Συλλόγου δεν επιτρέπουν τον πλουτισμόν της βιβλιοθήκης με νέα σύγχρονα έργα, ο Σύλλογος κάνει μία έκκληση σε όσους μπορούν να συμβάλουν στην πνευματική αυτή προσπάθεια, με την αποστολή βιβλίων από την ιδιωτική τους βιβλιοθήκη.

ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΤΟΥ Ν. ΣΚΟΥΦΑ

Ο Σύλλογος Σκουφάς τιμών την μνήμην του ιδρυτού της Φιλικής Έταιρίας, την 4ην Αύγουστου 1955 έτέλεσεν εις την ιδιαίτεραν του πατρίδα Κομπότι μνημόσυνον με συμμετοχή τῶν αρχῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Σκουφᾶ. Μετὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν ὁ κ. Ν. Καλλέλης τέως Ὑπουργὸς ὠμίλησε μέγλαφρότητα καὶ ἔσκια γράφησε τὴν προσωπικότητα τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἄρτας.

ΜΙΑ ΙΕΡΑ ΥΠΟΧΡΕΩΣΙΣ

Κοντὰ στὴν εἴσοδο τῆς ἐκκλησίας τοῦ νεκροταφείου μας εἶναι θαμμένος ὁ Μητροπολίτης Σεραφεῖμ Ξενόπουλος ὁ Α΄. Ἐνας ὀβελίσκος ἀπὸ μαῦρο λιθάρι ξεθωριασμένο ἀπὸ τὸν καιρὸ μαρτυρεῖ ὅτι ἐκεῖ στὰ 1884 θάφτηκε ὁ συγγραφεὺς τοῦ Δοκιμίου. Χρέος ὄλων τῶν Ἀρτινῶν εἶναι νὰ φτιάξουμε ἕνα τάφο ἀντάξιο πρὸς τὸν μεγάλο Ἱεράρχη ποὶ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴν Ἄρτα στάθηκε φωτεινὸ. Ἐναι μαρμάρινος Σταυρὸς καὶ μὴ πλάκα νομίζουμε, ὅτι θὰ ἦταν ἡ καλύτερά μας προσφορὰ στὴ μνήμη του.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣ

Δὲν γνωρίζουμε ἂν εἶναι ἀκόμη δυστυχῶς, ὠριμὴ ἢ ἀπόφαση τῆς ἰδρύσεως στὴν Ἄρτα ἑνὸς Μουσείου. Ἐνὸς Μουσείου ποῦ θὰ περιλαμβάνη ὅλα τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ἔργα λαϊκῆς τέχνης, τὸ λαογραφικὸ ὕλικὸ καὶ γενικὰ κάθε στοιχεῖο ποῦ θὰ ἔχη ἄμεση σχέση με τὴν ἱστορία τοῦ τόπου αὐτοῦ.

Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ βρίσκονται σήμερα σκορπισμένα σὲ χέρια ἀνθρώπων ποῦ εἴτε δὲν κατανοοῦν τὴν ἀξία τους, εἴτε δὲν τὰ διατηροῦν με τὸν ἐπιβαλλόμενο σεβασμὸ, γιὰ εἰς τὸν αἶμα τῆς ἀπορίας.

Σὲ κάποια γωνία στὴ Παρηγορήτρια ἔρχεται ὑποτυπῶδες (ἀρχαιολογικὸ μόνον) Μουσεῖο.

Ἐπειδὴ τὸ ὑποτυπῶδες αὐτὸ Μουσεῖο δὲ τιμᾷ τὸν τόπο μας, νομίζουμε ὅτι, ὁ Σεβασμιώτατος, ὁ κ. Νομάρχης, ὁ κ. Δήμαρχος καὶ ὁ Σύλλογος Σκουφᾶς εἶναι πιά καιρὸν ν' ἀναλάβουν τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἰδρυση ἑνὸς νέου Μουσείου, ποῦ θὰ εἶναι ἀντάξιο τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΒΑΣΙΛΗ ΜΑΤΣΟΥΚΑ : «ΑΡΤΑ»

— Ποιήματα — 'Αθήναι 1955

Ἐάν δὲν ἦταν χρέος μου, θὰ μοῦ ἦταν δύσκολο νὰ μιλήσω γιὰ τὸ πνευματικὸ ἐπίτευγμα ἑνὸς ἄλλου. Ἡ σιωπὴ τραυματίζει τὴν εὐαισθησία ἐκείνου, ποῦ περιμένει ν' ἀκούσῃ ὅτι δὴ ποτε γιὰ τὸ ἔργο του καὶ δὲν τὸ ἀκούει, εἴτε σκόπιμα, εἴτε ὄχι. Ἀποφεύγω τὴ σιωπὴ, ὄχι ἀπὸ ἐπιήκεια γιὰ τὸν φίλο μου, ἀλλὰ γιὰ τὴ νομίζω, ὅτι τὸ ἐπιβάλλει ἡ στιγμή. Λυποῦμαι ἰδιαίτερα, γιὰ τὴν εἴμαι ὁ πρῶτος καὶ ἴσως ὄχι ὁ εἰδικός, ποῦ κἀνὴν λόγο γιὰ τὴν πνευματικὴ προβολὴ τοῦ Βασίλη Ματσούκα, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ἤδη, νὰ εἶχαμε ἀκούσει τοὺς Μανδαρίνους τῶν γραμμάτων τῆς Πρωτεύουσας. Αὐτοὶ πολλὰς φορὰς οὔτε κἀν καταδέχονται νὰ ποῦνε ἔστω καὶ τὴν πικρὴ ἀλήθεια, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι γιὰ κάθε εὐσυνειδητὸ πνευματικὸ ἐργάτη ὁ καλύτερος σύμβουλος καὶ φίλος.

Σπαραγμένος ἀπὸ δυνατὰς ἐπιθυμίες καὶ προικισμένος μὲ μιὰ σημαντικὴ ποιητικὴ αἴσθησι, ὁ Βασίλης Ματσούκας μὲ τὰ ποιήματά του δὲν ξεπέρασε ἀκόμη τὴν ἡλικία του—. Ἄνιχνεύει μὲ πραγματικὴ ἀνησυχία ἀνθρώπου ποῦ ἡ πίστις τοῦ ἔγινε βίωμα, γιὰ νὰ ἐπισημάνῃ τὸν ὀρθὸ προσανατολισμὸ, ποῦ θὰ τὸν ὀδηγήσῃ σίγουρα στὸν ποιητικὸ χῶρο, μέσα στὸν ὁποῖο θὰ κινηθῇ μὲ περισσότερη δημιουργικὴ ἄνεσι. Στὴ πνευματικὴ σύλληψι, εἶναι ἀναπόφευκτὴ συνέπεια ἡ ἐπίδρασι τῆς ἐσωτερικῆς ἀναστάτωσης τοῦ δημιουργοῦ. Μάλιστα εἶναι με-

γαλύτερη, ὅταν ἡ ἀναστάτωση αὐτὴ ἔχει κίνητρο ὄχι μόνον γενικότερες ἀνησυχίες γιὰ τὴν τέχνη καὶ τὴν ἐποχὴ μας, ἀλλὰ ἀτομικὰ βιωτικὰ προβλήματα. Ὁ Ματσούκας πέρασε μιὰ μεγάλη ἐσωτερικὴ κρίσι. Τώρα ἀγωνίζεται μὲσ τὴ δύνη τοῦ καιροῦ μας μὲ τὸ δικὸ του πείσμα καὶ τὸν ἀσυνήθιστο ἐξοπλισμὸ καρτερίας, γιὰ νὰ περάσῃ τὸ ἐπικίνδυνον ὄροσημο, πέρα ἀπ' τὸ ὁποῖο ὁ ποιητῆς ἐλευθερώνεται, ἀπ' τὴ καθμερινὴ καταστρεπτικὴ πεζότητα. Εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ τὸ πετύχῃ.

Τὰ ποιήματα τοῦ Β. Μ. μὲ τὴν λίγο ἀκαθόριστὴν γεύσιν τους, χωρὶς διαυγεῖς συλλήψεις καὶ ἐμπειρία, δὲν παύουν νὰ εἶναι ἀνθρώπινα, γιὰ τὴν εἶναι γραμμένα ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη ἐπιδείξεως, ἀλλὰ ἀπὸ γνήσια ἐσωτερικὴ ὄθησι. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ γίνεται αἰσθητὸ, εἶναι τὸ κάπως ἀναχρονιστικὸ ὕφος τοῦ ἀφηγηματικοῦ δεκαπεντασύλλαβου, ποῦ καὶ τὸ πιὸ δυνατὸ ἐρωτικὸ αἶσθημα καταντᾷ νὰ εἶναι ἀρρωστημένο.

Εἶναι κάτι ὅμως ποῦ ἀποβάλλεται. Ἐτσι καλλιεργῶντας συνειδητὰ τὶς λεπτὲς αἰσθήσεις τοῦ θ' ἀποκομίσῃ σίγουρα ἓνα πολύτιμον ἀπόθεμα πείρας καὶ ὕφους, ποῦ θὰ τοῦ χρησιμεύσῃ γιὰ τὴν καλλίτερη ἀξιοποίηση τοῦ ὕλικου του. Τὸ μέλλον θὰ εἶναι πιὸ εὐνοϊκόν. Τὸ εὐχόμεσθε ὀλόψυχα.

Κ. Δ. Τσέτης

ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΕΥΨΩΣΙΣ

«Δύο τέχνη Θεὸν ἔγωγ' ἄν τινα φαῖνεν δεδωκέναι τοῖς ἀνθρώποις μουσικὴν καὶ γυμναστικὴν ἐπὶ τὸ θυμοειδέες καὶ τὸ φιλόσοφον οὐκ ἐπὶ ψυχὴν καὶ σῶμα». Πλάτων

Ἔτσι καθορίζει ὁ Μέγας σοφὸς τῆς ἀρχαιότητος Πλάτων τὰ ἀποτελέσματα τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Γυμναστικῆς.

Ἡ Γυμναστικὴ ἀσκεῖ μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀτόμου. Ἰσως πιστεύεται ἀπὸ πολλοὺς ὅτι ἡ γυμναστικὴ ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τὸ σῶμα καὶ ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ διαπλάσῃ σώματα ὑγιᾶ καὶ ῥωμα-

ἡ ἀντίληψις αὐτὴ δὲν εἶναι ὀρθή, διότι νὰ εἶναι τέλειος ὁ ἄνθρωπος πρέπει εἶς καὶ βωμαλέον σῶμα νὰ συνοδεύῃ τὸ ὕγιᾶ καὶ βωμαλέαν ψυχὴν. Τὸ ἄνθρωπον δὲν εἶναι σύνθεσις δύο αἰκιοτήτων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀλλὰ μία πλήρης ἐνότης. Καὶ ὅταν ρησῶμεν ἀπὸ τὴν βᾶσιν αὐτὴν θὰ εὐκατὰ λογικὴν συνέπειαν ὅτι πᾶν γεσσωματικόν θὰ ἔχη ἀντίστοιχον καὶ ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Ἐπομένως ἀλλιεργοῦντες τὴν κίνησιν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς, τὸν χαρακτήρα καὶ συγγένειαν τῆς ἐπιτυγχάνεται καὶ καλλιέργεια τοῦ σώματος. Καλλιέργεια τῆς κινήσεως σημαίνει καλλιέργεια τοῦ συνόλου ἀτόμου. Δὲν εἶναι καλλιέργεια τοῦ σώματος μόνον, ἢ σχέσις τοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου πρὸς τὸ σῶμα, ἀλλὰ σχέσις ἐνότητος.

— Τὸν περασμένο Ἰούλιο ἀπὸ τὸν ἀρχαιολόγο κ. Σ. Βάκαρη ἐγιναν ἀνασκαφὲς στὴ θέση Κουτσομύτα τῆς Ἄρτης ὅπου βρέθηκαν τάφοι τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ. Τὴν τοποθεσίαν τῶν ἀνασκαφῶν ὑπέδειξε ὁ φύλαξ ἀρχαιοτήτων Ἄρτης κ. Δ. Κατσάνος.

— Ὁ συμπατριώτης μας σπουδαστὴς καὶ ποιητὴς Βασίλης Ματσούκας ἐκυκλοφόρησε στὴ Ἀθήνα τὸν περασμένο μῆνα τὴν πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ μὲ τίτλο—ΑΡΤΑ—.

— Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ καλοκαίριου τὸ ἐκδρομικὸ τμήμα τοῦ Συλλόγου ὁ Σκουφᾶς, ὠργάνωσε τρεῖς ἐκδρομὰς, εἰς τὸν Ἀμβρακικόν, εἰς τὴν Ἐπίδαυρον μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ Φεστιβᾶλ καὶ τὴν τρίτην στὴν Κέρκυρα.

ΟΤΙ ΜΑΣ ΓΡΑΦΟΥΝ

Ὁ κ. Μ. ΠΕΡΑΝΘΗΣ — Συγγραφεὺς : Τὸ περιοδικὸ τοῦ Συλλόγου ἦταν περίφημον καὶ πρέπει πᾶσι θυσίαν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἐκδόσις του.

Ὁ κ. Γ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ—Λογοτέχνης: Παρακολουθῶ μὲ πολλὴν προσοχὴν τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιόλογον ἐργασίαν σας. Λυπᾶμαι δὲ βαθῶς διότι δὲν εὐρίσκομαι πλησίον σας κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν. Ἡ προσπάθειά σας εὐρίσκει ἀπήχησιν καὶ ἐξαιρετικὴν θεοδότησιν.

Ἡ κ. ΜΑΡΙΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ—Ποιήτρια: Σᾶς ἐκφράζω τὰ θερμότερα συγχαρητήρια μου γιὰ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκδόσεως μὲ τὴν ὁποίαν ἔτσι συμπληρώνεται ἓνα μεγάλο κενὸ στόν ἀγαπητὸν μας τόπον.

Ἡ ὥραία ὄλη πού περιλαμβάνει, καθὼς καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ του ἐμφάνισις προωιανίζουσι μεγάλην ἐπιτυχίαν στὴ διάδοσίν του καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ λόγου, τῆς ποιήσεως καὶ γενικὰ τῆς τέχνης.

Ὁ κ. Γ. ΠΙΣΠΕΡΗΣ—Μηχανικός: Εὐχομαι εὐδωσίω τῶν προσπαθειῶν σας.

ΔΙΚΑΙΟΣ ΕΠΑΙΝΟΣ

Ἀξιζει κάθε ἐπαίνου πρὸς τὰ Καλλιτεχνικὰ ὑπογραφεῖα Ἄρτης τῶν κ. κ. ΖΩΡΜΠΑ — Σ ΦΑΕΓΓΑ γιὰ τὴν

ἀνωτέρω ἀντιλήψεις, αἵτινες φέρονται εἰς τὸ συγγενὲς περιοδικὸν τοῦ κοφολογικοῦ Συλλόγου « ὁ Σκουφᾶς » εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ παιγνίδια, ἐργαζομένη τὴν ψυχὴν καὶ διαμορφώνον τὸν χαρακτήρα.

Ν. ΧΑΛΚΙΑ

ΛΙΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

Τὸ περιοδικὸ « Σκουφᾶς » εὐχαριστεῖ τοὺς ἀνὴν Ζαχαρῆν, Μιχαὴλ Νικᾶκην, Κ. Χρῆστον ἱερέα καὶ τὸν Χριστόφορον Χρῆστον οἱ ὁποῖοι προθύμως ἔθεσαν νὰ διαθέσωσι τὸν περιοδικὸν τὰ πολυτίμητα εἰς τὸν περιοδικὸν ὁ « Σκουφᾶς » μέχρι τῆς ὡς ἐπισήμου ἀρχείου ἐν Ἄρτῃ. Ἐάν δὲν ἰδρυθῇ Ἄρχειον θὰ περιέλθουν νὰ ἱστορικὴν ἱερὰν Μητρόπολιν Ἄρτης ἡ ὁποία ἀποκλειστικῶς πρέπει νὰ ἔσῃ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν κυρίως διαρροῦν.

Αἱ συνδρομαὶ διὰ τὸ περιοδικὸν ἀπο-

K. Δ
ΧΡΗ
ΚΩΝ
I. Ζ
ΔΗΝ
ΜΙΧ
ΤΑΜ
ΜΑ
Χ.
ΓΙΑ
ΚΩ
ΚΩ
ΓΙΩ
ΑΝ
ΑΗ